181. Keskiviikkona 13 päivänä tammikuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laeiksi vakuutusoikeudesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta hallintolainkäyttölain voimaantulon johdosta 7180

Hallituksen esitys 83/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 22/1998 vp

2) Hallituksen esitys raideliikennevastuulaiksi ja laiksi liikennevakuutuslain muuttamisesta 7181

Hallituksen esitys 234/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 23/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista ..... „

Hallituksen esitys 242/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 65/1998 vp

4) Hallituksen esitys maaseutuelinkeinojen rahoituslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 7183

Hallituksen esitys 60/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi kiinteistönmuodostamislain, kiinteistörekisterilain 5 ja 14 b §:n ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 49 a §:n muuttamisesta 7213

Hallituksen esitys 110/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 16/1998 vp

6) Hallituksen esitys laiksi eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys 258/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 36/1998 vp

7) Hallituksen esitys eräiden asuntolainoitusta koskevan lainsäädännön muutoksenhakusäännösten muuttamiseksi .... „

Hallituksen esitys 237/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Toinen käsittely

8) Hallituksen esitys rakennuslainsäädännön uudistamiseksi ..... „

Hallituksen esitys 101/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 6/1998 vp
Lakialoite 138/1997 vp
Toivomusaloite 329/1995 vp

Lähetekeskustelu

9) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain muuttamisesta 7221

Hallituksen esitys 275/1998 vp

10) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain 42 ja 52 §:n ja apteekkimaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 7224

Hallituksen esitys 276/1998 vp

11) Hallituksen esitys Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiötä koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ,,

Hallituksen esitys 277/1998 vp

12) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 278/1998 vp

13) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Jordanian Hašemiittisen kuningaskunnan välisen Euro-Välimeri-assosiaatiosopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ,,

Hallituksen esitys 279/1998 vp

14) Hallituksen esitys laiksi vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 280/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Hassi, Holopainen, Huotari, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Järvilahti, Kautto, Koskinen M., Lehtosaari, Liikkanen, Lindroos, Lipponen, Markkula-Kivisilta, Norrback, Ojala A., Penttilä, Puisto, Rajamäki, Roos, Tuomioja, Vartiainen, Viitamies ja Vistbacka.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Rajamäki, Penttilä, Kautto, Huotari, Isohookana-Asunmaa ja Viitamies.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä sairauden perusteella ed. Roos, virkatehtävien perusteella ed. Norrback sekä muun syyn perusteella edustajat Holopainen, Isohookana-Asunmaa, M. Koskinen, Lehtosaari, Lindroos, Markkula-Kivisilta, A. Ojala, Puisto, Tuomioja ja Vartiainen sekä

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella ed. Lipponen sekä muun syyn perusteella edustajat Hassi ja Järvilahti.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laeiksi vakuutusoikeudesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta hallintolainkäyttölain voimaantulon johdosta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 83/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 22/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ihan muutama sana esityksestä, joka koskee suullisen käsittelyn menettelyn käyttöönottoa vakuutusoikeudessa sekä sen alaisissa lautakunnissa silloin, kun ne toimivat ylimpinä muutoksenhakuasteina.

Suullinen käsittelyhän on suomalaisiin tuomioistuimiin ja instituutioihin levinnyt viime vuosien aikana merkittävällä tavalla, enkä yhtään kiistä sitä, etteikö sillä ole tarkoitettu ajaa eteenpäin oikeusturvaa ja asioiden perusteellista käsittelyä, mutta on myös todettu, että suullisen käsittelyn menettely hidastaa niin oikeuden kuin lautakuntienkin käsittelyaikoja ja merkitsee sitä, että jos resursseja asioiden käsittelyyn niin vakuutusoikeudessa kuin tässäkin tarkoitetussa lautakunnassa ei lisätä, se merkitsee sitä, että

asiat tulevat ruuhkautumaan. Tämä pitäisi myös ottaa huomioon, kun suullista menettelyä yleistetään, tai se on jo yleistetty kaikkiin tuomioistuimiin käytännössä.

Siis tarkoitukseni oli huomauttaa, että lisää resursseja on saatava, jos ei haluta, että asioiden käsittely tuomioistuimissa ja tämän tarkoittamissa lautakunnissa ruuhkautuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys raideliikennevastuulaiksi ja laiksi liikennevakuutuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 234/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 23/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 242/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 65/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 65.

Keskustelu:

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies, värderade talman! Tämän lain voimaantulon jälkeen Suomessa on kolme lain tasolla auktorisoitua tilintarkastustutkintoa: HTM, KHT ja JHTT. Tähän asti on JHTT-tilintarkastajista ja -tutkinnosta säädetty vain asetuksella. Kuitenkin jo vuodesta 1997 lähtien ovat JHTT-tilintarkastajat ja JHTT-yhteisöt vastanneet kuntien ja kuntayhtymien tilintarkastuksesta. Lakitasoinen säätely on näin ollen enemmänkin kuin paikallaan.

Asiantuntijakuulemisen yhteydessä hallinto- ja tarkastusjaostossa asiantuntijat olivat lähes poikkeuksetta lain tarpeellisuuden kannalla. Keskustelussa nousi kuitenkin esille eräitä kysymyksiä, joista joihinkin haluaisin puuttua.

Keskustelussa todettiin muun muassa JHTT-lautakunnan päätöksistä tehtyjen valitusten käsittely, joka lain mukaan tapahtuisi Uudenmaan lääninoikeudessa. Asiantuntijoiden taholta epäiltiin muun muassa lääninoikeuden asiantuntemusta ja erityisesti sitä, että näin säädetään kaksi valitustietä, kun HTM- ja KHT-tilintarkastajia koskevat valitukset käsitellään valtion tilintarkastuslautakunnassa.

Valiokunta piti kuitenkin järkevämpänä säilyttää nykyinen käytäntö JHTT-valitusten osalta, vaikka poikkeustapauksissa saattaakin tulla kysymykseen, että kun hyvää tilintarkastustapaa jonkin kunnallisen yhtiön kohdalta käsitellään, jouduttaisiin se käsittelemään sekä Uudenmaan lääninoikeudessa että valtion tilintarkastuslautakunnassa.

Tilintarkastajien esteellisyydestä käytiin myös paljon keskustelua. Eräiden asiantuntijoiden taholta tuotiin esille, että välillisesti kuntien omistaman JHTT-yhteisön Oy Audiator Ab:n kohdalla tulee jääviysongelmia, mikäli yhteisö tarkastaa sellaisen kunnan tilejä, joiden virkamiehiä tai luottamushenkilöitä on Kuntaliiton keskeisissä luottamuselimissä. Valiokunta katsoi kuitenkin, että nykyiset kuntalain jääviyssäännökset ja vastaavat hallintomenettelylain pykälät säätävät kattavasti jääviydestä ja esteellisyydestä. Toisaalta voidaan myös todeta, etteivät esimerkiksi tilintarkastuslain 24 §:n esteellisyyssäännökset ole yhtään sen kattavampia tai tiukempia kuin kunta- ja hallintomenettelylain vastaavat pykälät.

Arvoisa puhemies! Lain hyväksyminen merkitsee JHTT-tutkinnon nostamista ylemmäksi korkeakoulututkinnoksi. Tämä yhdessä ministeriön päätöksellä säädettävien lisäopintojen kanssa mahdollistaa julkissektorin ammattitilintarkastajien laatutason merkittävän kohottamisen, tietysti pienen siirtymäajan jälkeen.

Eräiden asiantuntijoiden taholta lisäopintovaatimuksia pidettiin liiallisina. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ministeriön päätöksellä vaadittavat opintoviikot tarkoittavat opintoja vain niiltä osin kuin asianomainen hakija ei ole suorittanut sellaista korkeakoulututkintoa, johon vaaditut opinnot sisältyvät.

On myös muistettava, että hallituksen esitys on kokonaisuus. Myös 9 §:n kohdalla on huomattava, että sen 2 momentissa on uusi poikkeus niille, jotka ovat toimineet seitsemän vuotta jul-

kishallinnon vaativissa laskentatoimen, rahoituksen tai oikeudellisissa tehtävissä ja joilla on neljän vuoden käytännön kokemus tilintarkastustehtävistä. Tällaisilta henkilöiltä edellytetään alempaa korkeakoulututkintoa, mutta ei 1 momentissa vaadittuja lisäopintoviikkoja. Lisäksi 2 momenttiin sisältyy myös 15 vuoden poikkeussääntö. Poikkeussääntö antaa mahdollisuuden tutkinnon suorittamiseen sellaisille henkilöille, jotka vähintään 15 vuoden ajan ammatillisesti ovat toimineet julkishallinnon ja talouden tilintarkastustehtävissä.

Arvoisa puhemies! Toteaisin vielä lopuksi, että valtiovarainvaliokunta on ottanut mielenkiintoisen kannanoton, kun valiokunta toteaa, että pitkän tähtäyksen tavoitteena tulee edelleen olla yksi yhtenäinen tilintarkastustutkinto, jonka puitteissa voi erikoistua. Henkilökohtaisesti, arvoisa puhemies, voin hyvin yhtyä tähän toteamukseen, koska yhä enemmän ollaan menossa siihen suuntaan myös tilintarkastuksen puolella, että tutkinnot ja myös tehtävät yhtenäistyvät.

Kannatan mitä lämpimimmin lakiesityksen hyväksymistä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Metsämäki puhui varmaan asiantuntijana tässä asiaa. Minä kiinnitän huomiota erääseen toiseen asiaan, joka näkyy hallituksen esityksen lyhyestä pääasiallista sisältöä koskevasta osasta. Siinä lukee: "Lisäksi lakiin tulisivat tarvittavat vahingonkorvaus- ja rangaistussäännökset."

Olen ehkä vähän kovakielinen, kun totean, että viime vuosikymmenien aikana useissa firmoissa tilintarkastajien tehtävä on ollut peitellä päämiestensä tekemiä rötöksiä, toki omalla vastuullaan, ja heillä ei ole ollut minkäänlaista vahingonkorvaus- sen paremmin kuin rikosoikeudellistakaan vastuuta, jotka viimeksi mainitut tietysti ovat löytyneet sitten jostain etsimällä. Se, että tilintarkastajien vastuuta, sekä rikosoikeudellista vastuuta että vahingonkorvaukseen liittyvää vastuuta, ryhdytään yhteiskunnassa korostamaan, on ehdottoman tärkeä asia. Se, mitä tilintarkastajat lausuvat, siihen pitää uskoa ja sitä pitää myöskin yhtiön johdon taholta katsoa ja nähdä.

Minä tiedän varsin hyvin, että tilintarkastajien asema on ollut hyvin vaikea sikäli, että jos he lausuvat niin kuin näkevät, niin silloin he ovat entisiä tilintarkastajia. Se on tietysti totta. Täytyy tietysti heidän taustansa yhteiskunnan taholta turvata, mutta myös asettaa heille sellaiset rikosoikeudelliset ja vahingonkorvaukselliset vastuut, että tilintarkastaja on yhtiössä se, joka sanoo, mitä siinä on tapahtunut myös suhteessa yhteiskuntaan vasten. Tähän suuntaan on tietysti pyrittävä.

Rouva puhemies! Näin tässä etusivulla tämän kohdan tästä ja otin siitä kiinni ja halusin tuoda näkemykseni tässä esille.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! En tiedä, kuka on asiantuntija, mutta kun valtiovarainvaliokunnan jaostossa lakiesitystä käsiteltiin, niin kyllä paljastui varsin mielenkiintoisia piirteitä koko tällä toimialalla. Julkisen hallinnon tilintarkastushan on kehittynyt paljon ja sille on asetettu aivan toisia tavoitteita kuin perinteisesti, eli se ei ensisijaisesti ole väärinkäytösten syynääjä tai niiden etsijä, vaan niin kuin muuallakin tilintarkastaja, toisin kuin ehkä ed. Aittoniemi näkee, on omistajien edustaja ja katsomassa varojen tarkoituksenmukaista ja oikeata käyttöä. Tämä erikoinen piirre oli reviirikilpailu, eri tutkintojen välinen kilpailu. Laki on tässä mielessä tarpeellinen, vaikka tätä toisilta reviireiltä kovasti vastustettiin. On saatava julkishallinnon tilintarkastuksen tutkintotaso korkeammaksi ja on saatava sille sellainen arvostus, että me kaikissa julkisissa laitoksissa voimme tilintarkastukseen luottaa ja siltä odottaa myös tuloksia.

Ed. Metsämäki totesi lausuman, että pitkällä tähtäimellä olisi hyvä, että näiden eri tutkintojen koulutus lähenisi ja voisi olla vaikka yksi perustutkinto, josta erikoistuttaisiin, koska kyllä edelleen on erilaiset tarpeet yksityisellä bisnessektorilla, osakeyhtiöissä ja julkisella hallinnolla. Mutta jotta me tilintarkastukseen voisimme samalla tavalla suhtautua eri hallinnonaloilla, tämä tavoite on hyvinkin hyvä. Voi olla, että se ei ole kaikilta osilta realistinen, mutta ainakin näiden tehtävien arvostuksen ynnä muun kannalta olisi hyvä näin tapahtua.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! On varmaan paikallaan, että JHTT-tilintarkastajien asemaa vahvistetaan ja myös säännellään tarpeen mukaan nyt käsiteltävänä olevalla lailla. Kunnissahan JHTT-tilintarkastajat ovat nyt suorittamassa joko tilintarkastajina tai yhteisöinä tarkastustoimintaa, ja tässä yhteydessä, kun kuntalakia säädettiin, hallintovaliokuntakin kiinnitti huomiota siihen, että JHTT-tarkastajien pätevyyttä ja koulutustasoakin vahvistettaisiin.

Samalla myös tuolloin tuli esille se, että meillä pitäisi päästä yhteen tilintarkastustutkintoon niin, että ne ainakin perusosiltaan ja lähtökoulutukseltaan vastaisivat toisiaan ja olisi edellytykset erikoistua, niin kuin ymmärrän nyt valtiovarainvaliokunnan tässä kannanotossaan myös esittävän. Tässähän todella pitkän tähtäyksen tavoitteena pidetään tarpeellisena sitä, että meillä olisi yksi ja yhtenäinen tilintarkastustutkinto, jonka puitteissa voisi erikoistua. Mielestäni tulisi myös peruskoulutuksen osalta lähteä siitä, että sama korkeakoulututkinto, onko se ylempi korkeakoulututkinto vai mikä, olisi lähtökohtana.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ihan lyhyesti vielä. Näen kyllä silminnähden selvästi, että tässä on kysymys julkisen hallinnon tilintarkastajia koskevasta laista. Itse puhuin äskeisen puheenvuoron tarkoittaen lähinnä liike-elämän ja siihen liittyvää tilintarkastusta. Se on tietysti hiukan eri asia, ei tosin kyllä kovin paljon, sillä samoista asioistahan tässä on kysymys. Minä käytin vähän tämän puheenvuoron käyttäen tilaisuuden hyväkseni, koska harvoin tällaisista tilintarkastusasioista voi täällä eduskunnassa puhua. Tämä kuitenkin liittyy kiinteästi tähän asiaan. On sitten kysymys yksityisen elinkeinoelämän tai julkisen hallinnon tilintarkastuksesta, ne katsovat asioita hiukan eri suunnasta, kuitenkin perusperiaate molemmilla on sama.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Mielestäni lakiehdotus, joka nyt on käsittelyssä, on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen ja käsittelee nimenomaan julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajia. On ihan hyvä, että on päästy tällaiseen yhtenäiseen tutkimukseen, mutta sitä tulee edelleenkin kehittää.

Haluan tässä yhteydessä ottaa esille lähinnä kuntalain ja sen tuomat uudistukset ja velvoitteet tilintarkastustoiminnalle, joka ei ole vielä saanut vakiintunutta järjestelmää. Kaikkein syvimpänä puutteena näen tällä hetkellä esimerkiksi kuntatalouden kohdalla sisäisen valvonnan, tarkastuksen, jota tulee tehostaa. Uskon, että myöskin tämä lakiehdotus antaa mahdollisuuden entistä enemmän toteuttaa sisäistä tarkastusta niin, että se koituu myöskin kuntayhteisöjen hyödyksi.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoro, että eri tilintarkastajien tehtävät olisivat erilaiset, minusta antaa aihetta korostaa vielä sitä, jota me jaostossa tavoittelimme, että pitäisi olla yhtenäinen koulutus, pitäisi olla yhtenäisemmät vaatimukset, vaikka on erilainen tarve, jotta julkisen hallinnon tilintarkastuksen arvostus, koulutus ym. nousisi korkeammalle tasolle. Selvästi nähtiin lakiesityksen käsittelyn aikana, että tätä erikoisella tavalla, voi sanoa, jopa vastustettiin näillä toisilla reviireillä ilmeisesti ihan puhtaasti sen takia, että heidän asemansa olisi pysynyt korkeampana. Kun toinen pysyy matalampana, niin oma pää näkyy korkeampana. Korostaisin juuri sitä, että pitäisi olla lähentämistavoite ja arvostuksen nostamistavoite ja tutkintojen vastaavuustavoite ja ehkä vielä sillä tavalla, että voi sama ammattilainen siirtyä alalta toiselle ja hankkia pätevyyttä molemmilta puolin. On aivan varmaa, että koko ammattiala, tilintarkastusala hyötyy siitä, että yhteistyötä, jopa vähän ehkä myönteistä kilpailuakin näiden alojen välillä tapahtuu.

Ed. P o l v i : Arvoisa rouva puhemies! On myönteisenä todettava se, että julkisen hallinnon tilintarkastajia koskeva säännöstö nostetaan lain tasolle. Laissa on hyvää myös se, että koulutusvaatimusta nostetaan aikaisempaan tasoon verrattuna. Se lisää ammattitaitoa, erikoistumismahdollisuuksia jne., niin kuin joissakin puheenvuoroissa on aikaisemmin todettu. Kuitenkin julkisen hallinnon ja talouden tilintarkastajista on tällä hetkellä suunnaton pula. Sen vuoksi lakiin sisältyvät vaatimukset käytännön kokemuksesta eri tehtävissä ovat verrattain pitkäaikaiset. Käytännössä se johtaa siihen, että tuo pula ei tule poistumaan lähiaikoina, eikä sen pulan poistumista edistä myöskään se valiokunnan tekemä muutos, jonka mukaan siirtymäsäännöksiä tutkintoon osallistumisesta lyhennetään neljään vuoteen hallituksen esityksessä olleen viiden vuoden sijasta.

Kaiken kaikkiaan on kuitenkin pidettävä myönteisenä tämän esityksen etenemistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys maaseutuelinkeinojen rahoituslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 60/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelu:

Ed. K a l l i : Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevan esityksen tarkoituksena on EU:n osarahoitteisten ja kansallisten rahoitusjärjestelmien yhtenäistäminen kokoamalla niitä koskevat kansalliset säädökset samaan lakiin. Keskeinen tavoite on sellaisen lainsäädännöllisen kokonaisuuden luominen, joka omalta osaltaan tukee mahdollisimman hyvin maaseudun ja sen kaikkien elinkeinojen toimintaedellytysten kaikinpuolista parantamista. Säännösten kokoaminen yhteen lakiin mahdollistaa nykyistä paremmin rahoitusehtojen yhtenäistämisen ja siten helpottaa käytännön soveltamista ja hallinnointia. Esityksessä pyritään myös säädösmäärän ja eri säännöstasojen vähentämiseen nykyisestä sekä hallinnollisten menettelyjen yhdenmukaistamiseen ja yksinkertaistamiseen, mikä osaltaan parantaisi koko rahoitusjärjestelmän toimivuutta.

Rahoitusehtojen yhtenäistämisen lisäksi esityksen yhtenä tavoitteena on niiden muuttaminen nykyiseen toimintaympäristöön paremmin soveltuviksi. Tällaisia muutoksia ovat muun muassa osittainen luopuminen asumisvaatimuksesta sekä tukiedellytysten täyttymisen arviointi yrittäjäkohtaisesti nykyisen perhekohtaisen tarkastelun asemesta. Myös tuen saajien piiriä koskevat säännökset ehdotetaan muutettaviksi niin, että ne ovat yhtenäiset tukimuodosta riippumatta, ja siten, että eräät tarpeettomat rajoitukset poistetaan.

Esityksen perustelujen mukaan rahoitusehtojen muuttamisen tavoitteena on poistaa vanhentuneet säännökset sekä mukauttaa rahoitusehtoja vastaamaan nykyistä paremmin EU:ssa yleisesti omaksuttuja rahoitusehtoja. Lähtökohtana on, että tuen saajien ehtojen kannalta keskeinen tekijä on maaseutuyritysten kannattavuuden tarkastelu.

Euroopan yhteisöjen komissio antoi 18 päivänä maaliskuuta 98 ehdotuksen neuvoston asetukseksi Euroopan ohjaus- ja tukirahastosta maaseudun kehittämiseen myönnettäväksi tueksi. Ehdotus liittyy komission kesällä 97 julkistamaan Agenda 2000 -tiedonantoon sisältyvään EY:n rakennerahastotoiminnan ja yhteisen maatalouspolitiikan uudistamiseen. Yhteinen maaseudun kehittämispolitiikka tulisi kattamaan kaikki unionin maaseutualueet. Samalla maaseudun kehittämistoiminta muuttuisi kokonaan ohjelma- tai suunnitelmaperusteiseksi.

Uudistuksen käsittely yhteisössä on edelleen kesken. Tarkoituksena on, että uutta lainsäädäntöä sovellettaisiin vuoden 2000 alusta lukien. Sen edellyttämät muutokset tähän käsiteltävänä olevaan rahoituslakiin on tarkoitus saattaa eduskunnan käsiteltäväksi heti sen jälkeen, kun niiden lopullinen sisältö on selvillä.

Valiokunta on mietinnössään tarkastellut myös yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan alueellisia vaikutuksia Suomessa. Ottaen huomioon maamme eri osien ilmastollisissa olosuhteissa vallitsevat erot valiokunta on katsonut olevan sinänsä perusteltua, että maassamme on myös eri tukimuotojen määräytymisessä alueellisia eroja.

Yhteisön maatalousuudistusta silmällä pitäen valiokunta on kuitenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että myös pelkästään yhteisön säännöksistä tai yhteisön kanssa tehdyistä sopimuksista johtuen Suomen nykyinen tukijärjestelmä on alueellisesti erittäin epäyhtenäinen. Lisäksi osa tuista on vain määräaikaisesti voimassa, enintään vuoden 2000 loppuun.

Tämän esityksen perusteluista käy ilmi, että EY:n rakenneasetuksen 5 artikla sisältää säännökset tukikelpoisesta viljelijästä. EY:n rakennetukea saadakseen viljelijän tulee harjoittaa maataloutta päätoimisesti. Päätoimiseen viljelijään voidaan rinnastaa sellainen viljelijä, jonka kokonaistulosta vähintään 50 prosenttia tulee tilalla harjoitettavasta maa- ja metsätaloudesta sekä muusta tilalla harjoitettavasta yritystoiminnasta. Suoraan maataloudesta saatavien tulojen määrän pitää kuitenkin olla vähintään 25 prosenttia viljelijän kokonaistuloista. Lisäksi edellytetään, että hän työskentelee tilalla vähintään 866 tuntia vuodessa. Tällöin ei tilan ulkopuolella tehtyjen työtuntien määrää ole enää tarpeen tarkistaa.

Esityksessä ehdotettu 5 §:n 4 momentti lähtee siitä, että jos viljelijä täyttää edellä todetut päätoimista tai siihen rinnastettavaa viljelijää koskevat vaatimukset, ei viljelijän tilan ulkopuoliselta saamien tulojen muuta tarkastelua ole tarpeen erikseen tehdä. Valtioneuvoston päätöksellä voidaan säätää tarkemmin tilan ulkopuolisia tuloja koskevista tulorajoista niissä tapauksissa, joissa viljelijä ei täytä edellä mainittua päätoimisen tai siihen verrattavan viljelijän vaatimusta. Tällöin on tarkoitus noudattaa nykyistä EU:n osarahoitteisten tukien mukaista käytäntöä, jonka mukaan tuki myönnetään tilan omistusolosuhteista ja tilan

hallinnasta riippumatta sille puolisolle, joka viljelee tilaa aktiivisesti ja täyttää tuen myöntämisen edellytykset. Toisen puolison tuloja ei näin otettaisi huomioon tukea myönnettäessä.

Ehdotettu maaseutuelinkeinojen rahoituslain 10 § sisältäisi muun ohella säännökset, joiden mukaan tukea voitaisiin myöntää nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamiseen, käynnistystukea. Tätä tukea myönnetään asiaa koskevan neuvoston asetuksen 950/97 10 artiklan nojalla. Valiokunta on mietinnössään pitänyt artiklan määräyksiä liian tiukkoina.

Muun muassa päätoimisuusvaatimus — viljelijän pitäisi saada tuloistaan vähintään puolet tilalla samoin kuin käyttää vähintään puolet työajastaan tilalla tehtävään työhön — estää tuen myöntämisen monelle sivutoimenaan tilaansa viljelevälle. Samoin määräys, että tukea myönnetään enimmäkseen tilanpidon aloittamiseen, rajaa tuen ulkopuolelle monet aiemmin sivutoimenaan maataloutta harjoittaneet. Tilanpidon aloittamista edeltänyt sivutoiminen viljely ei saa muodostaa tai ei saisi muodostaa estettä tuen myöntämiselle.

Aiemminhan meillä oli käytäntö, jossa edellytettiin harjaantumista, ja se oli ansioksi ja positiivinen asia, jos aiemmin oli viljellyt. Nyt kuitenkin tulkitaan niin, että käynnistämisen voi aloittaa vain kerran, ja jos aiemmin on aloittanut pienemmässäkin muodossa, tämä tuki evääntyy. Valiokunta haluaa korostaa sitä, että tämä tulkinta vääristää ja nimenomaan siirtymäkauden aikana pitäisi olla mahdollisuus näidenkin saada tämä käynnistämistuki.

Komissio on muuttamassa yhteisön rakennerahastolainsäädännön käynnistämistukijärjestelmän osalta järjestelmää parhaillaan. Nyt käsittelyssä olevan muutosversion mukaan käynnistystuen myöntämisen ehdot olisivat väljemmät kuin nykyisin. Valiokunta on pitänyt tärkeänä, että edellä selostetut epäkohdat poistuvat neuvoston uuden asetuksen myötä. Uuden asetuksen täytäntöönpano edellyttää myös nyt käsiteltävänä olevan maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamista.

Mietinnössä todetaan, että asiantuntijalausunnoissa on yleisesti kiinnitetty huomiota asumisvaatimuksen poistamiseen tuen myöntämisen yleisistä edellytyksistä. Suurin osa lausunnonantajista on pitänyt vaatimuksen poistamista perusteltuna, mutta on myös painotettu sitä, että asumisvaatimus tukee maaseudun asuttuna säilymistä. Toisaalta on kiinnitetty huomiota siihen, että luonnonhaittakorvauksen osalta asumisvaatimus on esityksessä ehdotettu säilytettäväksi ja säänneltäväksi nykyisestä poiketen lain tasolla. Ehdotuksen on tältä osin katsottu toisaalta kiristävän sääntelyä nykyisestä ja heikentävän maaseutuyrittäjien mahdollisuuksia hyödyntää lakiesityksen nykyistä väljemmiksi tarkoitettuja tuen myöntämisen edellytyksiä.

Toisaalta lausunnoissa on korostettu asumisetäisyyden ja eläinten hoidon välistä yhteyttä. Valiokunta on todennut, että eläinsuojelun näkökulmasta kaikkein olennaisinta on se, että eläinsuojelulain vaatimukset tulevat kaikissa olosuhteissa täytetyiksi. Maaseutuelinkeinon harjoittajan on noudatettava aina eläinsuojelulain säännöksiä riippumatta siitä, onko hän tuensaaja vai ei. Eläimiä pitää aina hoitaa eläinsuojelulain määräysten mukaisesti, saadaan tukea, anotaan tukea tai ei anota. Tuen myöntämisen yleisenä edellytyksenä 5 §:n 2 momentin mukaan on, että tukemista voidaan pitää lain tavoitteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisena, eli kannattavuuden lisäksi viranomaisen pitää todeta, että tuki on tarkoituksenmukaista eli viljelijä asuu tilalla tai tilan välittömässä läheisyydessä. Ellei näin ole, tukea ei voida myöntää.

Valiokunta ehdottaa muun muassa eläinten asianmukaisen hoidon korostamiseksi kyseistä säännöstä selkeytettäväksi. Siten mietinnössä ehdotetaan momenttiin lisättäväksi maininta, jonka mukaan tukemisen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa on 10 §:n 1 momentin 1—4 kohdissa ja 4 luvussa tarkoitettujen tukien sekä 11 §:ssä tarkoitettujen luonnonhaittakorvausten osalta edellytettävä sitä, että tuensaaja asuu maaseutuyrityksen sijaintipaikalla tai sellaisella etäisyydellä, että yritys tulee asianmukaisesti hoidetuksi huomioon ottaen muun muassa eläinsuojelulain 247/1996 säännökset. Kun tämä lisäys tehdään, voidaan luonnonhaittakorvausta koskevasta 11 §:stä poistaa erillinen asumisvaatimusmaininta tarpeettomana, ja nimenomaan tämä muutos alkuperäiseen ehdotukseen oltiin tekemässä kompromissina, johon toivottiin koko valiokunnan ja koko eduskunnan yhtyvän.

Mietintöön liittyy kuitenkin vastalause, joka koskee tuensaannin yleisiä edellytyksiä ja myös tuen takaisin perimistä. Mikäli näin meneteltäisiin, viranomainen joutuisi entistä enemmän tekemään tulkinnallisia päätöksiä.

Edustajat Rajamäki ja Penttilä merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Puheenjohtaja Kalli esitteli maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintöä pääkohdittain. Tässähän on nimenomaan nyt rahoituslaissa tiettyjä tuen :aamisen edellytysten määrittelyjä muun muassa yritystoiminnan muodon osalta, mutta erityisesti täällä keskustelua tulee nyt herättämään varmasti tuen myöntämisen edellytyksenä olleesta asumisvaatimuksesta pääsääntöisesti luopuminen, joka tässä esityksessä ja valiokunnan enemmistön kannassa on. Emotrin, Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston, maaseutupoliittisen painotuksen ja niiden muutosten takia, mitä asetuksiin tulee, tulee varmasti myös lähiaikoina maaseutuelinkeinojen rahoituslakiin muutospaineita.

Aluksi eräitä sellaisia sosialidemokraattien erityisesti tärkeinä pitämiä lähestymistapoja, kun mietitään maatalouden ja maaseudun rahoituspuolta. On ehkä hyvä linjata tässä yhteydessä vähän laajemmin kuin vain hallituksen esityksen ja valiokunnan mietinnön pohjalta tätä asiaa.

Meillähän on tällaista suuruuden ideologiaa eli tilakoon suurentamista markkinoitu useasti ainoana ratkaisuna. Jossain määrin näin varmasti on perusteltuakin, mutta se ei voi olla ainoa tavoite. Usein kohtuullisen tulotason saavuttaminen edellyttää tilalla mieluummin tuotannon monipuolistamista ja kustannusten supistamista kuin maataloustuotannon laajentamista. Erityisesti pientilojen toimintaan on suunnattava laina- ja avustusjärjestelyillä mahdollisuus monipuolisempaan yritystoimintaan. Tässäkin suuruuden ideologiaan liittyy tietysti se, onko tuottajahinta vastaamassa muuttuvia kustannuksia. Jollei tämä yhtälö Agenda 2000:n kautta ole kunnossa, me tavoittelemme vain suurempia konkursseja.

Suomi on kansallisilla varoilla täydentänyt Euroopan unionin tukijärjestelmiä. Tässä kuuluisin on tietysti artikla 141:n pohjalta tapahtuvat investointien korkeat tukitasot, joita olemme kritisoineet liian korkeina. Olemme myös pitäneet niitä Maatilatalouden kehittämisrahaston ja maatalouspolitiikan vaikuttavuuden kannalta epäonnistuneina, koska ne ovat jossain määrin vääristäneet maataloustuotannon edellytyksiä erityisesti C-alueella ja pahimmillaan vaikuttaneet jopa työvaltaisen ja maatalouden selkärankatuotannon eli kotieläintuotannon valumiseen pois C-alueelta myöskin. Tämä asia on hyvin tärkeä huomata myös sen takia, että mieluummin pyritään siihen maatalouspoliittisen työryhmänkin linjaukseen, elikkä investointi- ja tukipolitiikan tulee olla koko maassa mahdollisimman yhtenäistä. Lisäksi on pyrittävä siihen, että investointituen tasossa ei olisi perusteettomia eroja alueiden välillä. Jos rahoitustuen tarve ylittää käytettävissä olevat varat, olisi pyrittävä lisäämään korkotukilainoitusta, jonka erityisesti pitäisi olla hallinnon ja tukien suuntaamisen päämuoto silloin, kun niitä suunnataan muun muassa velattomille suurille tiloille tai esimerkiksi tilallaan asumattomille virkamiesviljelijöille Etelä-Suomessa.

Tältä osin täytyy muistaa, että kolmasosa maatalouden harjoittajista on täysin velattomia ja toisaalta velkaisimmalla kymmenyksellä on puolet koko maatalouden muistaakseni 24—25 miljardin markan velasta. Eli kyseessä on asia, joka täytyy ottaa johtopäätöksenä huomioon, kun mietitään niukkojen, riittämättömien maatalouden tukirahojen ja rahoitusvarojen käyttämistä. Tämä tässä vaiheessa jo meidän eriävään mielipiteeseemme liittyen on syytä tuoda esille.

Sosialidemokraatit samoin kuin muun muassa EU:ssa Itävallan sosialidemokraatit, SPÖ on esittänyt hyvin useasti, että tulisi tukea sellaista suuntausta, joka esimerkiksi yleiskorotuksena ottaisi huomioon luomuviljelijät ja erityisesti vaikeammat tuotanto-olosuhteet. Me olemme nimenomaan peräänkuuluttamassa sellaista tukipolitiikkaa, kansallista tukipolitiikkaa, jossa on tarve myös sosiaaliseen porrastukseen. Tämä merkitsisi tukien ylärajojen aikaansaamista suurille tiloille sekä maataloustuen suuntaamista selkeämmin työvaltaisen maatalouden ja tilanhoidon vaikeusasteen mukaan. Kansallisten vero- ja velkarahojen käytössä muun muassa satovahinkotapauksissakin olisi pitänyt tämä tilanne voimakkaammin ottaa huomioon, mutta näin ei ministeriö ilmeisesti asiassa halua menetellä. Siinä tapauksessa satovahinkoasioissa Etelä-Suomenkin tiloilla asumattomat sivutoimiviljelijät olisi voitu ihan hyvin jättää korvauksien ulkopuolelle, varsinkin silloin kun on asumisvaatimuksen osalta vielä ongelmia, mihin palataan myöhemmin.

Hyvin tärkeätä on myöskin muistaa se, että Suomen maatalous on kotieläinvaltaista. Se on meidän tuotanto-olosuhteiden äärirajoilla toimivan maataloutemme erityispiirre. Nälkävuosista opittiin se, että viljanviljelyllä ei maa pysy pystyssä. Ymmärrettiin siirtyä kotieläintuotantoon, jonka osuus maataloustuotannon kokonaisarvosta on meillä ollut 70 prosenttia, kun EU:ssa se on 50 prosenttia. Tämä on peruslähtökohta tarkasteltaessa Suomen maatalouden ke-

hityssuuntia harvaanasutussa pitkien etäisyyksien maassa.

EU-neuvotteluissa myöskin liian alhaiseksi jäänyt maidon maakiintiö olisi EU-komission kanssa käydyissä neuvotteluissa saatava suuremmaksi juuri tästä johtuen ja niin, että nuoret tuottajat voisivat siitä hyötyä.

Miten sitten voimme parhaalla mahdollisella tavalla tukea nuoria elinkelpoisia tuottajia ja toisaalta välttää tarpeettoman korkeita tukitasoja, joita kuluttajat ja kansalaiset eivät koe perustelluiksi, ja kuinka varmistamme myös kuluttajille kohtuuhintaisten kotimaisten elintarvikkeiden saatavuuden kovenevassa kilpailussa?

On erittäin tärkeätä, että nimenomaan Suomessa tavanomaiselle ja luomutuotannolle, kuten maatalouspoliittinenkin työryhmä esitti, saadaan kunnon laatutavoitteet, jotka tarvittaessa sertifioidaan. Painopisteen pitäisi siirtyä luonnonmukaisemmaksi, ja myöskin tulee huomata se, että poikkeuksellisten kasvu- ja ympäristöetujen hyödyntäminen, puhdas ruoka, kansallinen markkinointiprojekti ja panostus ja siihen rahoituslain kautta myöskin voimavarojen suuntaaminen on meillä tukemassa esimerkiksi kotimaisen elintarviketeollisuuden työllisyyttä, joka nyt voimakkaasti keskittyy. Pieniä yksiköitä lopetetaan, tehdään työttömiä ja toisaalta sitten reagointikykyä idänkin vientimahdollisuuksiin taas heikennetään. Uskon, että pienille elintarvikealan yrityksille on tärkeätä järjestää tuotekehitykseen ja markkinointiin liittyviä palveluja. Meillä on ruuan terveysnäkökohdat, gourmetruoka, metsän ja veden tuotteiden jalostus sekä suoramyynti mahdollisuuksina. Pienimuotoisella yritystoiminnalla on oma sijansa, ja suurilla kansainvälisillä markkinoilla on jatkossa entistä enemmän kysyntää erikoistuotteille.

Tärkeänä tavoitteena on, että rahoitustoimenpitein tuetaan tuotantotilanteen sallimissa rajoissa ensisijaisesti nuoria viljelijöitä ja jo toimivien kotieläinyritysten taloudellista kannattavuutta. Viljelijöiden päätoimisuudessa on korostettava ympärivuotista työpanosta. Tiloille, joilla katsotaan olevan jatkuvan kannattavan toiminnan edellytykset, tulee mahdollistaa tilakoon kasvu lisämaan hankinnan ja rahoituksen avulla ja tuotantoteknologiaa uudistamalla. Yritystoiminnan rahoitusjärjestelmiä olisi selkiinnytettävä muun muassa luomalla maaseudun kaikkia pieniä yrityksiä koskeva riskirahoitusjärjestelmä, joka helpottaisi vaihtoehtoisen yritystoiminnan syntymistä.

Maatalouspoliittinen työryhmä esitti muun muassa velkaisten nuorten ja hiljattain sukupolvenvaihdoksen tehneiden viljelijöiden tilanteen helpottamiseksi tiettyjä toimenpiteitä, lahja- ja perintöveron arvottamisen epäkohtien korjaamista. Mielestämme nimenomaan kalliiden sukupolvenvaihdosten välttämiseksi niin pienyrityksissä kuin maataloudessa on ennakkoluulottomasti selvitettävä Saksan 1996 verouudistuksen kaltainen järjestely, jolla nuori voi lähteä taloudellisesti kannattavalla, huolettomalla tavalla jatkamaan yritystoimintaa. Jos toiminta sitten loppuu ennen määräaikaa, niin täysimääräinen perintövero astuu siinä tapauksessa tietysti päälle. Muutoinkin, kuten nyt tietysti tässäkin laissa, yritysmuotoja otetaan eri tavalla huomioon, ja on tärkeätä, että maataloustuotannossa suositaan yhteistyötä, osuuskunta- ym. uusia tuotantomalleja ja verotuksellisesti erityisesti tuetaan esimerkiksi koneiden yhteishankintoja.

Me sosialidemokraatit peräänkuulutamme laajaa yhteisymmärrystä sosiaalisesti oikeudenmukaisesta maatalouden tukimallista. Tämän pohjalta oikeudenmukaisen sosiaalisen ja ekologisen maatalouspolitiikan periaatteita on Suomen aktiivisesti edistettävä myös Euroopan unionin maatalouspoliittisessa päätöksenteossa. Siinä, millä me saavutamme uskottavuutta vaatia erityisolosuhteidemme huomioon ottamista Euroopan unionin sisäisessä maatalouspolitiikan uudistamisessa, on vähintä, että lähtökohtana on oman maan maatalouspolitiikan sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja nimenomaan maatalouspolitiikan erityistarpeiden huomioon ottaminen.

Tässä onkin tämä pahin kohta, jonka takia sosialidemokraatit ovat sitä mieltä, että nyt vihdoin on meidän useassa yhteydessä, jo pitkälti yli 15 vuotta täällä voimakkaasti esillä pitämäämme maatalouspolitiikan sisältörakennekehitystä ja voimavarojen oikeata käyttämistä ruvettava enemmän pohtimaan. Tarvitaan todella maatalousreformia. Se on ainut reformi, mitä selkeästi tässä maassa tarvitaan.

Tältä osin tässä tilanteessa tiedämme, että meidän maataloutemme ja maaseutumme rakenne edellyttää vähimmäisasutuksen ylläpitämistä epäsuotuisilla alueilla erityisesti. Itä- ja Pohjois-Suomen ja Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueilla on aivan selvästi kotieläintuotannon edellytysten osalta nimenomaan vaalittava sitä. Riittävä asutus on nimenomaan palvelujen, kuten tiedämme kauppojen, postin, terveydenhoidon, esimerkiksi yksityisten terveysyrityspalvelujen kannalta ehdottoman välttämätöntä. On

tietysti selvää, että tilalla asuminen varmistaa ja luo nimenomaan edellytykset myös eläinsuojelutavoitteiden parhaalle mahdolliselle toteuttamiselle, jota kiitos sosialidemokraattien, vihreiden ja vasemmistoliiton hyvin voimakkaasti saatiin ajettua valiokunnassa pykälämuotoonkin jo, että se otetaan siellä huomioon.

Nimittäin on erittäin lyhytnäköistä, jos mennään näiden tiloilla asumattomien virkamiesviljelijöiden malliin. Sitä MTK:n ohjeita kuunnellut, hyvin Etelä-Suomi-voittoinen keskustan ja kokoomuksen maa- ja metsätalousvaliokunnan ryhmä tietysti kiltisti ymmärtää enemmän kuin tätä maatalouden pitempää kohtalon kysymystä eli sitä, että jos meillä eivät nimenomaan perusasiat ole kunnossa, niin maaseutu heikkenee ja toisaalta me emme voi myöskään eläinsuojelullisesti eettisen vahvasti korostaa, miten meillä todella nämä näkökohdat on otettu huomioon.

Nyt on erittäin paljon tullut maaseudulta esille tapauksia, joissa eläinsuojelurikkomukset ovat yleistyneet. Siihen tietysti vaikuttavat EU:n varmasti motivaatiotakin heikentävät tukijärjestelyt ja EU:n maatalouspolitiikan eräät piirteet, mutta sitä enemmän meidän pitää huomata se, että nyt ei ole varaa yhtään heittää epäilyksen varjoja suomalaisen elintarviketuotannon laadun ja hyvyyden ylle. Jos siihen alkaa tulla kettutyttöjen lisäksi myöskin lehmätyttöjä ja hevostyttöjä, jotka kertovat, minkälaisissa oloissa pidetään hevosia ja lehmiä, kertovat niistäkin tapauksista, jotka minäkin satun tietämään, että Kuopiossa on hoitaja ja lehmät ovat junanvaunussa Karttulassa, niin me emme kestä tätä. Meidän maataloudellamme ei ole varaa tällaiseen keskusteluun. Tämän takia näissä asioissa täytyy nyt tajuta, että nyt on hyvin keskeisestä kysymyksestä puhe.

Valtiovarainvaliokunta kun antoi lausuntoa ed. Vihriälän johtaman maatalousjaoston valmistelun pohjalta, niin kokoomusta lukuun ottamatta tämä peruslähtökohta ymmärrettiin erittäin hyvin. Maa- ja metsätalousvaliokunnassa valitettavasti keskusta, kristilliset ja Rkp kokoomuksen ohella olivat sitä mieltä, että vain tämä eläinsuojelullinen tietty kytkentä pykälään saatiin, joka sekin tietysti on hyvä. Mutta minusta olisi erittäin tärkeätä nimenomaan tämä sosiaalisen porrastuksen periaate ymmärtää, että maaseutuyritysten hoidon vaatiman sidonnaisuuden asteen tulee näkyä maksettavissa investointituissa siten, että tuen määrä on suhteessa suurempi niille tuen saajille, joiden ajallinen sidonnaisuus maaseutuyrityksen hoitamiseen on suurempi kuin niiden, joita maaseutuyrityksen hoitaminen ei ajallisesti sido vastaavasti. Erityistä huomiota sidonnaisuutta arvioitaessa on syytä kiinnittää siihen, sijaitseeko tuensaajan asunto maaseutuyrityksen yhteydessä ja onko tuensaajan väestörekisteriin merkitty kotipaikka maaseutuyrityksen sijaintikunnassa.

Nämä ovat hyvin tärkeitä asioita. Me tiedämme, että meillä on erilaisia tilanteita. Äsken viittasin velkatilanteeseen, ja on myös erilaisia sivutoimeentulomahdollisuuksia. Etelä-Suomessa kahdella kolmasosalla maatiloista on tilan ulkopuolisia sivutulomahdollisuuksia Maatilatalouden tutkimuslaitoksen tutkimustenkin mukaan. Itä- ja Pohjois-Suomessa vain yhdellä kolmasosalla tiloista on jossain asteessa hyvin pieniä lisätulomahdollisuuksia, ja ne ovat vielä kotieläintuotantovaltaista aluetta. Jollei niissä olosuhteissa nimenomaan selviytymistä myös tilasidonnaisuuden pohjalta oteta huomioon, teemme arvaamattomia vahinkoja nyt meidän erittäin dramaattisessa ja ratkaisevassa vaiheessa olevalle maataloudellemme.

Toinen näkökulma on se, että meillä ei ole varaa, kun lähdemme viemään puhdasta laatua, terveysruokaa, luomu- ym. projekteja, siihen että meille tulee eläinsuojelurikoksia ja niihin liittyviä paineita. Nimenomaan tilalla asumisen väljentäminen on yksi sellainen seikka, joka tulee lisäämään tällä puolella epäkohtia. Sen on itse asiassa jo palaute aika paljon todistanut. Pinta-ala- ja kotieläinperusteisen tuen sekä metsätaloustuen takaisin periminen selvissä eläinsuojelurikkomuksissa on sen takia myös vastalauseessamme mukana, että me haluamme osoittaa, että suomalainen tuotanto ja maatalouden ammattitaito ja laatu ovat sellaisia asioita, joissa ei ole varaa tinkiä ja emme tingi. Ei työmieskään palkkaansa saa, jos ei ole työnsä ääressä. Sama on maataloudessa. Jos todella ollaan tilasidonnaisessa ja työvaltaisessa työssä, silloin pitää antaa tukea enemmän.

Tässä suhteessa maaseutuelinkeinojen rahoituslain yhteydessä asumisvaatimuksen poistaminen on meistä erittäin huolestuttavaa. Juuri meidän harva asutuksemme korostaa asumisvaatimuksen merkitystä maaseudun elinvoimaisuuden kannalta. Investointituissa on otettava selkeästi huomioon tilalla asumisen ja päätoimisen perheviljelyn tarpeet. Asumisvelvollisuuden väljentäminen luo myös kiistattomasti eläinsuojelullisia epäkohtia. Näitä ei kestä pyrkimyksemme kohti eettisesti ja laadullisesti korkeatasoista tuotantoa.

Tämän vuoksi, arvoisa puhemies, sosialide-

mokraatit, vihreät ja vasemmistoliitto ovat jättäneet vastalauseen, joka sisältää myös pykälämuutoksia. Me toivomme, että eduskunnassa ja maatalouspolitiikassa todella pysähdytään tämän asian ääreen. Kysymys ei ole pelkästään voimavarojen oikeasta suuntaamisesta mahdollisimman hyvän vaikuttavuuden aikaansaamiseksi maatalouspolitiikassa ja maaseudun selviytymisessä, vaan kysymys on myös sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja tuotantorakenteemme erilaisuudesta johtuvista tekijöistä.

Tämä maatalousreformi olisi pitänyt saada aikaiseksi jo aikoja sitten. Ennen Euroopan unionia olisi pitänyt jo tämä tajuta. Tämähän liittyy osin samaan keskusteluun, josta Mauno Koivisto muistelmissaan toteaa, MTK:n kanssa käydyt maataloustuloneuvottelut. Työtunneilla vaadittiin ensin maataloustuloa. Sen jälkeen kun maataloustulosopimus tehtiin, se jaettiin maatalouden sisällä muutoin kuin työtuntien mukaisessa suhteessa. Tämä johti sitten, kuten muistamme, asui tilalla tai ei, viljanviljelijöiden voimakkaaseen tukemiseen, viljojen hintojen karkaamiseen liian korkealle tasolle ja rehuviljojen tuotantopanosten kohtuuttomuuksiin, ja tämä kotieläintuottajille teki käytännössä aivan mahdottomaksi kunnolla selviytyä ja kehittää tilojaan.

Nyt tässä tilanteessa meillä on paikka tämä asia ryhtyä korjaamaan. Oli aika yllättävää, että tosiaan jopa valtiovarainvaliokunnan mietinnön perusteisiin viittaaminenkin äänin 9—8 piti äänestämällä maa- ja metsätalousvaliokunnassa keskustan, kokoomuksen, Rkp:n ja kristillisten poistaa mietinnöstä. Se osoittaa jotain. En tiedä, minkälaisia virkamiesviljelijöitä ja herraviljelijöitä teillä on suojeltavina, mutta ette te maataloutta nyt ajattele kuin juhlapuheissa.

Ed. R a n t a - M u o t i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuorossa oli paljon hyviä ja hyväksyttäviä periaatteita, joista voi olla täysin samaa mieltä, muun muassa maatilojen ja ylipäätään pienyritysten sukupolvenvaihdosten helpottamisen tarve. Maatalouspoliittisen työryhmän hyvä tavoite on jäänyt tällä hallituskaudella toteuttamatta. Saksan-malli voisi olla aivan hyvä.

Siitä olen eri mieltä ed. Rajamäen kanssa, kun hän sanoi, että nyt ainut reformi, joka tarvitaan, on maatalousreformi, jolla investointitukien periaatteet muutetaan. Kyllä mielestäni paljon tärkeämpi maatalousreformi on se, että yritystoiminta saadaan kannattavaksi. Nyt todella täytyy hätäkellojen soida, koska sukupolvenvaihdoksia tapahtuu niin vähän: yksi per kunta ja Pohjois-Suomessa ei sitäkään, Lapin — Kainuun alueella taisi olla alle kymmenen viime vuonna. Tämä on se todellinen ongelma, että yritystoiminta saadaan kannattavaksi. Investointiasiakin on tärkeä, mutta se on mielestäni sittenkin vähemmän tärkeä asia.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheen pariin kohtaan.

Hän puhui siitä, että tarvitaan maatalousreformia. Kyllä kai tämä hallitus on toteuttanut aikamoista reformia. Noin 30 000 tilaa on tämän hallituksen aikana poistunut tuotannosta, eikä peltomäärä ole vähentynyt, eli tilakoko on kyllä merkittävästi kasvanut. Oleellista tässä on tilalukumäärä. Se on todella huolestuttavaa vauhtia nyt vähenemässä. Kun hallitus osoitti tavoitteekseen 55 000 tilaa vuonna 2005, niin tällä vauhdilla mennään tuon luvun alle huomattavasti. Nyt todella pitäisi lähteä miettimään, mitä maatalouden kehittämisessä tehdään, että maaseutu ei autioidu.

Toisena asiana hän toi esille, että mietinnössä lähdetään lähinnä suuruuden ideologiasta. Kun luen vastalauseestanne hyvin keskeisen asian, joka on kursiivilla merkitty, niin te sanotte näin: "Maaseutuyrityksen hoidon vaatiman sidonnaisuuden asteen tulee näkyä maksettavissa investointituissa siten, että tuen määrä on suhteessa suurempi niille tuensaajille, joiden ajallinen sidonnaisuus maaseutuyrityksen hoitamiseen on suurempi - -."

Tämähän johtaa siihen, että tarvitaan suuria tilakokoja ja pienet jäävät ilman. Maatila, joka hankkii monista tulolähteistä tuloa, jää näiden tukien ulkopuolelle. Tämä teidän näkemyksenne suosii suurten tilayksiköiden muodostumista. Tämä on ristiriidassa, ed. Rajamäki, siihen nähden, mitä äsken puhuitte puheessanne.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Aivan kuten ed. Ranta-Muotio totesi, on hyvin laaja kysymys tietysti, millä tavalla saadaan nimenomaan nuorten ja sukupolvenvaihdoksen tehneiden viljelijöiden tilanne taloudellisesti kuntoon. Se vaatii monia toimenpiteitä, ei pelkästään asumiseen liittyviä tai jotain muita. Joitakin näitä asioita itse asiassa yritin tuoda sosialidemokraattien lähestymistavan kautta myös esille.

Ed. Lämsälle totean, että ymmärrän, että tämä on hankala asia ed. Lämsällekin, joka varmasti periaatteessa on samaa mieltä kanssani.

Hän yrittää nyt löytää kuin piru raamattua lukien tähän jotain sellaista, jolla hän voisi jopa olla äänestämässä muun keskustan ryhmän kanssa asumisvaatimuksen poistamisen puolesta.

Mutta haluan korostaa, että tässä nimenomaan korostetaan sidonnaisuutta, työvaltaisuutta, juuri kotieläintuotantopainotteisuutta. Tukien porrastuksessa täytyy näkyä, jos tilalla asuu ja harjoittaa työvaltaista maataloutta, ja siihen sivuun tarvitaan myös sosiaalinen porrastus. Sen täytyy olla se johtotähti, jolla vähiä rahoja suunnataan eikä velattomille, tiloilla asumattomille Etelä-Suomen virkamiesviljelijöille, niin kuin ennen EU:ta ja eräiden mielestä nyt EU:n jälkeenkin meidän pitää erityisesti tukemista harrastaa.

Ed. Kautto merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Maaseutuelinkeinojen rahoituslaki on niin sanottu puitelaki, joka yhtenäistää EU:n osarahoitteiset ja kansalliset säädökset ja hallintomenettelyt, kuten valiokunnan puheenjohtaja jo edellä totesi.

Maaseutuelinkeinojen rahoituslakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin mukaan tuen saamisen yleisenä edellytyksenä on muun muassa se, että yrityksellä voidaan katsoa olevan edellytykset kannattavaan toimintaan. Nykyisessä lainsäädännössähän on ollut sanat "jatkuvaan kannattavaan toimintaan". Tämä muutos lienee aivan perusteltu ja on myös valiokunnan mietinnössä tullut hyväksytyksi.

Todella merkittävä periaatteellinen muutos nykykäytäntöön hallituksen esityksessä on — ja voi sanoa, että sitä myös valiokunnan mietintö myötäilee, tosin hieman muutettuna — se että nykyisin voimassa oleva asumisvaatimus tilalla tai sen läheisyydessä poistuisi. Hallitus perustelee maaseutuyritystoiminnan luonteen muuttumista ja tämän perusteella toteaa, että tukien kytkemistä asumista koskeviin melko kaavamaisiin edellytyksiin ei enää nykyoloissa voida hallituksen mukaan pitää perusteltuna.

Merkittävä muutos on myös tukiedellytysten täyttymisen arviointi yrittäjäkohtaisesti nykyisen perhekohtaisen tarkastelun sijasta.

Mutta, arvoisa puhemies, jotta maaseutu säilyisi elävänä ja asuttuna, on perusteltua, että maatalous- ja maaseutupolitiikassa kaikenlaiset perheviljelmät asetetaan samanarvoiseen asemaan esimerkiksi päätoimisuus-, koko-, investointituki- ja sukupolvenvaihdosvaatimusten suhteen.

Kyllä asumisvaatimus tilalla tulisi säilyttää tai niin kuin tällä hetkellä: tilalla tai sen välittömässä läheisyydessä. Tämä on erittäin merkittävä periaatteellinen kannanotto nimenomaan maatalouden ja elävän maaseudun puolesta. Tällöinhän yhteiskunnan, kun ajatellaan yleensä maatalous- ja maaseutupolitiikkaa, tulee luoda puitteet, ja hallinnon sijasta yrittäjät itse ratkaisevat oman tulevaisuutensa, miten maatalousyritystoiminnassakin menestyvät. Oikeudenmukainen tulotaso kohtuullisella työmäärällä ja riskinotolla kuuluu yhteiskunnan turvattavaksi, koska tuottajahinnat eivät EU-Suomessa voi nousta tuotantokustannuksia vastaavalle tasolle. Senhän kaikki myös tässä salissa tiedämme.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta antoi lausunnon rahoituslakiesityksestä. Valitettavasti maa- ja metsätalousvaliokunta ei ole voinut yhtyä läheskään kaikkiin niihin näkemyksiin, mitä valtiovarainvaliokunnan enemmistö esitti. Tämä koskee erityisesti asumisvaatimusta tilalla ja sen välittömässä läheisyydessä sekä tuen saamisen yleisiä edellytyksiä rahoituslain 5 §:n 4 momentin osalta.

Mietinnössä lähdetään siitä, että asumisvaatimusta ei enää suoraan kirjattaisi lainsäädäntöön. Tämä olisi pääsääntö. Poikkeuksen tästä muodostaisi lfa-tuki, jonka osalta lain 11 §:n 2 momentissa nimenomaisesti säädettäisiin, että tuensaajan tulee asua tilalla tai tilanhoidon kannalta tarkoituksenmukaisella etäisyydellä siitä, eli se, mitä valiokunta mietintöön on liittänyt. Asumisvaatimusten tarkempi määrittely jäisi tässäkin tapauksessa soveltamiskäytännön varaan. Alempiasteisia säännöksiä ei enää sen sijaan annettaisi. Asumisvaatimuksen määrittely esimerkiksi valtioneuvoston päätöksin ei enää ole mahdollista, koska hallitusmuodon 7 §:n 1 momentti huomioon ottaen asumisvaatimusta voidaan säännellä vain lain tasoisin normein.

Toisaalta tämä myös hallituksen esitykseen nähden tulee vastaan asumisvaatimusasiassa, kun ajatellaan nimenomaan investointitukia, mutta kun ajatellaan lfa-tukea, niin nykyisinhän lfa-tuen ehtona on ollut asumisvaatimus tilalla tai sen välittömässä läheisyydessä. Siltä osinhan valiokunnan mietintö nyt lieventää kysymystä. Tällaiseen kantaan valiokunta on päätynyt.

Valtiovarainvaliokunta kuuli myös asiantuntijoita ja toteaa lausunnossaan, että luonnonhait-

takorvauksen osalta asiasta on olemassa myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen päätös. Tuomioistuin on katsonut, että kansallisen lainsäädännön perusteella voidaan tuen saamisen ehtona asettaa edellytyksiä viljelijälle, joka asuu yli 12 kilometrin tie-etäisyydellä maatilan talouskeskuksesta. Suomen hallitus on todennut, että sellainen viljelijä, joka asuu maatilalla tai sen välittömässä läheisyydessä, edistää aina osaltaan suoraan sitä, että korvauksella tavoitellut päämäärät toteutuvat. Näihin päämääriin kuuluu nimenomaan vähimmäisasutuksen ylläpitäminen epäsuotuisilla alueilla.

EU-tuomioistuimelle esittämässään kirjallisessa huomautuksessa hallitus on todennut, että vähimmäisväestön ylläpitäminen on ollut Suomessa erittäin tärkeä tavoite jo ennen Suomen EU-jäsenyyttä. Toki tilanne on sen jälkeen varmasti joltain osin muuttunut. Maatalouden harjoittamisen loppuminen aiheuttaisi maaseudun autioitumisen, minkä seuraukset olisivat vakavat. Suomen hallitus on myös todennut, että maaseudun koulujen, kauppojen sekä posti- ja terveydenhuoltopalvelujen säilymisen kannalta on tärkeää, että alueella säilyy riittävä asutus. Tämän riittävän asutuksen turvana ovat aivan varmasti, sen me jokainen tiedämme, toimivat ja elinkelpoiset maatilat ja perusmaatalous.

Valtiovarainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan asumisvaatimus on tähän saakka, alleviivaan sitä, toiminut ennaltaehkäisevästi, eli tukea ei ole haettu, ellei asumisehto ole täyttynyt. Asumisvaatimuksen säilymiselle tuen saamisen ehtona olisikin valtiovarainvaliokunnan mielestä samat perusteet, joilla myös luonnonhaittakorvausta on aikanaan perusteltu.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta kiinnitti myös huomiota siihen, että hallituksen esityksen 5 §:n 4 momentin soveltaminen lisää entisestään eriarvoisuutta C-tukialueella toimivien ja A- ja B-tukialueilla toimivien viljelijöiden välillä. Säännöksen mukaan valtioneuvosto voisi asettaa rajoituksia niin sanotuille ulkopuolisille tuloille ei-päätoimisten viljelijöiden osalta. Käytännössä tämä rajoitus koskisi ainoastaan C-tukialueen ei-päätoimisia viljelijöitä, koska A- ja B-tukialueilla olevat viljelijät on rajattu jo kyseisen menettelyn ulkopuolelle 17 §:ssä. Valtiovarainvaliokunta esittikin tämän 5 §:n 4 momentin poistamista, mutta tähän näkemykseen ei maa- ja metsätalousvaliokunnassa ole yhdytty.

Arvoisa rouva puhemies! Kyllä kokonaisuutena tietenkin on todettava, että tämä rahoituslaki, joka nyt on eduskunnan käsittelyssä ja myös tullee hyväksytyksi, on tärkeä ja merkittävä monelta kannalta. Pidän valitettavana sitä, että asumisvaatimusta on lievennetty. Se ei ainakaan omaa näkemystäni missään määrin tyydytä tämän asian suhteen, koska katson, että joitakin porkkanoita pitäisi olla niille, jotka asuvat maaseudulla ja ennen kaikkea syrjäisellä maaseudulla, ja porkkanana näen nimenomaan tietyt etuudet. Nythän on ollut kysymys hyvin voimakkaasti tässä lakiesityksessä vain investointituesta.

Tämä lakiesitys ei suinkaan kiellä ketään, myöskään virkamiesviljelijää tai harrastelijaa harjoittamasta maataloutta, mutta on aivan perusteltua, että jos tällainen harrastelijaviljelijä, jollaiseksi itsenikin luen, on hakemassa investointitukea, kun omistan tilan Vimpelissä ja asun Nurmossa, niin sellaisen viljelijän, joka Vimpelissä päätoimisesti harjoittaa maataloutta, pitäisi olla etuoikeutettu, jos rajallinen määrä on rahaa. Jos asia olisi niin, että rahaa olisi rajattomasti ja kaikille riittäisi, niin minusta ei siinä olisi mitään haittaa, että myös minä sitä investointitukea saisin, mutta ei tämä lakiesitys suinkaan kiellä myöskään allekirjoittanutta harjoittamasta maataloutta omalla tilalla. Mutta koska on myös muita tuloja, niin pystyy myös investointitoimintaa siellä tukemaan.

Siinä mielessä pidän valitettavana, että tällaiseen ratkaisuun on päädytty. Mutta näyttää siltä, että tähän sosialidemokraattien, vasemmistoliiton ja vihreitten tekemään vastalauseeseen sisältyy sellaisia eräitä yksityiskohtia, että en voi myöskään niitä hyväksyä, joten kai tässä on sitten seisottava rivissä (Ed. Rajamäki: Ei ryhmäkuria saa pelätä!) ja äänestettävä maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön mukaisesti.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Lämsän äsken käyttämä vastauspuheenvuoro antoi hyvän alun tälle varsinaiselle puheenvuorolleni. Hän kiinnitti huomiota siihen, että tilojen määrä on voimakkaasti laskenut, mainitsiko hän 55 000 jäljellä olevaa tilaa tai jotakin sellaista. Tähän on sanottava heti, että se trendi, joka sisältyi tähän ed. Lämsän ilmoitukseen, itse asiassa luotiin tavoitteeksi Maatalous 2000 -ohjelmalla, jota esitti asianomainen komitea, jossa, ed. Lämsä, teidän puolueenne oli voimakkaasti mukana tätä linjaa tukemassa ja luomassa politiikaksi. Sitä komiteaa veti maatilahallituksen silloinen pääjohtaja, nykyinen maa- ja metsätalousministeri Hemilä. Lähtökohtahan tässä on ollut sikäli kenkkumainen, että tämän hallituk-

sen aikana on jouduttu taistelemaan tätä Maatalous 2000 -ohjelman tavoitetta vastaan.

Tämä asia kävi erittäin hyvin esille, kun maatalouspoliittinen työryhmä, jota Hemilä nyt veti, aloitti työnsä. Hänhän esitti lähtökohdaksi nimenomaan Maatalous 2000 -komitean ehdotusta tilojen suurentamisesta ja tilojen, niin kuin sanotaan, alasajamisesta. Eli ainoastaan se, että suuri on kaunista, on hyväksyttävää ja kaikki muu on kielteistä ja hylättävää. Tämä kanta ei saavuttanut maatalouspoliittisen työryhmän enemmistön hyväksymistä, mistä ministeri ei erikoisemmin ihastunut.

Jos, arvoisa puhemies, ajatellaan, mistähän johtuvat ne maatalouden todelliset ongelmat, joita ei todellakaan pidä vähätellä, niin toinen liittyy siihen, että edellisen hallituksen aikana neuvoteltu EU-liittymissopimus maatalouden osalta epäonnistui, mikä johtui tietysti siitä, että haluttiin fanaattisesti EU:n jäsenyyteen hinnalla millä tahansa. Silloin on erittäin vaikea asettaa sellaisia kynnysehtoja, että nyt kuitenkin meidän pitää saada nämä ja nämä ja nämä tavoitteet läpi, ja sillä tavalla tulos oli heikko. Nyt se sitten kostautuu. Tämä siis menee edellisen hallituksen piikkiin.

Arvoisa puhemies! Se toinen asia, mikä on tässä ongelma, menee tämän hallituksen piikkiin, nimittäin se, että maatalouspoliittinen työryhmä kyllä esitti sukupolvenvaihdoksen helpottamiseen tähtääviä lainsäädäntömuutoksia perintökaareen jnp., mutta niitä tämä hallitus ei ole pystynyt toteuttamaan sen takia, että oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö ovat näitä hankkeita vastustaneet. Siis me olemme olleet kyvyttömiä. Toisin sanoen ne ministerit ja se puolue, joka on näitten ministereitten takana, kantavat vastuun tästä asiasta. Tämä on äärimmäisen yksinkertainen ja selvä tosiasia. Ei siinä ole mitään nikottelemista. Me, jotka olemme muut hallituspuolueet, kannamme vastuun osaltamme tästä asiasta. Tämä on ikävä todeta. Ei tästä vastuunkannosta voi litvitellä millään tavalla karkuun. Kun porukassa ollaan, vastuuta sitten kannetaan. Ed. Jari Koskinen järjestää tilanteen tällaiseksi, ja me sitten kannamme vastuuta ja sillä siisti.

Sitten tullaan tähän aikaan, miten tästä eteenpäin. Tämä lakihan ei todennäköisesti tule lakina ollenkaan käyttöön sen takia, että kun Agenda 2000 -neuvottelut on käyty ja niitten tulos on selvillä, tämä kaikki joudutaan kirjoittamaan uudestaan. Tämä on eräänlainen akateemis-symbolinen keskustelu tästä asiasta, mielenkiintoinen sikäli, että tässä on vastalausekin. Tällä ei ilmeisesti koskaan ole lainvoimaista voimaa käytännön maatalouspolitiikassa, mikä on aika hullu juttu, mutta totta.

Sen takia olennainen näkökohta tässä laissa onkin nyt se, mikä on sen signaali. Minä ymmärsin, että ed. Vihriälä äskeisessä puheenvuorossaan tarkoitti juuri tätä ja valtiovarainvaliokunta lausunnossaan on tarkoittanut juuri tätä. Siis toisin sanoen: Millä signaalilla me viitoitamme tietä tulevaisuuteen, mikä on argumentointi, joka Suomen eduskunnasta lähtee Brysselin komissioon siitä, että me haluamme pitää maaseudun nykyisessä laajuudessaan asuttuna, niin kuin hallitusohjelmassa todetaan, ja me haluamme säilyttää maatalouden aktiivisena toimeliaisuutena turvaamaan meidän elintarvikehuoltomme?

Nyt on kysymys siitä, millä tavalla se perustellaan. Se perustellaan kahdella tavalla. Se perustellaan pohjoisuudella. Olemme aina todenneet täällä yksimielisestikin aikoinaan lausunnoissa, että se perustellaan nimenomaan pohjoisuudella, joka täytyy saada EU-normistoon sisällytettyä. Toinen on se, että me perustelemme sitä väestön sijoittumisella maaseudulle asumaan, siis eräällä tavalla sidonnaisuudella maatilatalouden harjoittamiseen. Tässä on se toinen signaalimerkitys, joka kytkeytyy tähän asiaan, jota nyt käsitellään.

Me olemme yrittäneet nyt varjella maa- ja metsätalousvaliokunnassa sitä, että tämä signaali ei heikentyisi yhtään, vaan säilyisi voimakkaana vihoviimeiseen hetkeen saakka. Ikävää tässä on se, joudun sen nyt väkisellä toteamaan tässä, että eräitten edustajien mielessä oman maatilatalouden harjoitus ja sen ongelmat ovat olleet niin hallitsevia, että tämä signaalimerkitys on vähän päässyt unohtumaan, mutta se on kaikki sallittua. Tässä eduskunnassa jokaisen edustajan pitää projisoida asiansa siihen, mitä hän haluaa ja tärkeänä pitää, ja siihen me muut tyydymme ja sillä siisti. Ei tätä voi moittia millään tavalla, mutta asianlaita on näin.

Äskeinen signaali meni Brysselin suuntaan, ja toinen on kansallinen signaali. Ajatellaanpas, arvoisat edustajatoverit ja kunnioitettu puhemies, että me epäonnistumme Agenda 2000 -ratkaisussa. Sehän on valitettavasti mahdollista. (Ed. Aittoniemi: Se on todennäköistä!) — Ed. Aittoniemi, älkää nyt maalatko sitä niin sanottua pirua seinälle, mutta se voi olla jopa sitä, mitä sanoitte äsken. — Silloin kysymys on siitä, että tuleva hallitus joutuu välittömästi reagoimaan

tuohon tilanteeseen. Sillä ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin reagoida kansallisesti siihen, eikö niin? Siis yhteisestä tulevasta budjetista täytyy ottaa miljoonia, satoja miljoonia, ehkä miljardeja siihen, että saadaan maatalous kannattamaan näissä muuttuvissa EU-olosuhteissa. Silloin sillä, mitä nyt äänestetään toisessa käsittelyssä, on merkitys. Sillä on myös merkitys motivoida se, että kaikki asiat hoidetaan suurin piirtein sillä tavalla kuin ed. Rajamäki äsken kuvasi.

Kun minua toisaalta tyydyttää se kompromissi, mikä maa- ja metsätalousvaliokunnassa sen yhdeksän enemmistön taholta on tullut, olen halunnut allekirjoittaa tämän vastalauseen nimenomaan tässä katsannossa, eli haluan osoittaa näin Brysselin suuntaan, että me olemme vakavissamme tämän keskustelun käyneet ja tähän kannanottoon sisältyy se, että me olemme valmiit sitten, jos Agenda 2000 menee poskelleen, kansallisesti satsaamaan tähän asiaan niin, että maatalouden tulevaisuus on Suomessa turvattu.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Varmaan niin on, kuten ed. Pulliainen toi esille, että tämä laki jää hyvin lyhytaikaiseksi tai ei tule toteutumaan käytännössä missään vaiheessa, mikäli Agenda 2000 toteutuu aikataulussa, joka sille on asetettu, ja varmasti Agenda 2000:n toteutumisella on monin verroin suurempi merkitys Suomen maatalouselinkeinoon kuin tämän lain muutoksilla. Siitä huolimatta näen, että tätä lakia on peilattava Suomen ja EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Samoin sitä on peilattava tämän hetken sukupolvenvaihdoksien määrään nähden.

Kun tätä lakia katsotaan tältä näkökannalta, tulee mieleen ne kaksi eri linjaa, jotka mielestäni ovat jo aika selkeästi näkyneet. Osa kokee, että ikään kuin pakonomaisella lailla voitaisiin maatalouselinkeinon mahdollisuudet ja maaseudun asuttaminen turvata. Ehkä toiset ovat nähneet niin, että maaseutuelinkeinon on perustuttava reaalisiin mahdollisuuksiin ja sitä kautta maaseudun asuttaminen ja maatalouselinkeinon toimintamahdollisuudet olisi turvattava.

Ed. Rajamäki toi aika selkeästi esille sen, että sitovuuden ja työmäärän pitäisi olla tukien, ennen kaikkea investointitukien perusteena. Varmasti hän tällä tarkoitti juuri tuotantosuuntien välistä sitovuutta ja työmäärää, ei toki sitä tilan kokoluokkaa, mikä täällä nousi esille.

Tähän voi vastata, että näin juuri tämän päivän maaseutuelinkeinojen rahoituslaissa tapahtuukin, eli karjatalousvaltaiset maatilat saavat huomattavasti korkeamman tukitason kuin kasvinviljelytilat, jotka eivät ole niin sitovia.

Samalla tässä tulisi ehdottomasti kiinnittää vielä enemmän huomiota siihen, että maatalous-tuotanto Suomessa jatkuu vain, mikäli se on kannattavaa. Ei sitä lainsäädännöllä voida turvata. Siinä mielessä tukitason tulisi olla semmoinen, että tuotanto voisi olla kannattavaa.

Lain käsittelyssä on noussut ehkä kaikkein voimakkaimmin esille asumisvaatimuskysymys. Sanoisin, että täällä on vähän väärin kuvattu tätä kertomalla, että asumisvaatimus poistuu. Näinhän ei ole tapahtumassa, vaan asumisvaatimus tulee harkinnanvaraiseksi. Näen, että harkinnanvaraisuutta tässä on monessakin mielessä syytä käyttää. Ei ole niin yksiselitteistä, että ainoastaan asumispakolla edellytetään, että ihmisen pitää viljelijänä asua tilalla.

Otan muutamia esimerkkejä. Jos sukupolvenvaihdos tapahtuu 55-vuotiaana, edellinen sukupolvi voi jatkaa edelleen tilalla asumista, hoitaa osittain siirtynyttä tilaa, sillähän on oikeus työntekoon, mutta ei tietenkään siitä saatavaan korvaukseen. Nuoremmat voivat olla asumassa vielä jonkin aikaa muualla, ehkä koulutuksessa osittain, hankkimassa ammattitaitoa ynnä muuta. Tämmöisenkin vaihtoehdon tulisi ehdottomasti olla sallittu.

Samoin kasvitilojen osalta näen, että asumispakolla periaatteessa tuotannon kannalta ei ole niin suurta merkitystä. Jos ajatellaan, että tila on hyvin syrjäinen, siellä on hyvin huonot rakennukset, tuntuu kohtuuttomalta, että viljelijä pakotettaisiin rakentamaan sinne syrjäiseen paikkaan esimerkiksi uusi asuintalo, koska hän tietää, että sillä ei kuitenkaan pitkässä juoksussa ole jatkuvuutta. Samalla se aiheuttaa yhteiskunnalle hyvin suuria rasitteita. Taksin on noudettava oppilaat sieltä kouluun ja niin päin pois.

Tässä mielessä näen, että pieni harkinta tässä on erittäin järkevä ratkaisu. Siksi olen puolustamassa tätä joustavuutta.

Yksi ongelma, joka on tämän päivän sukupolvenvaihdoksissa noussut esille, on sivutoimisen viljelyn aloittaminen. Siinä mielessä nostimme tämän kysymyksen mietinnössä vahvasti esille, että se ei saa missään olosuhteissa olla esteenä sen jälkeen, kun viljelijä ryhtyy päätoimiseksi, aloittamistuen saamiseksi. Tästä on kymmeniä valituksia maassa tällä hetkellä olemassa.

Silloin, kun viljelijä on sivutoiminen, hän ei saa aloittamistukea. Kun hän ryhtyy päätoimiseksi, tuntuu kohtuuttomalta, että sitten todetaankin, että olet jo aloittanut etkä saa tätä aloit-

tamistukea. Tämä on aika iso ongelma ja näitä ristiriitoja tulee ehdottomasti poistaa. Toivon, että tämä lausunnossa esitetty kanta johtaa siihen, että näitä tulkintoja ei tulevaisuudessa tule.

Ed. Immonen: Arvoisa puhemies! Maaseudulla eläminen on haaste, mutta viime päivät ovat osoittaneet ainakin julkisuudessa, että myös kuoleminen on haaste, koska huutokaupalla myydään muun muassa hautausmaita.

Ed. Komi viimeisessä lauseessaan toi esille sivutoimisen viljelyn tukemisen, jos alkaa päätoimiseksi. Minustakin se on ongelma juuri siksi, että jos näin suuren työttömyyden aikana monet paineen ja muun alla saattaisivat löytää luontaisen mahdollisuuden siirtyä päätoimisiksi, se kuitenkin tässä mielessä tulee evätyksi. Valiokunta on hyvin tuonut asian mietinnössään esille.

Sitten asumisvaatimusasia. Koska olen yksi vastalauseen allekirjoittajista, pidän huonona, että asiasta jouduttiin äänestämään. Kun menettely on se jatkossa, niin vaikka tämä onkin, kuten ed. Pulliainen kertoi, vähän akateemista, niin joka tapauksessa se huonontaa maaseudulla asumisen edellytyksiä. Kovasti kornilta, kuten ed. Vihriälä täällä kertoi, tuntuukin se, että jos minä muutaman hehtaarin tilaan pohjoiseen saisin täältä etelästä tuen ja siellä veljeni saisi sitten samanlaisen tai sitten rahojen puutteessa ei saisikaan, minkälaisen ristiriidan se sitten nostaisi, joten minusta se on kovasti huono juttu. Siihen liittyy eläinsuojelupuoli. Eläinsuojelulaki ei yksiselitteisesti sano sitä, mikä on määräraja, vaan kunhan tulee hoidetuksi. Kun elävä elämä kulkee kuitenkin sitä rataa, että asiat eivät tule kunnolla hoidetuiksi muualta, niin miten sitten tämän lain menettelyn jälkeen, aika vain näyttää.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Keskustelussa valiokunnan puheenjohtaja esitteli mietinnön yleiset perusteet ja valiokunnan varapuheenjohtaja Rajamäki vastalauseen tuotantopoliittiset perusteet. Niihin en puheenvuorossani kajoa. Sivuutan myös eläinsuojelulliset ja sosiaalipoliittiset perustelut, joihin ed. Rajamäki viittasi. Käytän oikeastaan tämän lyhyen puheenvuoron ihmetelläkseni rintamavalintaa, mikä valiokunnassa asian osalta syntyi. Olin yllättynyt ja pettynyt oikeastaan sen poliittisen voiman kannanottoon, joka omasta puolestaan on antanut kuvan, että se on huolissaan maaseudun elinvoimasta, ja kun tuntee yksilöitä, niin olen joskus uskonut, että se on myös täysin aitoa.

Puheenvuoroja kuunnellessa ed. Komi sanoi, että maataloutta tulee harrastaa siellä, missä sille on reaaliset mahdollisuudet. Tuota samaa vaatimusta voidaan käyttää kaikkien tukien poistamiseen. Silloin kun tuet hyväksytään, siirrytään suhteellisuuteen ja harkinnanvaraan. Tuon harkinnanvaran järkevästä käytöstä vastalauseessa on kysymys.

Maassa on meneillä hallitsematon muuttoliike. Olen ymmärtänyt, että keskustassa ollaan tästä samaa mieltä. Maaseudulla on tyhjenemisen vaara. Olen ymmärtänyt keskustan puheenvuoroista, että tästäkin ollaan samaa mieltä. Ilma on sakeana keskittäviä ja juuri tuota kehitystä tukevia trendejä.

Silloin jää ilmaan pari kysymystä. Ensinnäkin: Onko sellaisia toimenpiteitä, joita voitaisiin käyttää tuon kehityksen estämiseksi? Oma vastaukseni on, että käyttökelpoisia, yhdessä sovittavia on hyvin vähän. Silloin kun toiseksi kysyy, onko siis sellaisia toimenpiteitä, joita on varaa jättää käyttämättä, jos ne ovat tarjolla, oma vastaukseni on, että ei ole. Tässä on kyseessä yksi sellainen toimenpide silloin, kun vaaditaan tilalla asumista tuen saamisen ehtona.

Voisi oikeastaan kysyä, onko niin, että kun etelän virkamiesviljelijän poliittiset edut joutuvat ristiriitaan maaseudun yleisestä tulevaisuudesta kannettavan huolen kanssa, jälkimmäinen saa väistyä. Ymmärrän monen keskustan edustajan kivun. Olen tietävinäni ja uskon, että monet sisimmässään tuntevat tässä vaikeutta, kun joutuvat tekemään maatalouden sisällä valintaa etelän ja suuren, vähemmällä työllä pääsevän viljelijän sekä pohjoisen työvaltaisen karjatalousyrittäjän etujen välillä.

Huomautan omalta osaltani sen, mitä muun muassa ed. Vihriälä puheenvuorossaan sanoi, että kyse ei ole elinkeinonvapaudesta. Jokainen, joka haluaa ilman tukea harjoittaa maataloutta, saa sen tehdä omilla ehdoillaan. Kyse on tuen saamisen edellytyksistä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi myönnän, että oma näkökulmani lähtee niistä näkökohdista, jotka minulla on edessäni sen maatalouden osalta, joka vallitsee omassa vaalipiirissäni pitkien etäisyyksien, työvaltaisen karjatalouden, maatalouden harjoittajien alueella.

Ed. Komi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen sanonut epäselvästi, jos ed. Karjalainen tulkitsi, että otin alueellisesti kantaa maatalouden reaalisiin mahdollisuuksiin. En ottanut siihen kantaa alueellisesti, vaan maatalou-

den kannattavuuden näkökannalta, että normaali elinkeino ei voi toimia, ellei sillä ole kannattavia edellytyksiä. Tältä pohjalta esitin kantani.

Ed. Jari K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tästä taitaa tulla ihan mielenkiintoinen maatalouskeskustelu. Hyvä sinänsä, että maataloudestakin puhutaan jopa eduskunnassa asti. Se voi välillä jättää muut aiheet taakseen. Niin kuin mainoslauseessa sanotaan, että suomalaisilla olisi enemmän puhuttavaa.

Lakia, joka meillä nyt on käsillä, valiokunnan puheenjohtaja Kalli esitteli perusteellisesti ja hyvin, kertoi tärkeimmät asiat, jotka siinä ovat. Yksi olennainen asia on se, että maataloudessa tilanne on muuttunut ja muuttuu. Tällä hetkellä esimerkiksi perustetaan yrityksiä ja yhteenliittymiä. Tilat harrastavat yhteistoimintaa entistä enemmän, ja sekin pitää ottaa huomioon myös sitten erilaisia tukimalleja rakennellessa maataloudelle.

Se, mistä hälytyskellojen pitäisi soida voimakkaammin, on maatalouden sukupolvenvaihdokset. Kaikki tietävät, että tasaisen vauhdin taulukolla viimeinen tila lopettaa tällä hetkellä nykyisellä tahdilla vuonna 2015. Se ei ole kovin kaukana se vuosiluku 2015. Jotta niin ei kävisi, jotta sillä viimeisellä tilalla ne valot eivät sammuisi vuonna 2015, jotain pitäisi tehdä. On kaksi asiaa, joilla siihen voi vaikuttaa:

Toinen olisi se, että maatalouden yleinen kannattavuus ja houkuttelevuus on niin hyvä, jotta olisi niitä uskaliaita, rohkeita ja työteliäitä nuoria ihmisiä, jotka haluavat maataloutta harrastaa. Siihen kannattavuuteen tietysti voidaan vaikuttaa monella tavalla.

Toinen asia on se, että koska verotusta me voimme itse edelleen säädellä ilman EU-peikkoa, myös veroratkaisussa pitäisi meidän löytää omia mallejamme. On paljon puhuttu Saksan-malleista ja muista, mutta varmaan sopivia malleja löytyisi jostain muualtakin päin maailmaa. Joka tapauksessa en usko, että löytyy mitään valmista mallia mistään muualta. Kyllä meidän itse pitää ratkaista ne asiat ja löytää sellainen malli, joka sopii Suomeen ja suomalaiseen maaseutuun ja maatalouteen.

On myös keskusteltu paljon maatalouden tukemisesta ja siitä, onko tuki tasapuolista vai ei. Tämä on ikävää keskustelua siinä mielessä, kun kaikki tietävät EU-ratkaisut, mitkä syntyivät. Silloin aikanaan pohjoinen tuki säädettiin pysyväksi ja jatkuvaksi, ja näin tulee aina jatkumaan tulevaisuuteen asti. Tämän vuoden jälkeen siirtymäkauden tuki päättyy ja 141-tukineuvottelut jälleen kerran ovat edessä. Viimeksi kun 141-paketti rakennettiin, Etelä-Suomeenhan ei saatu samanlaista mallia kuin saatiin C-alueelle. Siitä johtuu sitten tämä jonninjoutava keskustelu siitä, missä tuetaan enemmän ja missä tuetaan vähemmän. Se on koko suomalaisen maatalouden kannalta ongelmallinen asia, koska hyviä voimavaroja hukkuu siihen, että lasketaan, saako joku markan enemmän pohjoisessa vai etelässä ja saako toinen 5 prosenttia enemmän investointitukia etelässä vai pohjoisessa. Se ei ratkaise meidän ongelmiamme. Kaikki ovat samaa mieltä siitä, että tukien pitäisi olla tasapuolisia joka puolella Suomea ottaen huomioon tietysti luonnonolosuhteissa olevat erot, mitkä meidän maassammekin ovat. Tämä on yleinen osa.

Kun lakia on käsitelty paitsi valiokunnassa myös tässä istunnossa, yksi pykälä, asumispykälä, on noussut vähän elämää suuremmaksikin asiaksi. Tuntuu siinä mielessä ihmeelliseltä, koska tälläkin hetkellä lähes kaikki, pitäisikö sanoa 99 prosenttia varmaankin maanviljelijöistä tai maatalouden harjoittajista asuu tilalla, eikä se maailma tulee siitä yhtään mihinkään muuttumaan. Jokainen, joka on maataloutta harrastanut, tietää, että maatilan hoitaminen etätyönä ei onnistu kovin hyvin. Jos puhutaan eläintenhoidosta, ovat ne sitten lehmiä, lampaita, sikoja, kanoja tai mitä tahansa, se ei onnistu, ellet ole välittömässä läheisyydessä. Viljan- tai kasvinviljely onnistuu vähän kauempaa hoitaen. Siinäkin jäljet näkyvät. Jos kauempaakin joudut kulkemaan siellä, takuulla et pysty hoitamaan sitä yhtä hyvin ja yhtä kannattavasti, koska et pysty seuraamaan sitä, miten siellä kasvit kasvavat ja mikä on milloinkin tilanne, koska pitää lähteä ruiskuttamaan ja milloin mitäkin pitää tehdä.

Valiokunnassa kuultiin myös paljon asiantuntijoita siitä, miten eläimiä hoidetaan tällä hetkellä. On vedottu siihen, että eläintensuojelu heikkenee, jos ei asuta tilalla tai sen välittömässä läheisyydessä. Kaikki ne esimerkit, jotka valiokunnassa tulivat esille, kertoivat siitä, että eläimiä ei hoideta sen takia huonosti, ettei asuta ihan vieressä, vaan koska ne ihmiset, jotka ovat laiminlyöneet eläinten hoidon, ovat henkisesti siinä tilassa, että eivät pysty niitä hoitamaan. Joko he eivät osaa tai ymmärrä tai koko elämän hallinta on karannut käsistä ja sen takia myös eläimet jäävät hoitamatta. Sen takia ei voi vedota siihen, että täällä pitäisi erikseen säätää siitä, että asuminen pelastaisi tämän tilanteen.

Samoin niistä esimerkeistä, jotka siellä kerrottiin, suuri osa oli sellaisia, että kukaan niistä, jotka olivat hoitaneet huonosti eläimiä, ei ikimaailmassa ole saanut yhtään mitään tukea maatalouden harjoittamiseen.

Oli myös esimerkkejä siitä, miten kaksi nuorta maanviljelijää, joista toinen sattui olemaan mies ja toinen nainen, jotka asuivat kauempana toisistaan, löysivät toisensa ja menivät yhdessä asumaan ja muuttivat toiselle tilalle. Sitten kävi niin, että toisen nuoren viljelijän starttiraha irtisanottiin, koska hän ei enää asunutkaan tilalla. Jos he olisivat menetelleet niin, että kumpikin olisi asunut nimellisesti omalla tilallaan mutta avoparina kuitenkin yhdessä paikassa, tuet olisivat jääneet eikä niitä olisi peritty pois. Mutta he halusivat noudattaa normaalia tapaa, että kun kerran mennään naimisiin, muutetaan saman katon alle ja myös ilmoitetaan siitä kaikille muille. Tämmöisiä vastaavan tyyppisiä esimerkkejä löytyy muitakin.

Sen lisäksi mielestäni on huonoa lainsäädäntöä se, että rakennetaan sellaisia lakeja, joita on helppo kiertää. Jos tilan rakennukset ovat huonossa kunnossa, on helppo ilmoittaa, että varsinainen viljelijä asuu siellä tilalla, vaikka tosiasiassa asuttaisiin jossain muualla. Sellaista lainsäädäntöä ei pitäisi tehdä.

Täällä on kerrottu muutamia esimerkkejä siitä, miten voi olla pohjoisessa muutaman hehtaarin tila ja asua etelässä ja saa sitten erilaisia tukia. Näille edustajille toteaisin vain, että kannattaa lukea laki kokonaan. Siellä vaaditaan selvästi tietoa siitä, että ensinnäkin maatilan harjoittamisen pitää olla kannattavaa toimintaa, ja se kahden hehtaarin tila ei takuulla ole kannattava, ellei siinä ole jotain erityistä viljelyä, eikä ainakaan sitä erityistä viljelyä pysty hoitamaan monen sadan kilometrin päästä. Toiseksi pitää maataloudesta saatujen tulojen olla vähintään 25 prosenttia ja koko maatilataloudesta saatavien tulojen 50 prosenttia, ja sekään ei näillä pienillä tiloilla kyllä täyty.

Kun lukee vastalausetta ja kun kuunteli ed. Rajamäen puheenvuoroa, niin tuli elävästi mieleen Eppu Normaalin levy Vihreän joen rannalla. Siinä kappaleessa lauletaan, että missä oletkaan ollut kaikki nämä vuodet. Täytyy ehkä todeta, että seuraavan kerran, kun maa- ja metsätalousvaliokunta kokoontuu, me voisimme ottaa pienen kertauksen siitä, paljonko Suomessa on tiloja ja minkälaista maataloustoimintaa niillä harjoitetaan. Kun joistakin puheenvuoroista on saanut semmoisen käsityksen, että lehmiä lypsetään vain pohjoisessa ja etelässä vain viljelevät virkamiehet maatiloja, niin tämä on aivan väärä kuva suomalaisesta maataloudesta.

Toiseksi, täällä usein puhutaan tiloilla asumattomista virkamiesviljelijöistä. Jos kerran on näin varma tieto siitä, että tällaisia on, niin olisi kiva tietää myös se tarkka lukumäärä. Suomessa on noin 90 000 maatilaa. Voisiko nyt ed. Rajamäki tai joku muu herroista kertoa minullekin, kuinka monta tilalla asumatonta virkamiesviljelijää Suomessa on, jotta tiedetään, kuinka suuri ongelma tämä todellisuudessa on? Minä luulen, että näitä ei kauhean monta ole, joten ehkä kannattaisi keskittyä enemmän olennaisiin asioihin.

Sitten lopuksi vielä, kun puhutaan aina äänestyksistä ja siitä, miten asiat etenevät maa- ja metsätalousvaliokunnassa, niin tämän kolmen vuoden aikana on ollut sinänsä mielenkiintoista työskennellä maa- ja metsätalousvaliokunnassa ja kuulla erilaisia asiantuntijoita. Yleensä meidän keskustelumme ovat olleet erittäin hyviä ja rakentavia, mutta täytyy sanoa, että välillä rupeaa tympimään ja joskus tympii silloin, kun jotakin hallituksen esitystä pitäisi periaatteessa hallituspuolueiden kanssa yksimielisesti tukea ja viedä eteenpäin. Politiikkakin on joukkuelaji, ja kun monenlaista joukkuelajia tässä elämän aikana on tullut harrastettua, niin yleensä tietää, että erilaisissa lajeissa vallitsee omat sääntönsä. Sanotaan myös, että eduskunnassa on olemassa tietynlaiset pelisäännöt, mutta joskus, kun valiokuntaan menee tiistaiaamuna, niin ei aina tiedä, mitkä pelisäännöt ovat milläkin viikolla voimassa. Tuntuu siltä, että pelisäännöt muuttuvat aina vähän sen mukaan, mistä päin sattuu tuulemaan.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En aio puuttua ed. Jari Koskisen pelisääntökysymykseen. Niitä varmasti tässä talossa on monenlaisia, ja ne myöskin valiokunnissa näyttävät vaihtelevan.

Mutta haluaisin nimenomaan puuttua tähän alkuun, kun ed. Jari Koskinen otti esille sukupolvenvaihdokset ja vuoden 2015 ennusteen. Nythän todella sukupolvenvaihdoksia tapahtuu vain alle 400 koko maassa, ja se on liian vähän. Nämä näkemykset, mitä ed. Jari Koskinen esitti, että maatalouden kannattavuus tulisi saada hyväksi ja verotuskysymyksillä voitaisiin maatalouden edellytyksiä parantaa, ovat aivan oikeita.

Mutta minä liittäisin tähän kolmantena asumisvaatimuksen, joka täällä on. Se on pieni asia, mutta siinä minä näen juuri niitä porkkanoita,

joita tarvittaisiin syvälle maaseudulle niin eteläsä kuin pohjoisessakin, se koskee molempia. On aivan totta, että ei kotieläintaloutta, lypsykarjaa, sikataloutta, kanataloutta hoideta suinkaan etätyönä. Se on aivan mahdotonta. Vaikka minkälaista tekniikkaa kehitetään ja viedään eteenpäin, niin kyllä siellä tarvitaan joka tapauksessa ihmistä silloin, kun eläinten hoidosta on kysymys, ja näin pitää tarvita myös tulevaisuudessa.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa puhemies! Heti alkuun täytyy todeta, että on helppo jatkaa näitten kahden viimeksi kuullun puheenvuoron jälkeen, edustajien Jari Koskisen ja Komin, jotka minusta aika perusteellisesti ja merkittävästi puuttuivat tämän lain sisältöön. Minusta liiankin usein täällä unohdetaan se, että Suomi on vuodesta 95 jo ollut Euroopan unionin jäsen, mikä edellyttää sitä, että kun meillä on yhteinen maatalouspolitiikka, niin vähintään suomalaiset voisivat harjoittaa samoin edellytyksin maataloutta kuin Euroopan unionissa harjoitetaan.

Sen lisäksi tietysti yhdyn siihen, mitä ed. Pulliainen totesi, että pohjana on toki aika heikko sopimusjärjestely EU:n kanssa. Se edellyttää sitä, että meillä on myös nämä kansalliset erityistoimet, jotka ovat nyt katkolla kuluvan vuoden jälkeen. Ne on saatava siihen kuntoon, että ne tulisivat korvaamaan nämä erityisvaikeudet, joita meillä on.

Oikeastaan meidän koko maatalouspolitiikkamme historia on ollut yhtä vastakkainasettelua etelän ja pohjoisen välillä, mihin muun muassa ed. Karjalainen viittasi. Minusta näin ei pidä eikä saa olla. Tästä vastakkainasettelusta, joka on aika paljon tehtyäkin, on päästävä eroon. On valitettavaa, että maamme on tällainen pitkän muotoinen ja edellytykset eri osissa harjoittaa maataloutta ovat erilaiset. Mutta ei tilannetta ainakaan paranna se, että tehtyjen ratkaisujen jälkeen jatkuvasti vastakkainasettelua lietsotaan yhtä aluetta vastaan ja toisen puolesta.

Toinen asia, joka minusta on myös aina keskustelussa, on se, että meillä maaseutu- ja maatalousasiat sotketaan keskenään. Itse lähden siitä, että meillä maaseutu ei pysy asuttuna eikä kunnossa, ellei meillä ole kannattavaa maataloutta. Toisaalta voidaan kysyä, onko Suomen maaseudun kohtalo siinä, että maatalous yksin joutuu siitä vastaamaan. Minusta näin ei pidä olla, vaan meidän on nimenomaan tuettava maataloutta, että se on kilpailukykyinen tänä päivänä Euroopan unionin maatalouden kanssa eri osin. Sen lisäksi koko yhteiskunnan on vastattava siitä, että maaseutumme pysyy asuttuna ja hyvin hoidettuna. Tilannehan on se, että myös koko yhteiskunta käyttää maaseudun palveluja, sekä visuaalisia että muita maaseudun palveluja.

Edelleen meidän on tunnustettava, kun olemme Euroopan unionin jäsen, ja etenkin niiden, jotka meidät nimenomaan sinne halusivat — tai sanotaan nyt yleinen tilanne siihen ajoi — että tämä on johtanut siihen, että maatalouden tulonmuodostus tulee tänä päivänä monista eri lähteistä. Tulo tulee jopa niin, että perheen molemmat vanhemmat, isä sekä äiti, joutuvat maatalouden harjoittamisen lisäksi hankkimaan lisätuloja myös muista ammateista. Tämä tarkoittaa myös sitä, että lisätulot eivät välttämättä tule tilalta eikä sen jatkojalostuksesta, vaan nimenomaan muista ammateista ja siten myös joko kunnan keskustasta tai lähikaupungista. Samaten täytyy muistaa, jos tällainen perhe on vielä lapsiperhe, että lasten koulu- ja muut palvelut tulevat näistä keskuksista.

Sen takia on kohtuutonta, että pääkysymykseksi on noussut asumisvaatimustarve ja on vaadittu, että nimenomaan maaseutuyrittäjän täytyy asua tietyssä paikassa, hänellä pitää olla kahle jalassa: jos meinaat kehittää maatalousyritystäsi, ainoa keino siihen on, että kahlehdit itsesi maatilaan. Minusta tällainen vaatimus on tänä päivänä kohtuuton varsinkin sen jälkeen, kun Suomi on EU-jäsenyyden hyväksynyt ja sen, että varsinaisen maatalouden tulot ovat pudonneet rajusti.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluaisin viitata muutamiin täällä käytettyihin puheenvuoroihin. Muun muassa ed. Rajamäki ja ed. Vihriälä ottivat esille investointitukiasian, joka lähtee nimenomaan artikla 141 mukaisista järjestelyistä. Tämähän johtuu siitä, että koko Suomea ei saatu pohjoisen tuen piiriin huolimatta siitä, että oikeastaan kaikki Suomessa sitä halusivat. Euroopan unioni ei tätä hyväksynyt, vaan osa jäi artiklan 141 piiriin eli A- ja B-tukialueeseen. Tässäkin kohdassa nimenomaan Euroopan unioni sopimukseen liittyen vaati, että osa tästä tuesta on ohjattava investointeihin, sitä ei voida maksaa suoranaisena tulotukena kokonaisuudessaan, vaan osa on ohjattava investointeihin. Tiedän, että kukaan Suomen neuvottelijoista ei tätä hyväksynyt, mutta se vain oli sopimuksen lopputulos.

Minusta on kohtuutonta väittää, että tämä on jokin lisäetu A- ja B-alueelle. Rahamäärä, joka käytetään tässä suhteessa investointitukiin, on osa 141-pakettia, jota vastaava osa löytyy myös

pohjoisen tuen sisältä. Olen sitä mieltä, kun puhumme investointituista, että niiden on oltava ja ne on pyrittävä saamaan samanlaisiksi koko maassa. Jos 141-tukijärjestelmän aikana, joka päättyy siirtymäkauden jälkeen, tähän ei muuten päästä, niin minusta on mahdollista jopa se, että pohjoisen tuen alueelle vastaava investointituki ohjataan pohjoisen tuen varojen sisältä. Silloin investointituet ovat samat koko maassa ja toisaalta niiden rahoitus on myös EU-sopimuksen periaatteiden mukainen.

Lopuksi asia, joka liittyy myös mietintöön jätettyyn vastalauseeseen. Minusta tämä osoittaa, että vastalause jätettiin ilman sen suurempaa harkintaa siltä osin, kuin siinä esitetään sanktioita siitä, että on rikottu eläinsuojelulakia. Meillähän eläinsuojelulaki käsiteltiin vastikään eduskunnassa, ja aika yleinen käsitys on, että se on edistyksellisimpiä eläinsuojelulakeja koko maailmassa. Kun täällä viitattiin siihen, että Suomella ei ole varaa siihen, että hoidamme huonosti eläimiä ja sitä kautta annamme huonon kuvan maailmalle, niin eläinsuojelulaki on kyllä lähtökohtana tälle asialle.

Vastalauseessa viitataan siihen, että tämän lisäksi pitäisi vielä lisäsanktio ohjata niille, jotka ovat huonosti eläimiä pitäneet, ja vaatia maksamaan tukia takaisin. Ongelma, joka esitykseen liittyy, on se, että kun eläintukia maksetaan lfatuen muodossa, niin ainakin itse kysyn, miten muun muassa tämän maan A-tukialueella, jossa tätä tukimuotoa ei edes ole, tuki peritään takaisin. Tällä menettelyllä, jota vastalauseessa esitetään, ei toteudu tasa-arvo siinä, miten kansalaisia tässä maassa kohdellaan.

Kaiken kaikkiaan eläinsuojeluasiassa, jonka valiokunta sinänsä otti huomioon, se muotoilu, joka nyt valiokunnan mietinnössä on, on sen kaltainen, että se myös korostaa eläinten hyvinvointia. Kun se on liitetty toisaalta tilalla asumiseen, niin muistaakseni ed. Jari Koskinen jo siihen viittasi, että käytännön tosiasiat ja asiantuntijalausunnot kyllä kertovat sen, että sillä asutaanko tilalla vai ei, ei ole juurikaan tekemistä sen kanssa, miten eläimiä hoidetaan.

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mölsä viittasi minun puheenvuorooni eturistiriitojen keinotekoisuudesta tai todellisuudesta. Olen sitä mieltä, että silloin, kun rajallisesta määrästä jaetaan tukea erilaisiin luonnonmaantieteellisiin ja erilaisiin tuotantorakenteellisiin olosuhteisiin, eturistiriita on todellinen. Minusta se on syytä todeta järkevän asioitten hoidon pohjaksi. Maa on pitkä ja sille ei mahda mitään.

Toiseksi maatalouden osuudesta maaseudun kohtaloissa. Torjun omalta osaltani sellaisen, sanoisinko, arkkimaalaisliittolaisen näkemyksen, että maaseutu on pelkkää maataloutta. Toisaalta olen sitä mieltä, että elävää maaseutua ei ole myöskään ilman maataloutta, ilman elävää maataloutta. Ilman maataloutta maaseutuasumiselta menee motiivi.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mölsän puheenvuoroon viitaten, kun hän puhui 141-tukiratkaisusta, tulee muistaa se, että lähtökohtahan tälle oli se, että hallitus epäonnistui neuvotteluissa. Tarkoituksena oli saada A- ja B-alueille pohjoisen alueen mukainen hintatukijärjestelmä, mutta hallitus ei tätä tavoitetta saavuttanut ja hyväksyi tällaisen järjestelmän, jossa osassa maata on maatalouden kehittämisjärjestelmä, jossa pyritään rakennetta kehittämään voimakkaammin kuin muilla alueilla. Tämä on kestämätön tilanne pitemmällä tähtäimellä. Ehdottomasti tulisi jatkossa saada se, kun 141-tukiratkaisusta neuvotellaan uudelleen, että se olisi yhtenäinen koko valtakunnassa.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys maaseutuelinkeinoja koskevien lakien muuttamisesta tulee aika erikoiseen aikaan kahdessa suhteessa. Joitakin näistä muutoksista olisi tarvittu aikaisemmin, ja toiseksi nyt muutokset tulevat aikaan, jolloin ne ehtivät tuskin olla ainakaan kauan voimassa ennen kuin meille EU:n taholta tulee uusia, tätäkin suurempia muutoksia.

Haluan esittää muutaman asian, jotka mielestäni on otettava huomioon, jotta maaseutu pysyisi elinkelpoisena ja saisimme edelleen kotimaassa tuotettuja, puhtaita ja huoltovarmuutemmekin kannalta tarpeellisia elintarvikkeita.

Korostan ensinnäkin sitä, että harvaanasutussa maassa monimuotoista elinkeinotoimintaa ei pidä estää liian ahtailla rajoituksilla.

Sukupolvenvaihdoksia on helpotettava, etteivät kaikki nuoret siirtyisi maatalouselinkeinojen piiristä ja arvelisin, että monesti kehutun Saksan mallin pohjalta meille voitaisiin kehittää suomalainen sukupolvenvaihdosten malli, jolla näitä edistettäisiin.

Asumisvaatimus tilalla on liian yksioikoinen vaihtoehto. Kannatan harkinnanvaraisuutta, tilanteen mukaan sallittavuutta. Jos vaikka toisella puolisolla on työsuhdeasunto oman työnsä

vuoksi, ei pidä välttämättä edellyttää toisen asunnon ylläpitämistä. Tilanne voi myös olla se, että entinen sukupolvi pitää tilaa ja joku perheen nuorista tarvitsee isoa asuntoa. Mikä estää, ettei vanha pariskunta voisi hakeutua pienempään asuntoon tilan ulkopuolelle? Edellytykset kannattavaan toimintaan pitää tehdä järkevästi eikä liian ahtailla rajoituksilla.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Ihan muutamia näkemyksiä vielä keskusteluun, mitä on käyty. Tämä tietysti on laki, joka on vuoden voimassa, ja Agendan myötä joudutaan asioita uudelleen käsittelemään ja pohtimaan. On kuitenkin tärkeää, että tätä nyt käydään läpi ja tänne saadaan tietynlaisia linjauksia tulevaisuutta ajatellen.

Tässä on tavallaan ollut kaksi koulukuntaa ainakin asumisvaatimuksen suhteen. Nähdään, että siinä tulisi olla tiukemmat määrittelyt, ja sitten toisaalta katsotaan, että tämä tulee poistaa ja mennä enemmänkin siihen suuntaan, mitä on EU:ssa muualla, niin kuin on korostettu.

Valiokunnan kannanottona mietintöön on ensinnäkin kirjattu, että EY:n rakennetukea saadakseen viljelijän tulee harjoittaa maataloutta päätoimisesti. Päätoimisuuskäsite on tietyllä tavalla epämääräinen, miten sitä sitten käytännössä tullaan toteuttamaan. Mietinnössä sanotaan kuitenkin, että päätoimiseen viljelijään voidaan rinnastaa sellainen viljelijä, jonka kokonaistuloista vähintään 50 prosenttia tulee tilalla harjoitettavasta yritystoiminnasta. Suoraan maataloudesta saatavien tulojen määrän pitää kuitenkin olla vähintään 25 prosenttia viljelijän kokonaistuloista. Lisäksi edellytetään, että hän työskentelee tilalla vähintään 866 tuntia. Tämäkin on vähän erikoinen, mihin perustuu tämä tarkka laskelma 866 tuntia, se ei mietinnöstä ulos tule.

Mietinnön teksti jatkuu kuitenkin, että päätoimisuuskäsite täytyy EY:n rakenneasetuksen mukaan määritellä kansallisessa lainsäädännössä. Edellytys on, että viljelijän maatilalla saama tulo muodostaa vähintään 50 prosenttia hänen kokonaistulostaan ja maatilan ulkopuolinen työaika on vähemmän kuin puolet viljelijän kokonaistyöajasta. Pohti näitä mitenpäin tahansa, jotenkin ei todella aukea se, mitä näillä käytännössä tarkoitetaan.

Mitä tämän hallituksen aikana on tapahtunut maataloudessa ja sen rakenteissa? Kuten aikaisemmin eräässä vastauspuheenvuorossani sanoin, hallitushan asetti tavoitteen hallitusohjelmaan. Silloin oli muistaakseni noin 110 000 tilaa, ja hallituksen ohjelman tavoitteessa on, että vuonna 2005 meillä tulisi tilalukumäärän olla noin 55 000 päätoimista tilaa ja noin 15 000 monitoimitilaa. Se on tavoite. Tällä hetkellä tilalukumäärä on noin 80 000 päätoimista tilaa. Jos tällä trendillä ajatellaan kehitystä ja mennään tällä vauhdilla eteenpäin, niin on aivan varmaa, että tilalukumäärä vuonna 2005 on pienempi kuin hallituksen asettama tavoite 55 000 päätoimista tilaa.

Kysymyshän on nyt siitä kokonaisuudesta, minkälaisella tilalukumäärällä ja minkälaisella tilarakenteella ja missä osin maata suomalaista maataloutta harjoitetaan. Lähtökohta koko meidän maataloustuotannollemme on se, että erilaisten tutkimusten mukaan suomalaiset kuluttajat pitävät erittäin tärkeänä, että meillä on oma ruoan tuotanto. Sitä ovat edellyttäneet myös viljelijät, eli kaksi ryhmää löytyy: kuluttajat ja viljelijät.

Nyt meillä kuitenkin ollaan tilanteessa, että esimerkiksi kananmunan tuotanto on suuressa vaarassa, voiko se jatkua. Uhkana on, että kokonaisuudessaan joudutaan kananmunan tuotannosta luopumaan. Lampaanlihan tuotannossa on jo menty lähes nollatilanteeseen, ja myös naudanlihan tuotannon osalta ollaan siinä tilanteessa, että hyvinkin nopeasti saattaa käydä näin, että jopa puolet naudanlihan tuotannosta joudutaan tuomaan. Tietyllä tavalla näyttää siltä, ettei tämä ole hetkauttanut ketään, ja jo muutamassa vuodessa on näin käynyt, että omavaraisuus, joka nähdään tärkeänä, on uhattuna. Kysymys on siitä, millä tavalla tätä suomalaista maataloustuotantoa pystytään kehittämään.

On tullut esille sukupolvenvaihdosten määrä, joka on aika hyvä indikaattori, kun ajatellaan eteenpäin, mitä meillä rakenteille tapahtuu. Otan ihan esimerkin Pohjois-Savosta, joka on erittäin vahvaa maatalousaluetta kokonaisuudessaan. Siellä ammatissa toimivasta väestöstä noin 15 prosenttia työskentelee maataloudessa ja valtaosa kunnista on sellaisia, joissa maataloustuotannon osuus työpaikoista on lähes kolmannes. On kuntia, joissa se on jopa 40 prosenttia. Nyt meillä Savossa on tehty viime vuosina noin 50 sukupolvenvaihdosta, ja jos lähdetään liikkeelle siitä, että on 27 vuoden sukupolven kierros maatiloilla, vuonna 2025 tämän trendin mukaan meillä on Savossa noin 1 300 toimivaa maatilaa, kun niitä tänä päivänä on 6 000. Tästä voi jo päätellä sen, että vaikka 2025 on hyvin etäinen ajankohta, jo ensi vuosituhannen ensimmäisellä kymmenluvulla ollaan tilanteessa, jossa monet

kylät autioituvat, koska näillä kylillä elinkeinon harjoittaminen pohjautuu hyvin pitkälle maatalouden harjoittamiseen ja vielä palvelurakenne tulee romahtamaan. Ollaan itse asiassa hyvin ison asian kanssa tekemisissä.

Minusta Lipposen hallitus antoi hyvän maatalouspoliittisen ohjelman, eli maatalouspoliittisen työryhmän laatiman ohjelman ja on todella valitettavaa, että hallituksessa ei ole saatu vauhtia tämän ohjelman toteuttamiselle. Se olisi luonut edellytyksiä ja mahdollisuuksia ja rohkaissut, ennen kaikkea rohkaissut nuoria ryhtymään viljelijöiksi ja ottamaan vastuuta tilan hoidosta. Minusta tämä ohjelma olisi syytä nostaa edelleen esille, ja kun vaalien jälkeen uutta hallitusta muodostetaan, tämän tulisi jollakin tavalla olla hallitusohjelmassa mukana.

Työryhmän ohjelmaan sisältyi hyvinkin paljon erilaisia asioita. Nimenomaan sillä olisi pystytty helpottamaan sukupolvenvaihdoksia. Siellä oli erilaisia verovarausjärjestelmiä, ja sitten minusta hyvin merkittävä asia on se, että kun nyt on meillä hyvin tarkat tilakokovaatimukset, eläinyksikkövaatimukset tuille jne., näistä pitäisi pääsääntöisesti luopua. Pitäisi lähteä siitä, että myös pienemmillä tiloilla on mahdollisuus harjoittaa maataloutta ja saada osa vuosiansiosta tilalta ja lähteä siitä liikkeelle, että hyväksytään se lähtökohta, että maatiloille voidaan hankkia toimeentuloa erilaisista toimeentulolähteistä. Tätä kautta me pystymme tilalukumäärää pitämään suurempana, ja nimenomaan tämä vaikuttaa siihen, että maaseutuasutus ei todellakaan uhkaa romuttua. Se on kuitenkin hyvin keskeinen asia maaseudun asuttamiselle, että siellä on maataloutta ja eläviä tiloja.

Arvoisa puhemies! Ihan asumisvaatimukseen totean vielä sen verran, että itse olisin halunnut, että siinä olisi ollut tiukempi määrittely. Tässähän kävi nyt näin, että rakennetukien osalta tätä hieman tiukennettiin mutta samalla saatiin se koukero tähän aikaiseksi, että lfa-tuen saannin osalta tätä vaatimusta lievennettiin. Siinä mielessä mietintö ei vastaa odotuksiani ja näkemyksiäni.

Toisaalta vastalause, minkä ovat maa- ja metsätalousvaliokunnan sosialidemokraatit ja vihreät jäsenet esittäneet, on niin koukeroinen, että minusta, niin kuin sanoin aikaisemmassa vastauspuheenvuorossani, tästä saa sen kuvan, että tämä nimenomaan, kun korostetaan päätoimisuutta, johtaa siihen, että meillä tämä suosii suuria tilayksiköitä ja nimenomaan lähtee siitä, että mitä enemmän toimeentuloa saadaan tilalta, sitä suurempana myös tämä tuki kohdistettaisiin näille tiloille. Ilmeisesti tämä tarkoittaa niin rakennetukia kuin myös niitä tukia, jotka käsittävät tulonmuodostusta siellä maatilalla. En voi myöskään hyväksyä tätä vastalauseessa olevaa muotoa.

Kun nyt tämä kuitenkin on yhden vuoden laki, toivon sitä, että vielä, kun tähän lakiin joka tapauksessa on paneuduttava, kun Agenda käydään läpi, otettaisiin edelleen käsittelyyn asumisvaatimuskysymys ja nimenomaan maaseudun asuttuna pitämisen näkökulmasta.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Päätoimisuuskohta on useissa tapauksissa todella kompastuskivi tilan jatkuvuudelle. Siihen ed. Lämsäkin kajosi osittain. Haluan mainita, että eräs sukupolvenvaihdos Etelä-Suomessa kaatui vaatimukseen, joka on mietinnön sivulla 4. Suoraan maataloudesta saatavien tulojen määrän pitää olla vähintään 25 prosenttia viljelijän kokonaistuloista. Oli vuosi, jolloin eräs tila myi vähän enemmän metsää. Maatalous ei ollut tuottanut paljon mitään moneen vuoteen eikä tuona metsänmyyntivuonnakaan. Tilalla oli suunnitelma sukupolvenvaihdoksesta siten, että tytär aviopuolisonsa kanssa olisi jatkanut tilan pitoa. Erilaiset pykälät estivät tämän. Toivottavasti tällä lailla ei edelleen estetä sukupolvenvaihdoksia näin epäviisaasti.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Lämsä totesi puheenvuorossaan, että nämä maatalouden ongelmat ja ennen kaikkea sukupolvenvaihdosten vähäisyys eivät olisi hetkauttaneet ketään, jos käytän ed. Lämsän sanaa, suurin piirtein näin hän totesi. Haluaisin tässä yhteydessä kuitenkin eduskunnan pöytäkirjoihin todeta viime viikolta sellaisen asian, että merkittävät vaikuttajat tässä maassa, myös kolme entistä pääministeriä, vetosivat aluepolitiikan, tämän valtavan muuttoliikkeen takia koko Suomen kansaan, että nyt on aikaa erittäin vähän, ellei jotain tehdä tämän alueellisen eriarvoisuuden kasvamisen estämiseksi. Ennen kaikkea näen tässä myöskin huolen maataloudesta ja maaseudun elävänä ja asuttuna pysymisestä. Siinä mielessä tietenkin on hyvä, että tällaisia vetoomuksia tulee. Toivottavasti tämä vetoomus nyt kantautuu kaikille niille tahoille, jotka istuvat neuvottelemassa tulevasta hallituksesta eduskuntavaalien jälkeen, että siellä myöskin otettaisiin vakavasti huoli aluepolitiikasta ja ennen kaikkea keskeisesti siihen liittyvästä maatalou-

desta, maatalouden rakenteesta ja koko maaseudun kehittymisestä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lämsä peräänkuulutti maaseudun asuttuna pitämiseksi tiukempaa asumisvaatimusta. Viittaan valtiovarainvaliokunnan lausunnon eriävään mielipiteeseen, jonka kokoomuksen ryhmä teki, jossa juuri olemme sitä mieltä, että asumisvaatimusta ei pitäisi tiukentaa, ei ainakaan siitä, mikä on EU-vaatimus, koska sillä juuri karkotetaan maaseudulta sellaisia viljelijöitä, joilla myöskin on tuloa muusta työstä ja jotka sinänsä pitävät maaseutua asuttuna, tuovat sinne elinvoimaa, tuovat verotuloja. Nyt jos asumisvaatimus tiukennetaan EU-tuen saamisen ehtona, heidän on pakko myydä nämä maat ja maaseudulla on aina vain harvempi asutus, ja se jo vaarantaa palveluiden saantia.

Tämän takia, kun tilastoista näemme, että tällä hetkellä viljelijöiden tuloista yli puolella muut tulot ovat enemmän kuin maataloustulot, nämä ajatukset ovat minusta vanhakantaisia. Nyt pitäisi käyttää kaikki mahdollisuudet, millä voidaan maaseudun elinvoimaa parantaa ja saada myös EU-tuet, koska maata ei voida viljellä ilman EU-tukea, se on selvä asia. Senpä takia esimerkiksi omalla alueellani, entisessä Vaasan läänissä jo ainakin kymmenen vuotta sitten puolet viljelijöistä tai heidän perheenjäsenistään oli työssä maatilan ulkopuolella. Näin on voitu pitää sitä aluetta kuitenkin asuttuna, joten mieluummin väljennetään asumisvelvollisuutta tuen saannin ehtona, niin kuin EU:ssa on tehty, ja sitä kautta parannetaan maaseudun elinvoimaisuutta.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lämsä ymmärtää aivan oikein tämän asumisvaatimuksen. Mutta täytyy sanoa, että ed. Rehn ja erikoisesti ed. Ala-Harja eivät ymmärrä ollenkaan sitä, missä EU-kulttuurissa ollaan, mistä ne rahat tulevat ja mitkä ovat ne perusteet, joilla me sitä rahaa saamme. Ed. Ala-Harja, tämä teille erikoisesti: Meillä pitää olla täällä ne perusteet, että me saamme erikoiskohtelun EU:ssa, sitähän me etsimme. Sillä kohtelulla, mihin te vetoatte, täältä loppuu maatalous viimeistä pisaraa myöten, aivan kerta kaikkiaan. Teidän politiikkanne johtaa totaaliseen tuhoon maatalouden puolella. Ehkä voi vielä jotakin jäädä jäljelle, mutta tämä menee.

Ed. Lämsälle siitä, kun te puhuitte sitoutuneisuudesta vastalauseessa. Sehän tarkoittaa sitä, että sitoutuneisuuden sata prosenttia on se, että yksi henkilö maatilalla saa päätoimisesti kokonaistulonsa sillä, sen sadan prosentin työpanoksen ja sillä siisti. Sitoutuneisuus ei lisäänny, jos siellä on kaksi henkilöä töissä, jos siellä on kolme henkilöä töissä jne. Eli te olette lukenut vähän väärin: muuten hyvä harrastuneisuus, mutta te olette ymmärtänyt väärin.

Ed. Huotari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoisin ed. Pulliaiselle, niin kuin totesinkin puheessani, että tämä asia ei ole minulle oikein avautunut, mutta tätä kautta se pikkuhiljaa selkenee, kun tuo näkemyksensä esille ja saa hyviä vastauspuheenvuoroja.

Ed. Ala-Harjalle, kun hän kritisoi lfa:n osalta tätä asumisvaatimusta, otan ihan esimerkin. Nyt, kun tämä asumisvaatimusta poistuu kokonaan lfa-tuen osalta — hallitushan piti sen kuitenkin esityksessään, se oli olemassa siinä, ja nyt valiokunnassa tämä poistettiin — tämä mahdollistaa sen, että jos esimerkiksi kiuruvetinen maanviljelijä muuttaa Helsinkiin asumaan, hän voi Helsingistä käsin viljellä sitä esimerkiksi viljatilana tai esimerkiksi jonakin kasvitilana, nostaa lfa-tuen siitä, ja se rahavirta tulee tänne Helsinkiin. Se ei hyödytä ollenkaan sitä aluetta, vaan hän maksaa siitä saamansa veron täällä Helsingissä. Auttaako tämä maaseudun kehittämistä? Minusta ei auta.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Myönnän ed. Ala-Harjalle poikkeuksellisesti vielä toisen vastauspuheenvuoron.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pulliainen esitti opettajamaisesti minuun kohdistuen kritiikkiä, etten ymmärrä lainkaan näitä asioita. Haluan nyt kuitenkin tuoda esiin ihmetykseni siitä, minkä takia me täällä Suomen eduskunnassa pyrimme tekemään sellaista lainsäädäntöä, joka on tiukempaa kuin EU vaatii ja joka kaiken kaikkiaan kääntyy suomalaista maataloutta ja Suomen maaseudun elinvoimaisuutta vastaan. Siinä

mielessä en ymmärrä näitä perusteluita, joita ed. Pulliainen täällä esitti ja joilla hän kritisoi minun puheenvuoroani.

Olen edelleen sitä mieltä, että meidän on parasta käyttää kaikki mahdollisuudet, myös EU-tuet, suomalaisen maaseudun elinvoiman ylläpitämiseksi eikä rajoittaa sitä turhilla, sisäisillä säädöksillä, jotka ovat jotain vanhanaikaista säätelypolitiikkaa.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys maaseutuelinkeinojen rahoituslaiksi pitää selviä parannuksia nykyiseen tilanteeseen verrattuna sisällään, mutta haluan muutamaan asiakohtaan puuttua ja ennen kaikkea siihen periaatteeseen, millä muutamia asioita tässä lakiesityksessä on lähestytty.

Edellä käytiin jo keskustelua siitä, mitä tämä asumisvaatimus merkitsee maaseudun kehittämisen kannalta. Itse näen, että tätä näkökulmaa tässä lakiesityksessä ei ole otettu riittävästi huomioon. Minusta näissä käytetyissä puheenvuoroissa tulee selvästi esille se, miten edelleen me maatalouspolitiikassa tyydymme siihen, että me ajelehdimme osana Euroopan unionia, osana Euroopan unionin maatalouspolitiikkaa, ilman että me otamme riittävästi huomioon meidän omat kansalliset lähtökohtamme, tuomme esille riittävän vahvasti oman kansallisen tahdonilmaisumme ja sitä kautta yhdistämme ja yhteensovitamme Suomen maatalouspolitiikan Euroopan unionin maatalouspolitiikkaan.

On nimittäin täysin mahdoton ajatus se, että jos me omalla lainsäädännöllämme altistamme suomalaisen maatalouspolitiikan täysin vapaaseen eurooppalaiseen kilpailuun, meillä ei ole juurikaan maataloutta 5—10 vuoden kuluttua jäljellä. Minusta tämä on se periaatekysymys, jonka haluan aika painokkaasti tuoda tässä vaiheessa esille.

Minä monta kertaa joudun ajatuksissani pysähtymään siihen, että kun me puhumme maatalouden kannattavuudesta, millä pohjalla luodaan maatilataloudelle kannattavuus. Se keskeisiltä osin rakentuu kansallisen politiikan ja Euroopan unionin maatalouspolitiikan yhteisenä summana. Ilman näitä tukipolitiikan perusratkaisuja ei rakennu maatilataloudelle kannattavuutta. Jos me ajattelemme tällä hetkellä koko Euroopan unionin alueella harjoitettavaa maataloutta, niin sellaisia maatalousyrittäjiä, jotka ilman tukia harjoittavat maataloutta, ei löydy yhdestäkään Euroopan unionin jäsenmaasta. Tässä mielessä minusta tämä rahoituslaki onneksi tulee säädettäväksi vain vuoden kestäväksi. Nimittäin kun Agenda tulee voimaan, minä toivon, että tämä on hyvä henkinen, alustava harjoitus sille, että seuraavan eduskunnan aikana pystytään vahvemmalla otteella pureutumaan siihen, mitä pitää kansallisen tahdonilmaisun merkitä sille pitempijänteiselle rahoituslaille, joka tulee yhteensovittaa Agendan lähtökohtien ja tätä kautta Euroopan unionin maatalouspolitiikan kanssa.

Sitten, arvoisa puhemies, haluan vielä pysähtyä myös siihen näkökulmaan, mitä tarkoittaa maatalouden päätoimisuus, maaseudun muu yritystoiminta ja sellainen toiminta, jossa maatilatalouden yhteyteen kytkeytyy myös palkansaajatoimintaa. Päätoimisuus- ja asumisvaatimuskysymys muodostavat kokonaisuuden, jossa joudutaan vastaamaan kansallisella valinnalla, tuetaanko tällä politiikan osalla kasvukeskuspolitiikkaa vai tuetaanko tällä politiikkakokonaisuudella maaseutu- ja aluekehityspolitiikkaa ja näitä alueita.

Minusta tässä käydyssä keskustelussa tämänkin osalta ovat puurot ja vellit täysin sekaisin. Minun henkilökohtainen näkemykseni on se, että meidän pitäisi löytää paljon jäntevämpi ote nimenomaan tämän tyyppisen lain sisältöön, jolla tuetaan maaseutua ja maaseutualueita. Sen vuoksi on aivan olennainen kysymys tämän päätoimisuusasian osalta, että me enemmänkin ruokimme ratkaisuja, jota kautta perheet, pienetkin perheviljelmät, löytävät ratkaisuja, joissa osana on maatilatalouden tulo ja mahdollisesti se lisätulo, joka jomman kumman perheenjäsenen muodossa tulee tilan ulkopuolelta. Eikä niin, että me siirrämme tätä painopistettä siihen, että maatilatalouden harjoittajatkin ovat niitä, jotka asuvat kasvukeskuksissa.

Minusta tämä on iso periaatteellinen kysymys ja toivon, että kun noin vuoden kuluttua säädetään uutta lakia, tämä asia käsitellään syvällisemmin ihan senkin vuoksi, että muutoin kaikki alueellinen tukitoiminta, aluepolitiikka, menettää merkittävän sisällön, jos maatilatalous ei näistä lähtökohdista saa vahvempaa kannustinta ja tukea.

Sitten haluan, arvoisa puhemies, vielä ihan lyhyesti puuttua sukupolvenvaihdoskysymykseen, johon on muutamissa puheenvuoroissa puututtu. Minä toivon, että tähän asiaan me pysähdymme vahvemmin, koska koko maaseudun kehittämisen kannalta on saatava ihan toisenlainen ote sukupolvenvaihdoksiin, muuten meidän tilamäärämme romahtaa valitettavan pienelle ja

vaatimattomalle tasolle, mikä on jo vahvasti näköpiirissä.

Hyvänä asiana pidän tässä lakiesityksessä sitä, että vapaaehtoinen velkajärjestelytoiminta saa uutta sisältöä maksulykkäyksien muodossa jne., jolloin tähän epävarmaan toimintaympäristöön, tulevaisuudessa ehkä vielä merkittävämmällä tavalla epävarmaan, ja myös satovahinkotilanteisiin voidaan nopeammin ja paremmin reagoida.

Viimeisenä asiana haluan lyhyesti puuttua sosialidemokraattien ja vihreiden tekemään vastalauseeseen. Minusta se periaate, mikä koskettaa asumisvaatimusta, on aivan oikea lähestyminen. Sen sijaan en missään nimessä voi hyväksyä sitä, että tuen määrää porrastetaan, koska siellä tullaan erittäin isoon periaatteelliseen kysymykseen nimenomaan niiden tilojen osalta, jotka saavat täysin välttämättömän toimeentulon, mutta määrällisesti suhteellisesti pienemmän osuuden kuin sellainen tila, isompi tilakokonaisuus, joka saa koko toimeentulon maatilataloudesta. Jos näiden osalta vielä tukiakin pienennetään, voidaan sanoa, että heiltä vedetään mattoa alta ihan peruselämisen edellytysten osalta. Tässä mielessä en missään nimessä voi yhtyä vastalauseessa esitettyyn näkökohtaan.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Asumispakkoa koskevan 5 §:n osalta voisin hyvinkin yhtyä ed. Rajamäen esittämiin näkemyksiin ja siltä osin myöskin siihen vastalauseeseen, jossa hän on mukana, ja nimenomaan siitäkin syystä, että ed. Rajamäen maatalouspoliittiset näkemykset ovat monissakin asioissa ja montakin kertaa olleet varsin terveitä. Ne on tuolla maatalouspiireissäkin hyväksytty aika pitkälti. Tosin siellä on ollut paljon sellaistakin, jota ei ole voitu hyväksyä, mutta sosialidemokraattisiksi näkemyksiksi ne ovat aika kannatettavia ja terveitä.

Minä en yhdy kuitenkaan hänen näkemykseensä siitä syystä, että sosialidemokraattien vire maatalousammattia kohtaan yleensä on hyvin vihamielinen, ja tästä johtuen yhtyminen jonkun sosialidemokraattisen kansanedustajan näkemyksiin on tietyllä tavalla maatalousväestön pettämistä.

Sen sijaan minä voin, rouva puhemies, hyvin yhtyä ed. Vihriälän näkemykseen, joka noudatteli asiassa hyvin pitkälti samaa näkemystä, jos oikein olen käsittänyt, mitä ed. Rajamäki tarkoittaa asumispakon osalta. Asia tulee sanottua, mutta ei maalaisväestöä loukaten.

Joskus 90-luvun alkupuolella, silloin kun olin vielä SMP:ssä, meillä oli sellainen buumi, jossa tehtiin oikein lakialoite, jolla tällaiset kaupunkilaisviljelijät olisi voitu saada pois maataloustuen piiristä. Minä muistan, että tällaisia tiloja olisi siihen aikaan ollut jotakin kuutisentuhatta. Tämä saattaa olla aivan ilmasta tempaistu, mutta sellainen mielikuva minulle on jäänyt. Kuusituhatta niitä oli, sellaisia pankinjohtajia, joiden vaimo oli terveydenhoitaja, ylihoitaja tai sairaanhoitaja, jotka muutaman kerran vuodessa kävivät kiiltävissä saappaissa siellä tilansa nurkalla, ja naapurin renki teeskenteli ne peltotyöt siellä, ja oltiin kovasti viljelijöitä, mutta ei siinä mitään viljelystä loppujen lopuksi ollut. Otettiin vain ne tuet sieltä, mitä oli saatavissa, ja sillä siisti.

Muistan, että keskustastakin silloin Sirkka-Liisa Anttilakin oli kovasti asiassa mukana, ainakin henkisesti, mutta kun asia tuli tänne saliin ja täällä keskusteltiin, hänkin vetäytyi siitä pois ilmeisesti tietyllä tavalla ryhmän painostuksesta. Saattoi olla tai ei. Ei sillä nyt ole mitään merkitystä, mutta meidän aloitteemme toki jäi vain keskustelun pohjaksi täällä salissa. Siitä keskusteltiin jonkin verran, mutta siellä se on jossakin paperipinoissa kellastuneen näköisenä. En tiedä edes missä.

Minä olen sitä mieltä, että maanviljelystilalla pitää olla ensinnäkin savu katolla ja emäntä pihassa, mitä komeampi ja riskimpi ja punakampi, sitä parempi, taikka sitten isäntä. Mutta ei maatila ole sellainen, jossa käydään jostakin Senaatintorin laidalta silloin tällöin katsomassa sitä tilaa ja roiskastaan sinne vähän viljaa keväällä ja otetaan siitä tukiaiset. Ei se ole mitään maataloutta.

Sen sijaan on selvä asia, että oli iso tai pieni tila, siellä asuvat voivat käydä sieltä käsin totta kai hoitamassa virkaansa, tekemässä työtään, kunhan hoitavat sen tilan kunnolla. Tämä on peruslähtökohta. Minun mielestäni maatalousväestön pitäisi, vaikka niitä tiloja olisi sitten Suomessa vähemmänkin, pitää kiinni siitä kunnianarvoisesta asemasta, että maatila on se, jossa on savu ja emäntä tai isäntä, maatalo, joka tunnetaan maatilaksi eikä kylmäksi paikaksi. Siitä on lähdettävä.

Jos lähdetään kovin pitkälle keskustan taholtakin viemään tällaista näkemystä, että kuka hyvänsä varakas kaupunkilaismies voi ostaa tilan ja heittäytyä viljelijäksi aikaisemmin mainitsemillani perusteillani, silloin keskusta on hyvin pahasti tässä hakoteillä tällaisen vanhan maalaisliittolaisen näkökulmasta, mitä minä täällä edustan.

Täällä ei oikein kunnon maalaisliittolaisia vissiin olekaan muita kuin minä. Ehkä ed. Vihriälä saattaa olla jollakin tavalla. Tämä oli näkemykseni maatilahommasta, ja tästä on mielestäni lähdettävä.

Sitten eläinten hoitaminen etätyönä. Ei se onnistu. Minulla on siitä kokemuksia, jotka olen tässä salissa aikaisemmin puhunut. Ne ovat ihan todenperäisiä. Se oli vuonna 66 kun ostin kotitilani, pienen sellaisen, ja vuonna 67 minä tein vanhasta tallista sellaisen nykyaikaisen sikalan, jossa oli kuivaruokinta. Siellä jauhoa putosi eteen. Sinne tuli virtaava vesi ja kaikkea tuollaista. Otin HOTilta 17 sianporsasta sinne ja asuin kaupungissa Tampereella. Ne olivat niin vikkeliä ja pitkäkarvaisia, kun minä vein ne sinne talliin. Minä kävin pari kolme kertaa viikossa niittelemässä niille apilaa, vein sinne ja laittelin ja katselin, että kaikki asiat pyörivät. Rapsuttelin niitä korvan takaa ja yritin olla niille ystävällinen. Mutta eihän se onnistunut. Eräänä päivänä neljän kuukauden kuluttua tuli HOTin auto ja ne pantiin autoon. Eivät ne olleet paljon kasvaneet siitä miksikään, kun ne meille tuotiin. Olen sanonutkin, että 16 saatiin autoon ja naapurin isokokoinen kissa vei yhden. Siinä oli eläinten ruokinta ja hoitaminen etätyönä. Ei se onnistu.

En minä tiedä, ymmärtääkö eläin, että ihmisen pitää olla lähellä, mutta joka tapauksessa, jos sitä käydään pari kertaa katsomassa, se ei onnistu, vaikka kohta ei toteuttaisi mitään eläinrääkkäystäkään se asia sellaisenaan. Siellä täytyy olla ihminen lähellä, joka niitä hoitaa, on se lehmä tai mikä hyvänsä, sianporsas. Silloin se kasvaa. Mutta jos käydään kaksi kolme kertaa viikossa kravatti kaulassa niittelemässä apilaa niille, niin tällä tavalla käy. Siitä hommasta ei tule mitään, ja se on aivan varma asia.

Mitä tulee sitten eläinrääkkäykseen, rouva puhemies, niin minä olen nähnyt kaikkein suurimmat ja pahimmat eläinrääkkäystapaukset, maan laajuisestikin tunnetut, tuolla Ikaalisten suunnassa juuri sellaisen viljelijän osalta, joka tosin siitä syystä, että asuinrakennus paloi tilalla, joutui muuttamaan kauemmas ja kävi sieltä hoitelemassa lehmiään. Eräänä päivänä ne lehmät hukkuivat, en nyt sano mihinkä hukkuivat, mutta joka tapauksessa niin pahasti hukkuivat, että juuri sieraimet olivat pinnalla, ja traktorin kanssa ne eläimet sieltä sitten, joista toiset olivat kuolleita ja osa oli vielä elossa, vedeltiin pois, siis karmea tapaus. Hän menetti mielenkiintonsa näihin eläimiin, kun hän oli siellä 20—30 kilometrin päässä, kävi sieltä, jätti päiviä väliin, vaikka siihen saakka hän oli ollut erinomainen maanviljelijä ja eläinten hoitaja. Tulee välinpitämättömyys sellaisiin eläimiin, ja näitä on useita muitakin tällä tavalla. Eläimet jäävät hyvin helposti oman onnensa nojaan.

Siis ei onnistu etätyönä ja eläinrääkkäystapauksetkin varmasti sellaisissa tapauksissa hyvin helposti lisääntyvät, jos talonväki ei asu maatilalla, niin kuin kunnon maanviljelijän pitää asua, vaikka sitten kohta tilakoko suurenisi, mutta näin minun mielestäni pitää tehdä. Tämä on minun näkemykseni.

Mitä tulee sitten ed. Rajamäen pykälään, minä kannatan tätä asumispakkoa, mutta sinne on laitettu kaikenlaisia loruja lisää. Täytyy tarkoin tutkia mitä niissä puhutaan. Mutta jos minä pääsen sen hänen pykälänsä kanssa yhteisymmärrykseen, minä tulen äänestämään hänen ehdotuksensa puolesta, jos hän sitä täällä esittää.

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta aivan lyhyt kommentti tämän vastalauseen taustaan. Se ei ole ed. Rajamäen vastalause vaan se on vastalause, johon on yhtynyt koko valiokunnan sosialidemokraattinen ryhmä, sen lisäksi vihreät ja vasemmistoliitto. Lisäksi totean, että se vastaa sosialidemokraattisen puolueen maatalouspoliittista ohjelmaa, joka on puolueen käsittelyssä nyt.

Toisaalta puheensa alkupuolella, rehellisessä ja asiaa sisältäneessä puheessa, ed. Aittoniemi tuli paljastaneeksi, että jos oikeat asiat tulevat väärästä suusta, ne ovat silloin totaalisesti vääriä. Tosin lopuksi ed. Aittoniemi perui puheensa, ja olen tyytyväinen siitä.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan viitaten ed. Aittoniemen puheeseen, kun hän käsitteli eläinsuojeluasiaa, haluan korostaa tässä kuitenkin sitä, että kyllä meillä pääsääntöisesti Suomessa hoidetaan erittäin hyvin kotieläimiä. Se on ollut meillä hyvin perinteistä, ja jos viittaa esimerkiksi yleiseen käytäntöön unionissa, niin meillä on asiat erittäin hyvällä mallilla, enkä siinä mielessä pidä edes hyvinkään tärkeänä sitä, että lakiin on otettu viittaus eläinsuojelulakiin, koska minusta tällä nyt vain ylikorostetaan sitä. Meillä ei todellakaan ole ongelmia laajassa mittasuhteessa, ja kyllä suomalaisella perheviljelmällä aina lähtökohtana kotieläintaloudessa on se, että eläimiä hoidetaan asiaan kuuluvalla tavalla.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Karjalaiselle totean, että vaikka nyt ehkä vähän väritetysti totesin sosialidemokraattien maanviljelysvihamielisyydestä, niin kyllä se pitää paikkansa. Teidän, tämän hallituksen, touhut ovat olleet syvästi vihamielisiä maataloutta kohtaan. Sen sijaan ed. Rajamäen, jota pidetään jonkinlaisena syntipukkina erityisesti — minä olen tarkkaan kuunnellut hänen puheitaan — näkemyksiä arvostetaan kyllä maatalouspiireissäkin, eräiltä osin taas ei, ja olen antanut hänelle siitä arvon.

Mitä tulee sitten tähän eläinrääkkäyskysymykseen vielä, niin minä sanoisin näin, että tämän Ikaalisten tapauksen lisäksi on toinenkin tunnettu asia, Pirkkalan hevosjuttu, joka on vielä tunnetumpi. Se oli myöskin, jos käsitän oikein, sellainen tila, jossa olivat vain hummat yksikseen ja eläinlääkäri oli jossakin muualla vaimonsa kanssa. Näissä on se mahdollisuus aina, että tässä on eläinrääkkäyskin hyvin lähellä, ja sen takia ei ole suositeltavaa, että eläimiä pidetään tällaisilla kaupunkilaisten omistamilla kylmätiloilla.

Ed. K a l l i : Arvoisa rouva puhemies! Aiemmin käyttämäni puheenvuoro oli mietinnön esittelypuheenvuoro, ja yritin kertoa, mistä on kysymys ja mitä tällä lailla on mahdollisuus saada aikaan, parannuksia ja heikennyksiä. Sen jälkeen on käyty hyvä keskustelu, ja nyt osaltani puutun tähän keskusteluun ja esitän myöskin oman maatalouspoliittisen reformini, joka on paljon paljon muuta kuin tämä käsittelyssä oleva rahoituslaki.

Kun itselläni on ollut mahdollisuus kolmen viikon aikana osallistua karjataloustyöhön, ja asua tilalla ja tehdä töitä navetassa kymmenkunta tuntia päivässä, on tullut mieleen, että toivottavasti mahdollisimman moni voisi ottaa vastaan tämän kutsun, kun nyt sen esitän, että teistä mahdollisimman moni ensi kesän kesäloman aikana tulisi sinne Kiukaisiin Kallin tilalle perehtymään siihen, minkälaista on tämän päivän elämä maatilalla, mitä siellä tapahtuu, mitä siellä tehdään, asutaanko tuvassa vai pihalla vai asutaanko navetassa tai pellolla. Toivottavasti tähän kutsuun mahdollisimman moni tarttuu.

Lähtisin liikkeelle ensinnäkin eläinsuojelukysymyksestä. Niin kuin ed. Aittoniemi totesi, ei se etätyö onnistu. Eläinsuojelulaki edellyttää, että pitää käydä vähintään kaksi kertaa päivässä tai vuorokaudessa eläinten luona. Ellei käy, silloin rikotaan eläinsuojelulakia. Eläinsuojelulaki asettaa hyvin tarkat määräykset, ja valiokunnassakin asiantuntijakuulemisessa tämä asia tuli riittävän selväksi, eli pakko on käydä, asuu tilalla tai etäällä tai kauempana, vähintään kaksi kertaa vuorokaudessa on käytävä. Muuten rikkoo eläinsuojelulakia ja sitten saa sakkoa, linnaa tai jotain muuta.

Ed. Aittoniemi totesi, että hänen visiossaan maatila on sen kaltainen, että savu tulee piipusta ja emäntä on pihalla. Tämän päivän päätoimisilla maatiloilla elämäntahti on tosiaan niin kova, että ei ehditä olemaan pihalla eikä tuvassa, vaan ollaan kymmenen tuntia tuotantorakennuksissa. Jatkuva kannattavuus edellyttää sitä, että tilaa pitää kehittää ja laajentaa. On väsymistä, on uupumista ja sen seurauksena kaikkea muutakin.

Toimiin, mitä käsiteltävänä oleva laki edellyttää, vain pieni osa tiloista hakee tämän kaltaisia tukia ja tukimuotoja. Valtaosa joutuu tulemaan toimeen ilman tukia. Valtaosa ei kykene investoimaan, vaan joutuu toimimaan olemassa olevilla resursseilla ja mahdollisuuksilla.

Ed. Lämsä ja monet muut jo totesivat, että osaltaan koko tämä remonttikin lähtee liikkeelle 141 artiklasta, joka on tämän hallituksen neuvottelema ja joka osaltaan on laukaissut ärsyttävää keskustelua alueiden välillä ja myös rakenteen sisällä tapahtuvista vinoutumista. Hallitus osaltaan vastaa tietenkin tästä. Tämä neuvottelutuloshan päättyy vajaan kahden vuoden päästä. Sen jälkeen nähdään, mikä on Agendan myötä tuleva ratkaisu.

Korotettuja investointitukiakaan, joita nyt monet kadehtivat, ei saa kuin vain tietty osa tiloista. Pitää olla kannattava ja pitää olla joitakin tarpeita, joita kehitetään. Mutta ne tilat, jotka eivät hae tai saa korotettuja investointitukia, ovat jääneet kokonaan 141 artiklan tuen ulkopuolelle. En ainakaan itse ole koskaan hyväksynyt tätä neuvottelutulosta tai koko menettelytapaa. Se on täysin epäonnistunut. Mutta ne, jotka sitä moittivat, ovat myös osaltaan tukeneet sitä hallitusta, joka tämän on aikaansaanut.

Minun maaseutuni ja maatalouteni on monimuotoista. Itse, joka tilalla asun, siedän myös sen, että sellaista tilaa hetkellisesti voidaan kehittää, jolle asujat tulevat esimerkiksi vuoden tai kahden päästä. Parempi niin, että kehitetään ja investoidaan maaseudulle ja mahdollistetaan, että se savu voi tulla piipusta.

Se tulkinta, mitä ed. Lämsä totesi asumisen osalta, että kiuruveteläinen, joka asuu Helsingissä, voisi saada tämän uuden laintulkinnan mukaan lfa-tukea, ei ole mahdollinen. Asumiseen liittyy tiukka velvoite, että pitää asua tilalla tai

sen välittömässä läheisyydessä, ja viranomainen harkitsee tarkoituksenmukaisuuden. Viranomainen ei voi harkita riittäväksi, että asuu Helsingissä ja viljelee Kiuruvedellä, vaan on asuttava tilalla tai sen välittömässä läheisyydessä ja piste. Tämä asia on täysin selvä.

Ed. Rehn kysyi, miksi tätä käsitellään nyt. Sitä käsitellään sen tähden, että jos Agenda toteutuu, niin se ei pääse yllättämään housut jaloissa, niin kuin kävi nyt, että kaksi ensimmäistä jäsenyysvuotta meni niin, ettei voitu tehdä investointeja, ei ollut olemassa lainsäädännöllisiä valmiuksia. Sen tähden tämä laki käsitellään nyt silläkin riskillä, että se voidaan käsitellä kahden kuukauden tai puolen vuoden päästä jo uudelleen.

Sitten maatalouspoliittiseen reformiin. Minun reformini on sen kaltainen, että maatalouden ja maatilan pitää olla kannattava. Jotta se on kannattava, Suomen pitää kyetä edessä olevat neuvottelut Agenda 2000:n osalta hoitamaan niin kuin eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on edellyttänyt. Sen lisäksi tarvitaan ohjelmakauden aikana riittävästi kansallista tukea, jolla kannattavuus varmistetaan. Sen pitää olla vähintään vuoden 97 kansallisen tuen tasoa. Sen lisäksi tarvitaan verotuksessa sen kaltaista yhteisön harmonisointia, että Suomessa omaksutaan vähintäänkin samat käsitteet kuin Saksassa ja edelleen Suomessa käytetään kansallista rahaa kotimaisten tautivapaiden maataloustuotteiden markkinoinnin edistämiseen. Tämä on minun maatalouspoliittinen reformini. En tyydy siihen, että rahoituslaissa jokin pykälämuotoilu muutetaan johonkin toiseen asentoon.

Ed. Vihriälä tulkitsi EU:n tuomioistuimen päätöstä lfa-tuen osalta. Tämä tulkinta saattoi olla hyvin yksipuolinen ja tällä tulkinnalla ei välttämättä pärjää. Mutta olen myös sitä mieltä, että pyrkimyksen pitäisi olla sen kaltainen, että kaikelle sille pellolle ja pinta-alalle, jota Suomessa on, voidaan saada EU:n varoista sekä cap- että lfa-tukea. Sen verran kansallisesti pitää olla itsekäs, että lainsäädäntömme ottaa sen huomioon.

Sitten sukupolvenvaihdokset. Yhdyn niihin puhujiin, jotka ovat huolestuneita siitä, millä tavalla usko ja luottamus säilyy, että meillä tehdään sukupolvenvaihdoksia. Sen tähden tarvitaan viimeistään seuraavaan hallitusohjelmaa tehdessä sen kaltaisia toimia, joilla turvataan, että maatalous voi olla kannattavaa. Muuten ei synny sukupolvenvaihdoksia, ei pystytä toteuttamaan kannattavuusedellytyksiä, jotka ovat rahoituksen ehtoja. Sen tähden elämme hyvin mielenkiintoisia aikoja.

Tämä laki ei ole mikään lopullinen vastaus, mutta sillä yritetään luoda edellytyksiä, poistaa portteja ja antaa mahdollisuuksia sekä sallia monimuotoista ja monipuolista maataloutta, joka mahdollistaa sen, että maaseudulla ihmisiä jatkossakin voisi asua vähintään nykyinen määrä tai mahdollisesti vielä enemmän, että he voisivat elää jopa ihmisarvoista elämää, sietää toinen toisiaan, ei olla toinen toistensa vastakohtia, vaan päinvastoin hyväksyä monimuotoisuuden myös omassa tehtävässään ja omalla alueellaan.

Ed. Isohookana-Asunmaa merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Kallin puheenvuoro oli pääosaltaan erittäin hyvä. Hän linjasi sitä näkemystä, mikä jatkossa tulee sekä kansallisen maatalouspolitiikan että käynnissä olevien EU-neuvottelujen osalta meidän kyetä toteuttamaan kannattavan tuotannon ja elämisen edellytyksenä.

Sukupolvenvaihdosten osalta on syvä huoli, nehän ovat lähes loppumassa. Toinen ongelma liittyy metsätaloustilojen sukupolvenvaihdoksiin. Niiden osalta näyttää olevan vieläkin suuremmat ongelmat, samoin näiden tilojen kehittämisen ja riittävän rahoituksen osalta.

Kysymys asumisvaatimuksesta on mielestäni ollut korostuneesti, ehkä liiankin korostuneesti esillä. Yhdyn tässä ajattelussa aika paljon siihen, mitä ed. Vihriälä ja nyt hyvin värikkäästi ed. Aittoniemi toivat esiin. Mielestäni lähtökohtana pitäisi olla se, että asutaan tilalla. Jos sitä tavoitetta kyetään joillakin helpotuksilla tai porkkanoilla edistämään, se olisi ehkä kaikkein paras tapa. Muuttoliike on meillä hyvin huolestuttavasti kasvanut ja maaseutua autioittanut. Osaltaan valitettavasti maatalouspolitiikan epäonnistumisten ja hallituksen leikkaustoimien, mutta osaltaan myös suojeluratkaisujen myötä tässä ollaan ajautumassa yhä syvempiin ongelmiin.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva maaseutuelinkeinojen rahoituslaki on hyvin tärkeä laki, säädelläänhän sillä maatalouden rahoitusta ja näin ollen myös maatalouden rakennekehitystä. Ehkä, vaikka tämä on mahdollisesti vain vuoden voimassa, on syytä kuitenkin kerrata, minkälainen historia maatalouden rahoituksessa on ollut.

Meillä oli aikoinaan maankäyttölaki, joka

aika paljon vaikutti suomalaisen maaseudun muotoutumiseen. Maatilalaki taisi tulla 70-luvulla tai 80-luvulla, sitten tuli maaseutuelinkeinolaki ja maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annettu laki. Kaiken aikaa on menty siihen suuntaan, että perinteisestä maataloudesta rahoitusta on laajennettu myös maatalouteen liittyvän muun yritystoiminnan rahoittamiseen, joskin perusmaatalous on aina tärkein, mikä usein unohtuu. Kun lääkkeitä maaseudun kehittämiseen esitetään, niin helposti sanotaan, että perusmaatalous voidaan nyt äkkiä jossakin kunnassa korvata muilla sinänsä tärkeillä toiminnoilla. Mutta täytyy muistaa, että samaan aikaan, kun 50 000 työpaikkaa perusmaataloudesta väheni, tuli 3 000 uutta liitännäiselinkeinoihin. Ne eivät suinkaan korvaa toisiaan yksi yhteen, valitettavasti.

Kiistanalaisimmat asiat tässäkin laissa ovat asumisvaatimus, joka on keskustelussa hyvin tullut eri puolilta valotettua, ja toisaalta muiden kuin maataloudesta saatavien tulojen vaikutus investointien rahoitukseen.

Meillä on Suomessa perinteisesti maatalouden rahoituksen ehtona ollut tilalla asuminen, ja se on ollut aivan hyvä periaate. Sillä on maaseutu pidetty asuttuna ja yhteiskunnan toiminkin asuttamista on tuettu. Olen kuitenkin sitä mieltä, että tämän päivän maatalouden ongelmista tämä ei välttämättä ole aivan kaikkein keskeisin. Ed. Rajamäki totesi, että tärkein maatalousreformi on nyt se, että on asuminen ja tilan muut tulot otetaan huomioon, kun myönnetään tukia. Ne ovat tärkeitä asioita, mutta kyllä tärkein on kannattavuus. Tämän päivän kehitys näyttää huonolta.

Signaali maatalouden sairaudesta, jos näin sanoisi, on sukupolvenvaihdosten vähyys: suurin piirtein yksi per kunta vuodessa koko Suomessa. Tällä määrällä ajaudutaan hyvin äkkiä paljon pienempään tilalukuun kuin esimerkiksi ministeriön ennusteissa on esitetty.

Tuotanto pitää saada kannattavaksi. Hallitus pystyy omilla toimenpiteillään tähän vaikuttamaan. Valitettavasti EU:n sopeutuspaketin leikkaus on ollut yksi sellainen toimenpide, jolla on taloudellisten vaikutusten lisäksi myös henkisesti lamaannuttavaa vaikutusta. Viljelijät eivät usko yhteiskunnan tekemiin sopimuksiin. Todettiin, että näin helpolla voidaan tinkiä siitä, mitä EU:n kanssa on sovittu.

Mutta itse rahoituslaista. Omalta osaltani hyväksyn kyllä valiokunnan enemmistön kannan. Siinä jonkin verran väljennetään perinteistä asumisvelvollisuutta, mutta kuitenkin oleellista on se, että todetaan, että pitää asua sellaisella etäisyydellä tilalta, että se voidaan asianmukaisesti hoitaa huomioon ottaen myös eläinsuojelulain vaatimukset.

Tietysti voi ajatella, että huonoa on se, että tämä jää viranomaisten tulkittavaksi, mutta uskon, että viranomaiset pystyvät tulkitsemaan tätä. Jos asuu monen sadan kilometrin päässä, silloin katsotaan, että tilaa ei voida asianmukaisesti hoitaa, ei aina kasvintuotantotiloillakaan, puhumattakaan kotieläintiloista. Varmaan sillä tuotantosuunnalla, mitä valiokunnan puheenjohtajalla ja minullakin on, on äärettömän vähän tapauksia, että asutaan muualla kuin tilalla, kun yrityksessä on pakko käydä vähintään kaksi kertaa vuorokaudessa, oikeastaan kolme neljä kertaa, jos sitä kunnolla hoitaa. Ne ovat aivan poikkeustapauksia, jos tilanne on toisenlainen.

Satuin silloin olemaan maa- ja metsätalousvaliokunnassa varajäsenenä paikalla, kun eläinsuojelun asiantuntijoita oli kuultavana. He toivat esiin esimerkkejä ääritapauksista. Siinä liian voimakkaasti jäi kyllä se kuva, että ylipäätänsä eläimiä hoidetaan liian huonosti. Täytyy muistaa, että ne ovat muutama promille tapauksista, ja usein on syynä joko alkoholisoituminen tai jokin muu, että eläimiä ei pystytä hoitamaan. Varmaan niitä on aina joitakin tapauksia ja niihin täytyy voida tietysti puuttua. Se on asia erikseen.

Valiokunnan kannanoton olen valmis ainakin omalta osaltani hyväksymään verrattuna eriävään mielipiteeseen. Siinä on asumisvelvoitteeseen kytketty mielestäni vähän hätäisesti ja sanoisinko huonolla harkinnalla muita tekijöitä, ajallinen sidonnaisuus maaseutuyrityksen hoitamiseen. Voi olla aivan hyviä ajatuksia, mutta ei niitä näin hätäisesti voi tähän ottaa. Niin kuin täällä on jo keskustelussa todettu, tämä helposti johtaa aivan päinvastaiseen tilanteeseen kuin asian esittäjät ovat tarkoittaneet, todella suurten yksiköiden muodostumiseen.

Sinänsä kunnioitan ed. Rajamäenkin esittämiä hyviä periaatteita, että sosiaalinen oikeudenmukaisuus täytyisi tukien jakamisessa aina ottaa huomioon. Kyllä tietysti asia näin on, ja aivan kuten ed. Aittoniemi totesi, sosialidemokraattien ja ed. Rajamäen kannat monin osin ovat mielestäni maatalouskysymyksissä kehittyneet parempaan suuntaan. Vielä on siitä ristiriitaa, että peruskannattavuustilanteen toteaminen, mikä on tämän hetken tilanne ja sen tunnustaminen, on tärkein kysymys. Niitä varmasti joudumme yhdessä pohtimaan. Ehkä voitaisiin niihinkin on-

gelmiin löytää ratkaisu niin, että Suomen maataloudella olisi tulevaisuutta.

Oma kantani asumispakkoon on se, että tässä voisi olla kannustimia. Muistaakseni ed. Vihriälä puhui kannustimista, porkkanoista. Yksi malli olisi se, että tuki on aivan täysi, kun asuu tilalla, ja siinä voi olla porrastusta, jos asuu kauempana. Mutta ymmärrän, että hallinnollisesti tämä voi kehittyä monimutkaiseksi. Ei nyt ainakaan yhtä vuotta varten kannata tällaisiin järjestelmiin mennä. Näistä vaihtoehdoista, mitkä nyt ovat esillä, ehdottomasti on valiokunnan esittämä paras.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Täällä on jo moneen kertaan todettu, että tämä rahoituslaki on eräänlainen esivaihe siihen tulevaan uuteen lainsäädäntöön, joka on synkronissa sekä EU-lainsäädännön että tulevan Agenda-ratkaisun kanssa, johon tietysti toivon mukaan liittyy myös niin sanottu 141-ratkaisu siltä osin, että nämä kaikki yhdessä muodostavat sellaisen kokonaisuuden, että tämä maataloudelle keskeinen ja tärkeä rahoituselementti tulee järkevällä tavalla hoidettua. Sen takia on varmaan ihan hyvä, että rahoituslaki on tässä vaiheessa täällä käsittelyssä, vaikka ehkä sitä jo kahden kuukauden, puolen vuoden, vuoden päästä muutetaan.

Ennen muuta pidän tärkeänä sitä, että nyt kun uusi rahoituslaki tässä luodaan, se on niin sanottu suomalainen malli ja siltä pohjalta lähdetään liikkeelle. Pelkonahan on se, että jos ei nyt tätä muutosta olisi tehty, niin itse asiassa lähdettäisiin kokonaan liikkeelle siitä lainsäädännöstä ja niistä ohjeistoista, joita Euroopan unioni rahoituksen järjestämiseksi lähtökohdittain antaa. Suomalainen malli tai suomalainen lähtökohta on meille minusta paljon tärkeämpi — ja sitä on syytä korostaa — kuin mitä yleisesti puhutaan ihan siitä syystä, että kyllä Suomi maatalousmaana kuitenkin aika tavalla näistä Euroopan varsinaisista suurista tuottajamaista poikkeaa monessa suhteessa niin paljon, että me tarvitsemme lainsäädäntöä, joka soveltuu erityisen hyvin meille ja on käyttökelpoinen täällä.

Sitä vielä korostaa minusta se, että meillä on käytettävissä Maatilatalouden kehittämisrahasto Makera, jonka edellytyksiä pitää koko ajan kehittää ja pitää yllä sillä tavalla, että se on se väline, jolla rakennepolitiikkaa jatkossa voidaan hoitaa sekä tehokkaasti että tavoitteellisesti. Se tarkoittaa oman käsitykseni mukaan sitä, että on pystyttävä Kehittämisrahaston puitteissa hoitamaan ensisijaisesti investoinnit ja sukupolvenvaihdokset, ja sen jälkeen kolmantena sektorina on maaseutupolitiikka, johon pitäisi Kehittämisrahaston varoja ohjata enemmän kuin mitä nykyisin on ohjattu ihan siitä syystä, että vaihtoehtoja kuitenkin maaseudulla tarvitaan.

Oma käsitykseni on se, että kun tilojen määrä vähenee ja tilaverkko koko ajan harvenee, niin niitä, jotka olisivat esimerkkejä ja kehittäjiä, on jatkossa yhä vähemmän ja vähemmän, ja ne tilat, ne ihmiset, yrittäjät tarvitsevat yhteiskunnalta kannustusta. Käytän sanaa kannustus, koska minusta tuki ei ole välttämättä oikea sana. Mutta jos sitä tukea jollain tavalla konkreettisesti halutaan antaa, niin kuin pitäisi antaa, niin silloin myös pitäisi Kehittämisrahaston puitteissa varmasti puhua myös riskirahoituksesta, jolla erilaisia uusia avauksia, uusia projekteja maaseudulla saatetaan liikkeelle. Niiden merkitys on tietysti se, että ehkä vain yksi tai kaksi sadasta onnistuu, mutta joka tapauksessa on tärkeätä, että näitä kokeillaan ja viedään eteenpäin, ja myös rahoituslain on tältä osalta elettävä tätä maailmaa.

Rahoituslain osalta näkisin yhtenä kehittämiskohtana myös sen, että sen pitäisi olla selkeästi synkronissa eläke- ja luopumisjärjestelmien ja tämän sukupolvenvaihdosjärjestelmän kanssa.

Nyt, kun tässä on puhuttu pääosin sinä aikana, kun salissa olen ollut, asumisvelvoitteesta, niin esimerkiksi sekä luopumiseläke- että sukupolvenvaihdosjärjestelmässä itse asiassa on aika tiukat asumisvelvoitteet, ja ne ovat itse asiassa ristiriidassa esitetyn rahoituslain varsin väljän tulkinnan kanssa. Jos halutaan olla johdonmukaisia, myös luopumiseläkkeiden ja sukupolvenvaihdosten osalta pitäisi aloittavat yrittäjät asettaa samaan asemaan kuin ne, jotka nyt investoivat, saavat jotain lfa-tukea jnp. Nyt he ovat erilaisessa asemassa. Tältä osin olisi korjaamisen varaa nimenomaan siltä osalta, että asumisvelvoite toimisi samaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Asumisvelvoitteesta haluaisin sanoa muutaman sanan. Hallituksen alkuperäinen esityshän käsitykseni mukaan on asumisen suhteen käytännössä aivan täysin vapaa. Siinä ei oikeastaan velvoiteta mitään. Se, että aikoinaan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostokin otti aika tiukan kannan asumisvelvoitteeseen, perustuu juuri siihen, että alkuperäinen lähtökohta oli hyvin väljä. Nyt, kun katsotaan valiokunnan enemmistön esitystä, siinä on se ero joka tapauksessa hallituksen esitykseen,

että siinä lähdetään asumisesta liikkeelle. Toisin sanoen ei ole kysymys siitä, että asuminen olisi täysin vapaa, vaan kysymys on siitä, että katsotaan, asutaanko tilalla vai ei, ja sen mukaan tehdään päätökset siitä, voiko investointitukea tai lfa-tukea saada. Lähtökohta, lähestymistapa, on siis toisen tyyppinen. Se ratkaisee ainakin minun kantani siihen, että olen hyväksymässä sen esityksen, joka valiokunnan enemmistöllä on, joka tietysti jossain määrin poikkeaa valtiovarainvaliokunnan maatalousjaoston näkemyksestä, jossa itse olen mukana ja jossa olen ollut muovaamassa enemmistön kantaa.

Toisaalta ehkä maa- ja metsätalousvaliokunnan enemmistön esityksessä on myöskin se hyvä puoli, että se ottaa paremmin huomioon tilakokonaisuuden eikä aseta niin jämptejä rajoja muun muassa tilalla asumisen suhteen, että jos asumus on 11,9 kilometriä tilalta, niin saa tukea, mutta jos on 12 kilometriä, niin ei saa. Niinhän siinä vanhassa itse asiassa karkeasti ottaen oli. Eiväthän tällaiset kilometrirajat ole elävää elämää. Kyllä niin on, että yrityskokonaisuus ja sen hoitaminen tämän ratkaisevat, kun ottaa vielä huomioon sen, että näiden rajojen määrittelyhän ei käytännön tasolla koske kotieläintiloja oikeastaan juuri ollenkaan. On aniharvoja tiloja, joissa tämmöisiä etäisyyksiä on, koska, niin kuin täällä tuli esille käytännön viljelijöiden itsensä sanomana, ed. Timo Kallin ja ed. Eero Lämsän sanomana, eläinten hoitaminen ei sellaiselta etäisyydeltä ole käytännössä mahdollista. Kyllähän ed. Aittoniemenkin vertaus sitä hyvin kuvasi, minkälainen intressi eläinten hoitoon on, jos etäisyys riittävän pitkäksi kasvaa. Eihän tätä asiaa kannata tietenkään liioitella, mutta joka tapauksessa kotieläintilojen osalta näen, että tämä on pikkuisen asioiden suurentelua.

Arvoisa puhemies! Asumisvelvoitteella kuitenkin kokonaisuutena on ohjaava vaikutus. Se ohjaa siihen, että tilalla asutaan ja lähtökohtaisesti hoidetaan tilaa tilalta käsin, mutta jos syntyy ongelmatilanteita, joka ikinen tietää sen, että sillä saattaa olla vaikutuksia myös investointitukiin tai lfa:n tukeen. Viranomaisten tehtävä on sitten harkita, miten näissä tapauksissa asioita sovelletaan.

Eläinsuojelullisista kysymyksistä sanoisin sen, että kun täälläkin on pystytty rikkomistapaukset nimeämään pitäjittäin ja jopa henkilöittäin, se osoittaa, että niitä on aniharvoja. Vaarallisinta, mitä tässä asiassa voi tehdä, on se, että yleistää tämän kysymyksen. Minusta näiden tapausten taustalla olivat ne Ikaalisissa, Pirkkalassa tai jossakin muualla, itse asiassa on ihan jotakin muuta sairautta kuin eläimiin liittyvää huonoa kohtelua. Ne ovat yleensä niiden persoonien, ihmisten, omaa sairautta, jotka ovat tällä tavalla asiat päästäneet luisumaan. Kysymys on useimmiten ihan jostain muusta kuin alun perin eläinsuojelullisista kysymyksistä.

Käsitykseni on se, että tämmöisissä asioissa on mahdoton lainsäädännöllä asettaa mitään erityisiä rajoja, mutta varmaan sillä lailla voidaan asettaa rajoja ja luoda pientä tarkkailua ja valvontaa, että itse kukin vähän katselee ympärilleen. Pääosa näistäkin tapauksista, joita meillä on tullut julki, on sellaisia, että voidaan jälkeenpäin sanoa, että kun tilalla on käynyt eläinlääkäri, siellä on käynyt rehukauppias, siellä on käynyt kuka milloinkin, hän ei ole välttämättä pitänyt aina ihan silmiänsä auki, toisin sanoen ei ole halunnut ehkä ottaa tämmöistä ikävää asiaa esille. Luulen, että jos saadaan sellainen ilmapiiri luotua, että se on kaikille yhteinen asia siinä mielessä, että tämmöisistä asioista ilmoitetaan ja raportoidaan, se on paras tapa tämmöiset asiat hoitaa. Lainsäädännölliset keinot sillä tavalla kuin muun muassa vastalauseessa on esitetty, tuntuvat minusta vähän turhan raskailta. Näitä tapauksia kuitenkin on vain aniharvoja.

Arvoisa puhemies! Olen valmis hyväksymään maa- ja metsätalousvaliokunnan enemmistön ehdotuksen maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Pääsääntöisesti asuminen tilalla on tietenkin ok-asia, mutta maatilat ovat erittäin erilaisia. On metsätiloja ja viljatiloja, puutarhatiloja, karjatiloja jne. Mutta asuminen esimerkiksi lypsykarjatilalla tai ainakin välittömässä läheisyydessä on kyllä jo käytännön syistä välttämätöntä. Kyllä lypsykarja ja eläimet on hoidettava niin huolella, että se ei kovin etäältä onnistu, vaikka tekniikka on tietyissä tilanteissa apuna käytettävissäkin. Siinäkin tapauksessa pitäisi minusta sallia, että tilalla asuisi vaikka palkkalainen perheineen. Ei sen välttämättä tarvitsisi isäntä olla, mutta on kuitenkin hyvä, että joku asuu siellä.

Eläinsuojelulaki on tässä otettu huomioon. Kun asiantuntijoita kuulin, niin rikkomuksia tulee kyllä sekä tilalla asuvilla että etäämpänä olevilla. Välttämättä asuminen ei poista eläinsuojelurikkomuksia.

Sitten tukisidonnaisuus/asuminen. Nyt on kyllä tilanteita, missä harkintavalta pitäisi säilyttää. Tällaisia ovat muun muassa sukupolven-

vaihdokset. Eivät nuoret välttämättä heti pääse sinne asumaan, kun pitäisi tulla. On opiskelu kesken tai jotakin tämän tyyppistä, eli kyllä harkinta on ehdottomasti paikallaan.

Eräs seikka maaseudulla on tällä hetkellä EU:n mukanaan tuoma masennus viljelijöille. Esimerkiksi digitaalikartat ovat tällä hetkellä hyvin ajankohtaisia, mitkä sekaannukset näissä monin paikoin on. Sitten hakemukset, näistä sanktiot ja kaikki. Ei tähän tarvita enää mitään lisää välttämättömiä pakotteita. Ei masennusta ja epätoivoa pidä lisätä!

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Huoneessani kuuntelin näitä puheenvuoroja jonkin verran ja aion meidän vastalauseestamme, jonka itsekin olen allekirjoittanut, muutaman sanan todeta.

Me olimme huolissamme siitä, jotta mitä tämä laki tarkoittaa siinä mielessä maaseudun osalta, kun nyt tämä mahdollistaa kuitenkin semmoisen toiminnan, että voidaan asua jossakin kaupungissa vaikka ja sitten sieltä käsin käydä viljelemässä tai hoitaa jopa karjaa, koska tässä se määrite on aika väljä. Siinä mielessä tämä laki ei ainakaan edistä maaseudun asuttuna pitämistä. Minusta yhteiskunnan tehtävä on semmoinen, jotta lainsäädännön ja pykälien, mitä me teemme, pitäisi tietyllä tavalla myös ohjata sitä toimintaa, miten me haluaisimme asia nähtävän. Se olisi myös viesti EU:n suuntaan, miten meidän mielestämme pitäisi asioita hoitaa. Tässä tämä viesti on toisinpäin.

Tosin tämä ajattelu lähtee tietysti siitä, että tänä päivänä voi olla, ainakin meillä päin on hyvin paljon poikamiesisäntiä, ja näyttää siltä, että tietokonekaan ei heille muijaa löydä mistään. Kun ulkolaisia muijia Venäjältä haetaan, niin heistä vielä vähemmän on perheenemänniksi ja maatalon emänniksi. Tämä varmaan lähtee siitä ajatuksesta, että mahdollinen emäntäehdokas ei ole valmis muuttamaan tilalle ja siinä tapauksessa mahdollisesti isäntä joutuukin muuttamaan kaupunkiin asumaan ja sieltä käsin sitten hoidellaan asioita. Kieltämättä semmoinen suunta on ollut menossa. Onko meidän taivuttava tähän ajatteluun, jolloin me myös annamme nämä investointituet tässä tapauksessa?

Sen takia me olemme vastalauseen tehneet, että meidän viestimme olisi toisen tyyppinen. Me haluaisimme pitää maaseudun elävänä ja edellyttäisimme myös, että tiloilla asutaan, mikä tarkoittaa, että kauppapalvelut säilyvät ja koulut kestävät elävinä ja niin edespäin.

Ed. Korkeaoja: Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksen maatalouspoliittinen linjanveto on tehty hallitusohjelman muodostamisen yhteydessä, ja sen jälkeen itse asiassa maatalouspolitiikkaa kokonaisvaltaisesti ja pitkällä tähtäyksellä ei ole käsitelty eikä eduskunnalle ole annettu mahdollisuutta arvioida pitemmällä tähtäyksellä maatalouspoliittista tavoitteenasetantaa eikä myöskään tehdä sitä arviota, mihin EU-jäsenyys suomalaisen maatalouspolitiikan on tuonut. Olen toistuvasti tämän vaalikauden aikana esittänyt, että eduskunnan pitäisi saada maatalouspoliittinen selonteko, joka antaisi tällaisen mahdollisuuden arvioida maatalouspolitiikkaa pitkällä tähtäyksellä ja sitouttaa eduskuntaa poliittisesti maatalouden harjoittamisen edellytysten turvaamiseen.

Nyt, kun vaalikausi on lopulla, voi todeta, että tulokset maatalouspolitiikan osalta tältä kaudelta ovat masentavan huonoja.

Itse asiassa, jos kertaa sitä, minkälaisia päätöksiä on tehty ja mitä on tapahtunut, voi todeta, että tärkeätä on ollut hallitusohjelmaan kirjattu reilun 700 miljoonan markan leikkaus kansallisesta maataloustuesta.

Toinen iso päätös, mitä maatalouspolitiikan alalla on tehty, on artiklan 141 soveltamispäätös, joka pitää kirjata ehkä kaikkein huonoimmaksi, kaikkein epäonnistuneimmaksi osaksi Lipposen hallituksen maatalouspolitiikkaa. Tämä päätös, joka rakentuu sille ajatukselle, että Etelä-Suomen maatalouden ongelmia hoidetaan ensisijaisesti rakennetta kehittämällä ja vain lyhyen siirtymäkauden aikana tälläkin tavoin, on johtanut siihen tilanteeseen, että investointituet ovat epätasapainoisia Etelä- ja Pohjois-Suomessa ja toisaalta tuotannon kannattavuusnäköalat Etelä-Suomessa ovat pitkällä tähtäyksellä täysin pimennossa ja epätietoisuuden alaisena.

Kokonaistulos maatalouspolitiikasta on se, että sukupolvenvaihdoksia ei tehdä juuri ollenkaan maatiloilla, eli luottamus siihen, että elinkeinolla olisi pitkän aikavälin kannattavuusedellytykset, on maaseudulta hävinnyt. Tämä on erittäin huolestuttava näköala. Olisi luullut, että hallitus ja sen maatalousministeri olisivat jo tähän mennessä jollain tavalla reagoineet tähän näköalattomuuteen. Maatalouspolitiikan tavoitteena täytyy olla, niin kuin täällä on aikaisemmissa puheenvuoroissa todettu, kannattava ja elinvoimainen maatalous, mutta sen tavoitteena pitää olla myöskin elävä maaseutu.

Kuten totesin, Lipposen hallituksen aikana vuodesta 95 viime vuoteen joka vuosi maatalou-

den kannattavuus on alentunut. Joka ikinen vuosi maataloudenharjoittajien tulot ovat alentuneet ja, mikä pahinta, päätöksillä, jotka ovat voimassa, tilanne näyttää jatkuvan samanlaisena, eli aleneva suunta näyttää koko ajan vielä jatkuvan. Näin ei voida elää eteenpäin. Ainoa mahdollisuus on kääntää kannattavuus nousuun. Vain sillä tavalla voidaan luoda uskoa ja saada aikaan välttämättömästi tarvittavia sukupolvenvaihdoksia.

Maatalouden kannattavuus on tukipolitiikan varassa erittäin pitkälle. Tässä yhteydessä voi vain todeta, että hallituksen ja eduskunnan päätöksillä ainoastaan ja vain voidaan kannattavuuskehitys kääntää toisenlaiseksi, kuin se tällä vaalikaudella on ollut.

Tämän asiakohdan keskeisimpänä keskustelukohteena on ollut lakiesitykseen sisältyvä tukemisedellytysten rajaus riippuen siitä, asuuko maatilalla. Se muoto, jonka valiokunnan enemmistö on lakiin kirjannut, jättää muutamia kysymyksiä avoimiksi. Se jättää esimerkiksi sen kysymyksen avoimeksi, mitä tarkoitetaan perusteluihin kirjatulla sanamuodolla: "Tällöin asumisetäisyys saattaa käytännössä vaihdella yrityksen tuotantosuunnasta riippuen." Tarkoittaako se sitä, että kotieläintilan osalta asumisvaatimus on käytännössä olemassa eli pitää asua tilalla, mutta esimerkiksi kasvinviljelytilaa voidaan asiallisesti hoitaa, niin kuin täällä todetaan asiallisen hoitamisen vaatimus, esimerkiksi 200—300 kilometrin päästä? Näinhän käytännössä voi tapahtua, että tällaista tilaa kaukana maaseudulla hoidetaan esimerkiksi Helsingistä käsin. Jos tulkinta on jälkimmäinen, en pidä tätä tarkoituksenmukaisena ja hyvänä muotoiluna, hyvänä sisältönä. Mielestäni toinen tärkeä maatalouspolitiikan edellytys eli elävän maaseudun säilyttäminen olisi edellyttänyt, että selkeästi olisi kirjattu tähän tukivaatimukseksi tilalla asumisen edellytys.

Olen kyllä samaa mieltä siitä, että tällaisia tarkkoja kilometrirajoja tai sukupolvenvaihdokseen liittyviä ongelmia on voitava ottaa huomioon ja sillä tavalla pitäisi olla harkintavaltaa tilalla asumisessa, mutta en olisi sallimassa sellaista tilannetta, että pysyvästi maatilaa hoidetaan niin, että asutaan esimerkiksi monen sadan kilometrin päässä.

Maaseudun ja myös maatalouden kannalta, maatilojen kannalta, on välttämätöntä, että tulolähteitä on muitakin kuin maatalous. Jos maaseudulle jäävät jäljelle pelkästään muutamat suuret maataloutta harjoittavat tilat, ei esimerkiksi muulle maaseutuelinkeinotoiminnalle ja tiloilla toimiville viljelijöille ole sitä väestöpohjaa, joka ostaisi niitä palveluja, joita maatiloilla voidaan tuottaa. Asumisen viihtyvyys ja yhteiskuntarakenteen toimivuus riippuvat siitä, onko maaseudulla riittävä asukaspohja. Kaikki toimet, joilla tätä tavoitetta voidaan edistää, pitäisi ottaa käyttöön. Minusta asumisvaatimus olisi selkeästi kirjattuna ollut yksi tätä tavoitetta edistävä keino.

En kuitenkaan ymmärrä sitä, mitä sosialidemokraattinen ryhmä eriävässä kannassaan ajaa takaa. Siinä on joitakin mielenkiintoisia ja hyväntuntuisiakin osia, mutta sitten myös sellaisia osia, joita en ymmärrä ollenkaan. Pidän sitä valiokunnan enemmistön kantaa huonompana muotoiluna. Mutta niin kuin sanottu, oma kantani oli ollut, että tässä olisi ollut selkeä, yksiselitteinen asumisvaatimus. Kun laki kuitenkin on aivan ilmeisesti voimassa vain aika lyhyen ajan, se antaa sen mahdollisuuden, kun asia tulee uudelleen esille, että tähänkin kohtaan voitaneen puuttua aika lähitulevaisuudessa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Pehkonen totesi, että asumispakkosääntö voisi aiheuttaa ongelmia nimenomaan sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Se saattaa pitää paikkansa, mutta silloin pitää tältä kohdin tehdä muutos sukupolvenvaihdosta koskevaan lainsäädäntöön ja asiakirjoihin ja mahdollistaa silloin, että jos sukupolvenvaihdoksen yhteydessä tilalle asumaan muuttaminen ei voi tapahtua kuin tietyn ajan kuluttua, se on silloin mahdollista. Se muutos on tehtävä sinne eikä tähän rahoituslakiin.

Mitä tulee siihen, kun täällä puhutaan koko ajan maaseudun asuttuna pitämisestä, niin on itsestäänselvä asia, että ei se ole maaseudun asuttuna pitämistä, että talon nurkat ovat härmässä ja isäntä ja emäntä asuvat 200 kilometrin päässä ja käyvät joskus vähän nurkalta vilkaisemassa, onko varkaita talossa käynyt. Niin kuin aikaisemmin sanoin, siellä pitää olla savu katolla ja isäntä tai emäntä, vähintään toinen heistä pihassa, näin ilmaistuna. Se on maaseudun asuttuna pitämistä.

Jos sitten on sillä tavalla, voidaan ajatella, että jostakin Helsingistä joku tila asutetaan ja rahtimies tekee touot, eihän siellä tarvitse käydä ollenkaan kuin nostaa vain tukiaiset. Minä en hyväksy tämän tyyppistä systeemiä ollenkaan. Sen täytyy olla reilua peliä. Totta kai pitäisi olla sellainen lainsäädäntö, missä poikkeustapauksissa, kuten tässä sukupolvenvaihdoksen yhteydessäkin, pitää olla porsaanreikä, josta voidaan päättää, että

se voi olla vähän aikaa tällä tavalla, mutta 99-prosenttisesti minun mielestäni täytyy olla näin.

Mutta mitä tulee sitten tähän ed. Rajamäen aloitteeseen, niin minä äänestäisin ehdottomasti sen puolesta, mutta siinä ovat nämä loppukruusaukset sellaisia, joita ei oikein käsitä. Hän on tehnyt liian monimutkaisen siitä.

Missään tapauksessa en tule äänestämään tämän valiokunnan mietinnön mukaisesti. Se on ihan selvä asia. Se on sitten se keltainen, jota minä kyllä vihaan, mutta on sitten pakko äänestää sitä. Mutta tämä, mitä valiokunta esittää, ei sovi minulle ollenkaan.

Ed. Jari K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä kysymys asumisvaatimuksesta saa suhteettoman suuren osuuden tässä keskustelussa, mutta palataan vielä pikkuisen siihenkin asiaan. Otetaan vaikka ed. Aittoniemen esimerkki siitä, että on tilanomistaja, joka asuu kaupungissa, ja rahtimies hoitaa ne pellot ja siitä on mahdollista saada tukea. Tietysti voi olla, että se on väärin, mutta voi olla toisaalta hyväkin, koska toinen vaihtoehto voisi olla sitten, että ne pellot jäisivät kokonaan hoitamatta, koska niille ihmisille, jotka asuvat siellä kaupungissa, ei todennäköisesti ole mitään merkitystä sille tulolle, mikä tulee sieltä tilalta, koska se tulo, mikä tilalta tulee, menee takuulla sen rahtimiehen palkkaan ja kaikkiin muihin. Jos ei siellä itse tehdä, niin ei se ole kannattavaakaan. Onko se sitten maaseudun asuttuna pitämisen kannalta tai maaseudun ilmapiirin kannalta hyvä, että ne pellot ovat kokonaan hoitamatta? Kannattaisi vähän miettiä.

Samoin ed. Korkeaoja, joka ymmärtää hyvinkin paljon maataloudesta, tietää, että ei ole varmaan montakaan viljelijää, joka hoitaa 300 kilometrin päästä tilaansa, ei ainakaan semmoisia, jotka tosissaan aikovat sitä hoitaa ja tehdä siitä kannattavaa toimintaa. Tietysti täällä eduskunnassa paljon liioitellaan, se kai kuuluukin tämän talon tapoihin, mutta joku kohtuus kai pitäisi olla sentään näitten asioitten käsittelyssäkin.

Ihan vielä lopuksi, rouva puhemies, sosialidemokraattisen ryhmän ja eräitten muittenkin vastalause sinänsä on aika hauska ja ristiriitainen. Minä ajattelin säästää sen, että jos ei muuta jää muistoksi tästä eduskunnasta, niin jää sitten vaikka tämä.

Lopuksi toteaisin sen, että kun lukee tämän lakipykälän muotoilun, niin tämä kertoo kyllä tasan tarkkaan sen, että harrastajien ei kannattaisi ikinä ruveta lakipykäliä kirjoittelemaan. Minä kauhistelen, jos tämmöinen hyväksyttäisiin täällä eduskunnassa, mitäköhän ne virkamiehet tekevät, jotka aikoisivat tämän perusteella tehdä asetuksia tai jonkin näköisiä yksityiskohtaisia säännöksiä siitä, miten tätä lakia noudatetaan. Tämä on aivan järkyttävä.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että eduskunnassa käydään maatalousaiheista keskustelua, vaikkakin vähän vähäisellä joukolla. Kuitenkin maa- ja metsätalousvaliokunta on saanut mietinnöstä sinällään tasapainoisen kokonaisuuden, enkä puutu sen yksityiskohtiin. Kyse on siitä, että tässä kootaan yhteen maaseutuelinkeinojen rahoituslaki koskien sekä osarahoitteisia että kansallisia tukia.

Ed. Korkeaoja edellä jo viittasi maatalouden peruskannattavuuskysymykseen. Suomessa se ei ole pääsääntöisesti rakennekysymys, vaan kysymys on siitä, että Suomessa pitäisi voida kaikilla kolmella tasolla nyt — EU-tasolla, kansallisella tasolla sekä markkinoilla — toimia niin, että voitaisiin maatalouden peruskannattavuus turvata. Muutenhan ei voida kotimaisen ruoan tuotannon tulevaisuutta turvata, joka on totta kai myöskin laaja talous- ja työllisyyskysymys sekä laajasti ottaen turvallisuuskysymys. Tämäkin laki täytyy nähdä tätä taustaa vasten. Se asettaa seuraavalle hallitukselle, joka tätä lakia soveltaa, ison haasteen, jotta voidaan meidän erityisolosuhteemme saada paremmin EU-tasolla esille, ennen kaikkea hoitaa kansallinen rahoitus, mitä nyt Lipposen hallitus ei ole hoitanut vaan jättänyt 3 miljardia sitä kansallista rahaa viljelijöille antamatta, mihin EU-kansanäänestyksen alla sitouduttiin. Totta kai markkinakysymys liittyy asiaan ehkä kaikkein vaikeimpana ongelmana, joka ei suoraan ole tämän lain yhteydessä esillä, mutta siellä on välttämättä haettava parempaa tasapainoa, jotta nykyisestä alehinnoittelusta voitaisiin päästä edes jossain määrin eroon.

Ed. V u o r e n s o l a : Arvoisa puhemies! Olen täsmälleen samaa mieltä ed. Jari Koskisen kanssa siitä, että tässä tulee nyt vähän kärpäsestä härkänen nimenomaan siltä osin, että asumisvelvoitteen piiristä pois meneviä tiloja on lopulta aika vähän, kotieläintalouden puolella erittäin vähän, kasvinviljelytalouden puolella niitä on ehkä muutama kymmen koko maassa. Näin ollen tämä asia sinänsä ei ehkä ole niin suuri kuin kuvitellaan.

Samaa mieltä olen myöskin siitä, että jos lähdetään liikkeelle siitä lähtökohdasta, mikä on niin sanottu SDP:n vastalause, silloin tehdään

aivan turhaa tulkintaa, turhaa byrokratiaa. Kun esimerkiksi sovelletaan tukien määrää työpanoksen suhteeseen, siitä tulee niin vaikeasti määriteltävä asia, että niin viisaita kuin virkamiehet ovatkin, en usko, että heillä on aikaa eikä välttämättä edes kykyä tähän tulkintaan.

Sen sijaan eri mieltä olen ed. Koskisen kanssa siitä, että maita jäisi viljelemättä sen takia, että on tämmöinen asumisvelvoite tai edes sellainen väljä velvoite, mikä tähän esitykseen nyt sisältyy, voi sanoa väljä lähtökohta. En ole huomannut, että niitä olisi jäänyt viljelemättä. Pääosin nehän, jotka ovat jääneet viljelemättä tai hoitamatta, ovat peltoja ja alueita, joita koskettaa jokin luopumislainsäädäntö tai sukupolvenvaihdoksiin liittyvä jokin omituinen pykälä, joka sitten ei mahdollista edes välttämättä niiden hoitoa lainkaan. Minusta tätä ei kannata korostaa, että pellot jäisivät hoitamatta. Ne tulevat hoidettua, jos ei muuten, niin vuokrauksen kautta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laeiksi kiinteistönmuodostamislain, kiinteistörekisterilain 5 ja 14 b §:n ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 49 a §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 110/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 16/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 258/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 36/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys eräiden asuntolainoitusta koskevan lainsäädännön muutoksenhakusäännösten muuttamiseksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 237/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys rakennuslainsäädännön uudistamiseksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 101/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 6/1998 vp
Lakialoite 138/1997 vp
Toivomusaloite 329/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Kun asian ensimmäinen käsittely tässä talossa käytiin, sen keskeisin piirre hallituksen esityksen kannalta oli, että itse lain tavoitteita ei kukaan asettanut missään vaiheessa kyseenalaisiksi. Lain keskeiset kysymykset tulevat 1 ja 5 §:ssä esille. Laajaan kokonaisuudistukseen liittyy nimenomaan kysymys, millä tavalla lain tavoitteet pystytään kussakin kaavamuodossa toteuttamaan. Valiokunta on vielä omassa työssään tätä siltaa yrittänyt vahvistaa, nimenomaan tavoittei-

den ja lain sisältämien kaavamuotojen sisältövaatimusten välistä siltaa. Uskon, että tällä on hyvin tärkeä merkitys myös vastaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Totean, että huolimatta siitä, että maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus on yksi tämän eduskunnan laajimpia kokonaisuudistuksia ja lain uudistuspaketteja, sen käsittely on ehkä valiokunnan näkökulmasta mennyt hiukan liian matalla profiililla ainakin siinä mielessä, että tällä on suuri yhteiskunnallinen merkitys. Se ei ole erityisemmin näkynyt, johtuu ehkä Sonerasta, jossa ei ollut sordiino päällä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Rakennuslakia on kovasti kiitelty eduskunnassa ja sanottu sitä juohevaksi ja helpoksi toteuttaa ja edistykselliseksi ja sitä, että kunnat saavat nyt enemmän painoa näissä rakennusalan suunnitteluasioissa. Se on varmasti totta.

Mutta sen verran haluaisin sanoa, että vaikka eduskunnassa tehdään kuinka hyvä laki, niin jos virkamiehet ja päättävät henkilöt kunnissa eivät halua toteuttaa rakennuslakia niin sanotusti jouhevasti, tämä hyvä työ, mitä eduskunnassa ja valiokunnassa ja lainvalmistelussa on tehty, menee aivan pieleen.

Tämä puheenvuoroni tuli oikeastaan siksi, että tiedän tuolla eräässä maakunnassa kaksi paikkakuntaa rinnakkain, joissa toisessa sovelletaan rakennuslakia sillä tavalla, että rakennuslupa kielletään aina, kun se on vähänkin mahdollista kieltää, toisessa naapuripitäjässä rakennuslupa myönnetään, jos se on vähänkin mahdollista myöntää. Siis tässä on valtava ero. Toisessa suhtaudutaan kaikkeen kielteisesti, toisessa myönteisesti. Tänä päivänä näissä pitäjissä näkee, että kielteistä kantaa noudattavasta kaupungista lähtee varmasti 500 henkeä vuodessa pois ja sinne toiseen paikkaan, jossa ollaan jouhevia ja asiallisia, tulee vastaavasti 100—200 henkeä vuodessa. Kysymys on siitä, miten rakennuslain säännöksiä noudatetaan, miten joustavasti suhtaudutaan lakiin ja sitä toteutetaan.

Minä nyt toivon, että yleensä, kun näin hyvä laki on tehty, myös näissä pitäjissä, joita en nyt nimeltä mainitse, joissa näihin asioihin suhtaudutaan aina kielteisesti, opittaisiin ymmärtämään tämän yhteiskunnan tahto siitä, että rakentaminenkin on vain elävää elämää ja ihmisten palvelua, ja suhtauduttaisiin niin kuin siinä toisessa pitäjässä, että myönnetään, jos ei välttämättä tarvitse tehdä lain mukaan kielteistä päätöstä, siis suhtaudutaan myönteisesti.

Ed. Jari Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Tämähän on iso lakipaketti, ja siinä mielessä varmaan aihetta keskusteluun on.

Pikkuisen antaisin kritiikkiä koko pakettiin. Ensinnäkin minusta tuntuu, kun on lukenut tätä moneen kertaan, että valmistelu on tapahtunut vähän siitä vinkkelistä, että on istuttu kaupungissa ja keskellä kivitaloja. Monet kohdat, jotka lakiin on laitettu, tuntuvat maaseudun ihmisestä vähän vierailta. Täällä on paljon pieniä yksityiskohtia, joita varmaan haluaisi kirjoittaa eri tavalla, mutta sille ei nyt ehkä enää voi yhtään mitään.

Puhemies! Yhteen periaatteelliseen kantaan kiinnittäisin huomiota. Kunnille annetaan päätösvaltaa ja asemakaavat hyväksyy kunnanvaltuusto, niitä ei enää tarvitse alistaa. Se on hyvä periaate. Mutta sitten on olemassa maakuntakaava, joka tulee tämän lain mukaan. Maakunnan ylin päättävä elin hyväksyy maakuntakaavan, mutta se pitää lähettää vahvistettavaksi ympäristöministeriöön. Tätä en ymmärrä.

Samat ihmiset, jotka istuvat kunnanvaltuustossa, osaavat, heillä on ammattitaitoa, heihin luotetaan, että he osaavat hyväksyä asemakaavat ja kuntien kaavat. Kun kuntien kaavoista kuitenkin osittain muodostuu maakuntakaava, miksi eivät sitten enää maakuntahallituksessa tai maakuntavaltuustossa istuvat samat luottamusmiehet enää saisikaan hyväksyä omaa maakuntakaavaansa vaan se pitää lähettää tarkistettavaksi ympäristöministeriöön? Laaditaan nyt sitten maakuntakaavaa tai asemakaavaa, pitää kuitenkin ottaa huomioon erikseen mainitut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eli ylhäältä tulevat kuitenkin ne tietyt ohjeet, joita kaikkien pitää noudattaa. Siinä mielessä olisi toivonut, kun maakuntahallintoa halutaan Suomessa kehittää, että myös maakuntakaavat olisi voitu hyväksyä ja vahvistaa maakunnissa.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Jokin kaavamuoto on ilmeisesti aivan tarkoituksenmukaista käyttää myös vahvistettavana siinä mielessä, että siinä käydään läpi, millä tavalla valtakunnalliset tavoitteet on voitu kaavaan saada mukaan. Jos jokin näistä kaavoista vahvistetaan, mielestäni on aivan oikein, että maakuntakaava vahvistetaan.

Nythän, kun kunnalliset kaavat, yleiskaava ja asemakaava, jätetään vahvistamatta, se perustuu siihen, että yleiskaava pohjautuu maakuntakaavaan ja toisaalta taas asemakaava yleiskaavaan. Tätä kautta voidaan ajatella, että myös yleiskaa-

vat ja asemakaavat ovat olleet valtion kontrollissa mukana.

Virkamiehistä ja päättäjistä, joista ed. Aittoniemi puhui hiukan varoitellen, että on hyviä virkamiehiä ja hyviä päättäjiä ja huonoja virkamiehiä ja huonoja päättäjiä, minulla on sellainen käsitys, että jokainen näistä omassa kunnassaan pyrkii tekemään sellaista politiikkaa, joka on kunnan kannalta edullisinta. Se on se hyvin kapea kuva, joka minulla on Pohjanmaalta. On sitten asia erikseen, onnistuvatko he siinä, mutta luultavasti heidän pyrkimyksensä on tämäntapainen. Siitähän voidaan keskustella.

Siitä olen ed. Tiusasen kanssa samaa mieltä, että maankäytön suunnittelu olisi vaatinut suurempaa huomiota myös tässä salissa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemenkin nostamaan kysymykseen siitä, mitä yleensäkin tällainen uusi kaavajärjestelmä auttaa ja miten paljon se vie asioita eteenpäin, haluaisin todeta sen, että kansalaiset tämänkin rakennuslain toimivuuden ratkaisevat. Kokonaisuudistus sinänsä on tietysti selkeä askel kestävän kehityksen tiellä terveellisempään, turvallisempaan, viihtyisämpään, ihmisiä palvelevampaan rakennettuun ympäristöön, mutta loppujen lopuksi se, mitä tapahtuu, on tietysti kiinni ihmisten aktiivisuudesta. Nimenomaan tämä rakennuslain uudistus siirtää koko kaavaprosessin painopisteen alkuun, kuulemisvaiheeseen, erilaiseen tiedotukseen, jolloin kuntalaisten pitäisi päästä osallistumaan kaavoituskatsauksiin, kehittämiskeskusteluun ja avoimuuden pitäisi olla entistä suurempaa. Sehän ei ole sitä ollut.

Kun puhuitte, ed. Aittoniemi, erilaisista kunnista, aivan oikein, kun kuuntelimme varsin lukuisten kuntien mielipiteitä näistä asioita, tuli kahtiajako: On kuntia, jotka pelkäävät, että uudet kaavamuodot ja tämä uudistus vaikeuttavat virkamiesten näkökulmasta heidän työtään, hidastuttavat kaavaprosesseja. Sitten on enemmistö kuntia, jotka sanovat, että ne edesauttavat sitä ja on myönteistä, että avoimuutta lisätään. Todella on kahdenlaisia kuntia.

Ed. V u o r e n s o l a : Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä ed. Jari Koskisen kanssa siitä, että hiukan rakennuslain uudistuksessa näkyy kaupunki-, taajamakeskeisyys. Mutta se on kai tämän päivän trendi, sille ei kai voi mitään. Ongelmaksi tämä asia tulee kuitenkin silloin, jos saman kunnan alueella, niin kuin esimerkiksi Tampereen kaupungin alueella, on selkeästi taajama-aluetta ja tiheää taajama-aluetta, mutta myös selvästi syvää maaseutua. Jos niissä noudatetaan ja sovelletaan samanlaisia ohjeita ja säännöksiä, se ei vain ikävä kyllä tahdo toimia. Toivottavasti soveltamismahdollisuuksia, jota kunnilla nyt on, käytetään järkevällä tavalla. Sitä sopii nyt vain toivoa.

Kaavoitukseen ja suunnitteluun liittyy aika suuri oleellinen muutos tässä lainsäädännössä, ainakin minun käsitykseni mukaan. Se on se, että kun kaavoitusta ja suunnittelua tehdään, on se sitten vahvistettua tai ei, niin kaavan sitovuus kaiken kaikkiaan on selvästi suurempi, konkreettisempi kuin aikaisemmin. Sehän merkitsee myös sitä, että silloin myös kaavalla voi olla selkeästi esimerkiksi elinkeinoa turvaava, takaava vaikutus. Tältä osalta kaavojen tarkkuus niitä tehtäessä kaiken kaikkiaan pitää olla parempi kuin tähän asti.

Eilen puhuttiin jokamiehenoikeudesta ja siitä nyt ehkä voisi todeta sen verran, että kun jokamiehenoikeus ei ole mikään lainsäädännöllinen kysymys, niin sitä kannattaa kyllä näissä yhteyksissä käsitellä aika varovaisesti. Luulen, että niin maanomistajien puolelta kuin maata omistamattomankin väestön kannalta jokamiehenoikeus on aika suuri rikkaus Suomessa ja sitä ei kannata kyllä tärvätä.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Tämän lain hyväksyminen vie varmasti asiaa eteenpäin. Asiaa vie aina eteenpäin, jos päätäntävalta annetaan sinne, missä asia rahoitetaan ja siitä vastataan eli kaupunkeihin ja omiin valtuustoihin. Todellakin valtuusto voi tehdä huonoja päätöksiä, mutta sehän voidaan vaihtaa, eli joka tapauksessa päätäntävallan pitää olla mahdollisimman alhaalla.

Kun ilmeisesti ympäristökeskukset eivät päässeet asiaan perehtymään, niin kuin olisi pitänyt päästä, koska ympäristökeskuksilla on kuitenkin melkoinen valta sekaantua asemakaavapäätökseen, niin siitä ei kai mitään hyvää seuraa. Se on sama asia kuin tällä hetkellä joku ympäristöministeriö, käyttäisin jopa sellaista sanontaa, sekaantuu kaavoituspolitiikkaan. Esimerkiksi meillä Oulun kaupungissa on 400 miljoonan investoinnit sen vuoksi jumissa, kun ympäristöministeriö katsoo paremmin, mihin Oulussa pitäisi pysäköintitalo rakentaa. En kyllä ymmärrä, miten se täältä Helsingistä päin nähdään paremmin, onko se meillä sen ja sen kadun varressa vai ei. Sen vuoksi kaikki päätäntävalta, mikä otetaan

pois kunnan ulkopuolisilta ja annetaan omaan kuntaan, olisi asiassa eteenpäin menoa.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vuorensola otti kyllä erittäin tärkeän asian esille: sen että säännökset rakennuskaavassa maankäyttösuunnittelun osalta ovat periaatteessa samanlaiset harvan maaseutuasetuksen ja hyvin taajan kaupunkiasutuksen osalta. Tämä mielestäni juuri antaa vastuuta sekä suunnittelijoille että päättäjille, että he osaavat eri tavalla suhtautua näihin tarpeisiin, jotka ovat haja-asutusalueilla ja taaja-asutusalueilla. Luulen, ettei Tampereen tapauksessa, kun tiedänkin, että siellä on erittäin pätevä suunnittelukunta ja varmasti on pätevät päättäjätkin, ole ongelmia, mutta pelkään hiukan todella sellaisia kuntia, joissa on 6 000 asukasta, joilla pitäisi olla oma suunnittelija ja kaavoittaja, mutta ne eivät pysty ottamaan sitä. Jos vieressä ei ole riittävästi sellaisia kuntia, joiden kanssa voisi tehdä yhteistyötä, jotka myös joutuisivat ottamaan kaavoittajan, nämä kunnat joutuvat kyllä aika kovan paikan eteen. Millä tavalla ne hoitavat tarkoituksenmukaista maankäytön suunnittelua?

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Tuohon ed. Vuorensolan varmasti sinänsä aiheelliseen huoleen haluaisin todeta, että käsitykseni mukaan ja myös valiokunnassa esille tulleiden lausuntojen ja käsitysten mukaan tämä lakiuudistus antaa mahdollisuuden, siis toteuttaa kunnan sisällä varsin erilaiset olosuhteet huomioivaa suunnittelua. Mahdollisuudet laki siihen luo. Mielestäni on myös hyvä huomata tämä kuntien yhteinen yleiskaavamahdollisuus, joka nimenomaan eri talousalueilla varsinkin alueella, jossa on paljon pieniä kuntia, reikäleipätyyppisiä kunta-alueita, tarjoaa erityisen mahdollisuuden.

Olen kanssanne samaa mieltä myös kysymyksestä jokamiehenoikeudesta. Sitähän ei ole kirjoitettu lakiin, vaan se on perinteinen oikeus ja pohjautuu siihen aikaan, kun maassamme on suoritettu maanjako, isojako ja muut maanomistukseen liittyvät toimenpiteet. Se on sieltä periytyvä jokaisen miehen, jokaisen ihmisen, kansalaisen oikeus. Se on niin arvokas asia, että sitä ei pitäisi näihin keskusteluihin sekoittaa.

Ed. Ranta-Muotio: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on muutamassa puheenvuorossa todettu, että tällainen kaupunkikeskeisyys tietysti ajan hengen mukaan, kun valtaosa väestöstä kaupungeissa asuu, näkyy tässä lain valmistelussa. Mielestäni maaseudun ja, sanotaan nyt, maatalouselinkeinon kannalta, josta aiemmin juuri täällä puhuttiin, on tämä 101 §:n lunastus- ja korvausvelvollisuus kyllä hyvin hankala ja epämääräinen, kun tässä todetaan, että lunastuskorvausvelvollisuus voi koskea maa- ja metsätaloutta varten osoitettua aluetta vain, jos kaavassa on asetettu sen käyttöä koskevia erityisiä rajoituksia. Kyllä hyvin monissa asiantuntijakuulemisissa tuli esiin se, niin sanoi muun muassa Ritva Koljonen, hallintoneuvos — eivät siis vain nämä maa- ja metsätalousjärjestöt sitä esittäneet — että tämän pitäisi olla tarkennettu. Siis jos on tavanomaisia rajoituksia, ei ole mitään korvausvelvollisuutta. Pitää olla erityisiä. Tämä on hyvin epäselvä määräys.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Olisin puuttunut tuohon, mitä ed. Tiusanen otti esille. Jokamiehenoikeudet ovat varmasti perinteelliset ja osin pyhätkin, mutta täytyy muistaa, että ne ihmiset, jotka käyttivät niitä 50 tai 100 vuotta sitten, ovat eri ihmisiä kuin ne, jotka nyt käyttävät jokamiehenoikeuksiaan. Ne vaativat varmaankin ohjaamista ja tapakasvatusta, koska kaikille ei ole enää täysin selkeää, me olemme siirtyneet kaupunkikulttuuriin, mitä luonnossa ovat jokamiehenoikeudet.

Toinen, mihin haluaisin vielä puuttua, on ympäristökeskus, kun sillä on ohjaus- ja neuvontavelvoite ja toisaalta valitusoikeus. On tietysti onni tässä prosessissa, että se ei enää ole sen linjan pää eli ympäristöministeriö tällainen käsittelevä valitusviranomainen, vaan että se menee hallinto-oikeuden kautta, koska hyvin usein on riski, että menee puurot ja vellit sekaisin. Nytkin se vaatii minusta ympäristökeskukselta erinomaisen tarkkaa roolinsa ymmärtämistä, että tästä ei tule sellainen vallankäytön väline, että kun ette ottaneet nyt just yksi yhteen meidän neuvoja huomioon, niin mepä nyt kyllä valitetaan.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ranta-Muotion puheenvuoroon totean, että juuri samaan 101 §:ään kiinnitin eilen huomiota ja totesin, että ympäristövaliokunta ei ollut huomioinut tässä kohtaa lakitekstissä perustuslakivaliokunnan tekemää huomautusta. Sen sijaan kyllä ympäristövaliokunta oli vain selostuksessa tätä käsitellyt ja kyllä tämmöinen hajarakentamisoikeus yleiskaavassa maa- ja metsätalousalueeksi merkityllä alueella pitäisi säilyttää ja samoin järkevän metsätalouden hoi-

tomahdollisuus. Tässä mielessä olen ed. Ranta-Muotion kanssa samaa mieltä.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Kun täällä puhuttiin näistä maksettavista korvauksista ja lunastuksesta ja lunastuskorvauksista, niin oma käsitykseni on se, että tämä asia, kun se tulee esille ainakin luonnonsuojelulain yhteydessä, tämän rakennuslain yhteydessä, maa-aineslain yhteydessä, metsälakien yhteydessä ja erilaisissa suojeluohjelmissa, niin se oikeastaan vaatisi sen, että tämä koko ongelma nähtäisiin myös kokonaisuutena niin, että asia hoidettaisiinkin lunastuslain muutoksella ja sillä tavalla, että tämä lunastuslaki olisi se, jonka osalta määriteltäisiin jatkossa ne korvaukset ja lunastustapaukset, jotka ovat niin sanotusti välttämättömiä.

En koe kovinkaan järkevänä sitä, että jokaiseen lainsäädäntöön kirjoitetaan tämä erikseen, kun vielä on käynyt ja käy niin, että se on silloin helposti jokaisessa lainsäädännössä hieman erilainen ja sitä sovelletaan hieman eri tavalla.

Jokamiehenoikeuksien osalta totean vain sen, että se, mitä tämä päivä nyt tarvitsisi, on ilmeisesti myös luettelon jokamiehenvelvollisuuksista.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn kyllä niihin ajatuksiin, joita esitti esimerkiksi ed. R. Korhonen siitä, että kansalaisten velvollisuuksia tulisi painottaa ihmisille, ei vain oikeuksia, mikä koskee siis luonnossa, ympäristössä liikkumista ja sen käyttämistä, kuten ed. Vuorensolakin totesi.

Mutta tähän asiaan, liittyen 101 §:ään, ympäristövaliokunnan mietinnön sivulla 15 tätä asiaa on käsitelty ja todetaan nimenomaan se, että esimerkkipohjana toimivat hallinto-oikeuden ratkaisut. Aivan niin kuin edellisessä puheenvuorossa tuli esiin, on hyvin vaikeata kirjoittaa tätä asiaa muuten auki, ja tässä on viitattu mielestäni varsin pohtivasti ja pitkästi tähän asiaan, mihin perustuslakivaliokunta katsoi omassa lausunnossaan aiheelliseksi puuttua. Se puhui ja kirjoitti, että rajoitusten sisältöä tulisi pyrkiä täsmentämään. Valiokunnan mielestä siis nämä hallinto-oikeuden ratkaisut ovat niitä, joita joudutaan tässä asiassa jatkossakin huomioimaan. Toteaisin, että muutenkin valituskysymykset menevät yhä enemmän hallintotuomioistuimiin tämän lain voimaan tullessa, ja näin ollen ratkaisuihin tulee ehkä enemmän myös logiikkaa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tämä ei oikeastaan enää tähän kuulukaan, mutta sain ed. Rosendahlilta jossakin vaiheessa hyvin mielenkiintoisen muutaman sivun muistion, jossa oli jokamiehenoikeudet, mistä ne johtuvat ja mistä ne ovat johdettavissa. Se kai johtuu lähinnä siitä ajattelutavasta, että mikä ei ole kiellettyä, se on sallittua. Onhan laissa toki positiivisestikin sanottu, muun muassa rikoslaissa marjojen ja risujen poimimisesta sallittuina tapahtumina, mutta jokamiehenoikeus kai perustuu tähän ajattelutapaan, minkä äsken sanoin.

Mitä tulee siihen, onko velvollisuuksia ihmisillä, jotka kulkevat luonnossa. Kyllä niitä löytyy joka puolelta aika kattavasti, mitä luonnossa saa tehdä ja mitä ei saa tehdä. Jos aletaan katsoa muun muassa nuotion teko ja kaikki tuollaiset, ne on selkeästi sanottuna laissa, mutta minunkin mielestäni olisi hyvä, jos jossakin vaiheessa nämä velvoitettavat asiat kerättäisiin yhteen sillä tavalla, että nähtäisiin, minkälaisia rajoituksia jokamiehenoikeuteen kuitenkin liittyy. Se ehkä olisi nykyajan ihmiselle sellainen positiivinen asia saada niitä lukea ja katsella muistin virkistämiseksi, ehkä vähän tämmöiselle vanhemmallekin nuorelle kuin esimerkiksi minä olen.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Todella, niin kuin ed. Tiusanen otti esille ja ed. H. Koskinen myöskin, nämä korvausasiat ovat äärettömän tärkeitä. Kyllä niitä perusteellisesti pyrittiin ympäristövaliokunnassa problematisoimaan, ja jotkut asiantuntijatkin olivat sitä mieltä, että niiden auki kirjoittaminen on vaikeaa. Samoin korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Hallberg totesi, että nykyinen lainsäädäntö on muuttunut sellaiseksi, että vasta käytännön tuomioitten kautta tulee syntymään se menettelytapa, käytäntö, mistä sitten todennäköisesti tulee vallitseva. Joissakin asioissa hänkään ei pystynyt ottamaan tai ei halunnut ottaa mitään vakavaa linjausta, koska oli myös tulkittavissa se, että se, mitä lain perusteluissa on auki kirjoitettu, olisi myös ehkä tuomiokäytäntöä ohjaavaa. Siitä syystä ympäristövaliokunta pyrki mahdollisimman pitkälle auki kirjoittamaan joitakin ongelma-asioita perusteluissa.

Ed. Mikkola: Arvoisa puhemies! Minä kuuntelin vähän huolestuneena ed. Tiusasen lausumaa siitä, ettei tarvitsekaan laissa mainita näitä korvausperusteita niin kauhean tarkkaan, vaan tuomioistuin ne määrittelee. Tämähän on kaikkien oppien vastaista, että annamme tuomioistuimelle liikkumatilaa, sille annetaan lainsäätäjän valtaa. Ei tietenkään! Totta kai pitää

siinä pykälässä olla, mitä tuomioistuimet noudattavat, eikä niin, että tuomioistuimet luovat tätä lakia ja oikeutta. Totta kai niin täytyy tehdä, ellei muita ohjeita ole olemassa, mutta ohjeen siitä, mitä lainsäätäjä on tahtonut ja halunnut korvattavan, totta kai pitäisi laista ilmetä eikä niin, että laki on aukollista tällä kohtaa. Tulkintakysymykset jäävät sitten tuomioistuimelle.

Muutoin tästä laista. Minusta on hyvä, että se saadaan aikaan. Se on erinomainen asia. 40 vuotta on tätä tehty, ja kahteen asiaan vain puutun.

En ole aivan varma, vaikka olen voimakkaasti kunnallishallinnossa mukana ollut ja olen edelleen, siitä että päätäntävalta siirtyy pitkälti kunnille. Siinä on paljon hyvää, mutta ei sitä voi hyväksyä aivan kritiikittä. Kyllä voi olla myös niin, että siitä tulee ongelmia; niissä kunnissa erikoisesti, joissa on kovin yksivärinen kunnanvaltuusto, tämmöisiä ongelmia voi tulla.

Toinen tähän liittyvä asia on uusi: 11 §:n kaavoitussopimukset. Kannattaa olla tarkka, ettei tämä asia riistäydy käsistä. Ei meillä ole niin laajaa asuntotuotantoa kuin joskus 30 vuotta sitten oli. Silloin olisivat varmasti riistäytyneet käsistä kaavoitussopimukset. On varottava ettei näitä kaavoja eikä rakennusoikeutta myydä eikä osteta villillä tavalla. Kyllä tässä kannattaa olla tarkkana.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mikkolankin puheenvuoroon viitaten totean, että tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään 101 §:ään muutosesityksen, jotta se olisi pykälään kirjoitettu, eikä näin, että se on pelkästään tuomioistuimen ratkaistavissa.

Vielä toteaisin, että myös 197 §:n suhteessa muuhun lainsäädäntöön on epäselvä kohta koskien Natura-alueita. 1. vastalauseessa on muutosesitys, jossa torjuttaisiin se, että jää näitä korvaamattomia kohtia. Jos poikkeuslupa evätään, sekin tulisi korvatuksi.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Kun ed. Mikkola otti tuon asian noin syvällä äänenpainolla esille, niin ihan muutama sana. Aloitan siitä, mitä puhuitte kunnista ja niiden, sanoisinko, luotettavuudesta. Varmasti turkulaisena tiedätte, ettei kovin paljon aina voi kuntaan luottaa, sen kulttuuriarvojen kunnioittamiseen, sen kaavoitusviisauteen, sen kestävyyteen jne. Kyllä tämä tuli valiokunnan kuulemisessa esille, ja kuulimme myös turkulaisia asiantuntijoita. Tässä on vinha perä, mitä sanoitte, ja se on juuri se ongelma, minkä aikaisemmin tänään totesin.

Eli kuntalaisten pitää nyt olla aktiivisempia, osaavampia ja jaksavampia, olla mukana näissä prosesseissa siinä alkuvaiheessa, koska itse näihin valitusmekanismeihin ei enää välttämättä sillä tavalla voi luottaa kuin aikaisemmin. Aikaisemminkaan valitukset eivät aina ole tuottaneet mitään erityistä hyvää. Sekin on ollut aina virkamiesratkaisu, mutta nyt tilanne on vielä hiukan toisenlainen. Se on enemmän auki. Ehkä voimme kehittää hallintotuomioistuimia ja niiden asiantuntemusta. Ne hankkivat asiantuntijalausuntoja jne., ja niiden resurssit lisääntyvät. Ne niitäkin tarvitsevat. Mutta tämä asia on siis edelleenkin valkoinen läikkä kartalla ja tulevaisuus tulee näyttämään, miten mennään eteenpäin.

101 §, josta ed. Ranta-Muotio aloitti keskustelun, on lunastuskorvausvelvollisuus ja se liittyy kohtuullisen hyödyn arvioimiseen. Luenkin tästä sitaatin, että tämä asia tulee nyt pöytäkirjoihin hyvin tarkkaan:

"Jos maa asemakaavassa tai 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun määräyksen nojalla yleiskaavassa on osoitettu käytettäväksi muuhun tarkoitukseen kuin yksityiseen rakennustoimintaan eikä maanomistaja sen vuoksi voi kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla käyttää hyväkseen aluettaan, kunta tai, jos alue on kaavassa tarkoitettu tai osoitettu valtion tarpeisiin, tämä on velvollinen lunastamaan alueen tai suorittamaan haitasta korvauksen. Kohtuullista hyötyä arvioitaessa otetaan huomioon yleiskaavasta tai rantaasemakaavasta maanomistajalle johtuva hyöty. Lunastus- tai korvausvelvollisuus ei koske 75 §:ssä tarkoitettua yhteiskäyttöaluetta, 91 §:ssä tarkoitettua aluetta, 93 §:ssä tarkoitettua yleisen tien aluetta eikä 94 §:ssä tarkoitettua katualuetta. Tässä momentissa tarkoitettu lunastus- tai korvausvelvollisuus voi koskea maa- ja metsätaloutta varten osoitettua aluetta vain, jos kaavassa on asetettu sen käyttöä koskevia erityisiä rajoituksia - - .

Kun 1 momentin nojalla vaaditaan lunastettavaksi vain osa omistajalle kuuluvasta, yleiskaavaan tai asemakaavaan otetusta yhtenäisestä alueesta, kunnalla tai valtiolla on oikeus lunastaa koko alue."

Tähän sitten valiokunta otti tuon kannan, mistä kuulitte oman lyhyen toteamukseni, ja tässä valiokunta kyllä, niin kuin ed. R. Korhonenkin täällä aikaisemmin totesi, pysähtyi aika pitkäksi aikaa ja kävi tätä läpi ja toteaa nimenomaan tämän asian, joka täällä on tullut esille, mutta luen valiokunnan kannan nyt vielä pöytäkirjaan:

"Lunastus- tai korvausvelvollisuus. Pykälässä säädetään kunnan lunastus- ja korvausvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan lunastus- tai korvausvelvollisuus voi koskea maa- tai metsätaloutta varten osoitettua aluetta vain, jos kaavassa on asetettu sen käyttöä koskevia erityisiä rajoituksia. Lunastus- tai korvausvelvollisuuden edellytyksenä on lisäksi, että maanomistaja ei rajoituksen vuoksi voi käyttää aluetta kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla.

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että rajoitusten sisältöä tulee pyrkiä täsmentämään.

Ympäristövaliokunta toteaa, että erityisten rajoitusten sisällön tarkempi määrittely lakitasolla on hankalaa. Saadun selvityksen mukaan tällaisesta rajoituksesta on korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisujen valossa kysymys esimerkiksi silloin, jos rakentaminen maa- ja metsätalousalueella kokonaan kielletään. Myös alueen maa- ja metsätalouskäyttöä olennaisesti rajoittavat määräykset saattaisivat aiheuttaa lunastus- tai korvausvelvollisuuden. Ympäristövaliokunta korostaa, että korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut muodostavat tulevaisuudessakin esimerkkipohjan rajoitusten sisällön määrittelyssä lakia sovellettaessa."

Näin ollen, arvoisa puhemies ja arvoisa ed. Mikkola, kyllä valiokunta kuitenkin päätyi kuunneltuaan nimenomaan asiantuntijoita tähän lopputulemaan, mikä tähän on nyt kirjattu. Yhdyn tietysti siihen, että laissa pitäisi asioita nimenomaan todeta, mutta nimenomaan kohtuullisen hyödyn arviointi jne. on kyllä nimenomaan se, mikä jää lopultakin oikeusistuimen ratkaisun varaan.

Ed. Mikkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Tiusasalle. Ed. Tiusanen koetti aika näppärästi Turkuun viitata kaavoitusten epäkohdissa taikka muussa vastaavassa. Minä uskaltaisin sanoa näin, että luulen, että Turun kaavoitusprosessi kestää kovankin kritiikin sen takia, että sitä kovaa kritiikkiä käydään siellä sisällä. Uskon, että siellä käytetään kovinta ja perusteellisinta kritiikkiä tässä maassa, mitä missään kaupungissa. Uskallan myös sanoa sen, että kun nyt on alistettu ne kaavat ja mennään katsomaan, missä kaupungissa niitä on vähiten palautettu eli ei ole hyväksytty, luulen, että siinäkin suhteessa pärjätään. Mutta kovaa keskustelua käydään, ja se johtuu tietysti kaupungin vanhasta rakenteesta ja siitä, että siellä on myös, mitä suojella, vaikka on paljon pilattukin, mutta tämä on toinen kysymys ja sen takia en siihen enempää sano.

Mutta edelleen tästä korvausvelvollisuudesta. Pidän huonona tapana sanoa, että "Saadun selvityksen mukaan tällaisesta rajoituksesta on korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisujen valossa kysymys esimerkiksi silloin" jnp. Me juuri nyt teemme sitä lakia, ja meidän pitäisi sanoa, että tässä laissa tarkoitetaan näillä rajoituksilla tätä ja tätä korvausvelvollisuutta, mutta eihän tästä lainsäädännöstä ole vielä korkeimman oikeuden tapauksia, kun me juuri sitä teemme. Eikä pitäisi sanoa, että "Ympäristövaliokunta korostaa, että korkeimman oikeuden ratkaisut muodostavat tulevaisuudessakin esimerkkipohjan rajoitusten sisällön määrittelyssä". Totta kai koska laki on avoin, se muodostaa pohjan, mutta meidän olisi pitänyt sanoa, että me tarkoitamme näillä rajoituksilla esimerkiksi näitä ja näitä, ja esimerkinomaisesti olisi pitänyt valiokunnan perusteluissa kertoa, mitä me tässä kohtaa nimenomaan tarkoitamme, eikä olisi jätetty sitä korkeimman hallinto-oikeuden vastaisen menettelyn varaan.

Näin täytyy tehdä, kun kerran me emme tee sitä, vaan jätämme aukolliseksi ja annamme tuomioistuimille lainsäädäntövaltaa, joka kuuluu meille. Me luovutamme sitä tässä nyt. Meillä olisi ollut erinomainen paikka näiden vanhojen esimerkkien sijasta sanoa, että esimerkiksi me tarkoitamme tätä, johon on korkein hallinto-oikeus osoittanut kannan, ja me tarkoitamme näitä ja näitä tapauksia, mutta näitä emme tarkoita. Nyt me annamme sinne lainsäädäntövallan. Tästä juuri on moitittu meitä, että me poliittista valtaa luovutamme tuomioistuimille.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mikkolan edelliseen puheenvuoroon kaavoitussopimuksista. Minun mielestäni on joka tapauksessa hyvä, että kaavoitussopimukset on nyt lakiin otettu. Kun kaavoituksen julkisuus ja avoimuus on yksi periaate ja kaavoitussopimukset tulevat myös sitä kautta kontrolliin, minä uskon, että niissä kunnissa — tai kaupungeissa ehkä paremmin voisi sanoa — joissa kaavoitussopimuksia on tähän saakka käytetty ja saatettu käyttää myös hiukan väärin, avoimuus ja julkisuus ja oikeastaan se, että sopimukset on nyt lakiin kirjattu, on kyllä askel selvästi parempaan.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Olen hieman eri mieltä kuin ed. Mikkola. Kun kirjoitetaan laki täysin uusiksi, me voimme enna-

koida vanhojen kokemusten ja käytäntöjen perusteella, mitä ne ongelmakohdat tulevat olemaan, ja pyrkiä tukkimaan niitä. Minä olen sitä mieltä kyllä, että rakennuslaki, joka on niin moneen kertaan kirjoitettu, on ehdottomasti yksi parhaimpia lakeja, mitä täältä on ulos lähtenyt verrattuna niihin rahoitusmaailmaa sääteleviin lakeihin, joita säädetään, ilman että on edes kokemuksia kaikista niistä aukoista, mitä kovat rahojen pyörittäjät saattavat keksiäkin. Niitähän tulee koko ajan ilmi, ja niitä pyritään paikkaamaan. Väittäisin, että tämä on hyvin laadittu laki.

Emme voi rajata poliittisilla päätöksillä tätä niin, että nämä nyt ovat juuri näin ja näistä te päätätte näin ja näistä te ette päätä noin. Kyllä minusta oikeusasteelle täytyy jättää myös harkinnanvaraa, koska me emme ikinä pysty, vaikka minäkin olen luova henkilö, kuvittelemaan kaikkia niitä mahdollisia tilanteita, mitä käytännön elämässä saattaa syntyä kaavoitustyön ohella. Ne tapaukset ovat aina yksilökohtaisia. Minusta laki antaa hyvän rungon ja jättää harkinnan sinne, missä harkintaa tulee hyvien tuomioiden jakamisessa käyttää.

Ed. M y l l y n i e m i : Rouva puhemies! Kerrankin saa olla hyvin vahvasti samaa mieltä kuin ed. Mikkola. Nythän tehdään vallan uusi laki, jota ei ole varmasti missään vielä sovellettu. Eivät voi alioikeudet viitata siihen ja perustella sillä, että korkeimmassa hallinto-oikeudessa on aikanaan näin päätetty. Tämä on aivan eri asia ja uutta lainsäädäntöä. Ei niihin vanhoihin lakeihin voi perustua mikään alioikeuden päätös sillä perusteella, että näin todennäköisesti korkein hallinto-oikeus tulisi tekemään.

Toivoisin vain tässä samassa yhteydessä, että ed. Mikkola ottaisi saman kannan myös, kun meillä rikoslainsäädäntöä ollaan tekemässä. Silloin myöskin aika lailla oikeuden kädet sidottaisiin siihen, miten pitäisi asiat päättää, eikä annettaisi niin suurta valtaa kuin nykyään annetaan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Olen ed. R. Korhosen kanssa tässä asiassa samalla linjalla, niin kuin valiokuntakin yksimielisesti tässä kohdassa. Tarkoitan nimenomaan kohtaa, mikä koskee sitä, pitäisikö etukäteen jotenkin sitoa oikeuslaitoksen toimintatapa joillakin etukäteen mietinnössä esimerkiksi esiin tuoduilla esimerkeillä. Minä edustan sitä kantaa, että emme todellakaan pysty luomaan kuvitteellista tapausta ja sitten ikään kuin käsittelemään sitä ja ottamaan sen erilaisia ominaisuuksia huomioon. Kyllä kai ennemmin pitää uskoa siihen, että oikeuslaitosta pystytään kehittämään suullisten käsittelyjen suuntaan, siihen suuntaan, että ne pystyvät ottamaan huomioon erilaisia näkökulmia, asiantuntijalausuntoja. Hallinto-oikeuksia kehittämällä päästään eteenpäin. Se on kuitenkin minusta se järkevin tapa. Lukemassani mietinnön kohdassa on yksi yksityiskohta mainittu esimerkinomaisena. Se mielestäni tällä kertaa tässä kohtaa riittää.

Se, mitä ed. Mikkola totesi kaavoitussopimuksista, mielestäni on aivan oikein. Valiokunta mietinnössään toteaa myös sen, niin kuin lakikin, että itse kaava ja sen tavoite- ja sisältövaatimukset ovat ensisijaisia ja nämä sopimukset eivät saa niiden ylitse kävellä. Se on hyvin tärkeä huomio.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Tästä on turhaa jängätä, mutta olen kyllä kovasti huolestunut tästä tavasta. Sanotaan, että meidän tehtävämme olisi täällä nimenomaan pyrkiä ennakoimaan kaikki ne tapaukset, kertomaan mitä lainsäädännössä tarkoitetaan. Nimenomaan tähän pyritään, siis pyritään. Lainsäädännön tärkein tehtävä on luoda ihmisille kuva, mitä he saavat tehdä ja mitä he eivät saa tehdä. Olisi siis oltava hyvin tarkasti määriteltävissä ja ennustettavissa, mikä tuomioistuimen päätökseksi tulisi. Tämä on kaiken lainsäädännön ensiarvoinen tehtävä.

Mitä tulee rikoslainsäädäntöön, rikoslainsäädännössä nimenomaan vain ne teot ovat rangaistavia, jotka on sellaisiksi määritelty hyvin tarkasti. Se on omanlaisensa. Mutta korvauskäytännöstä täällä ei ole mainittu kuin yksi tapaus eli jos rakentaminen maa- ja metsätalousalueelle kokonaan kielletään. Mitä muita on, niitä olisi pitänyt hakea ja antaa tuomioistuimelle juuri tätä aineistoa, että se ennustettavuus olisi ollut. On nimenomaan tuomioistuimelle tärkeää tietää, mitä lailla on tarkoitettu, ettei se ole oikeutta luova. Ei tuomioistuimelle kuulu oikeuden luominen vaan oikeuden toteuttaminen. Tämä on kaiken lainsäädännön keskeisin tavoite, kaikkien lakien keskeinen tavoite, oli sosiaalilainsäädännöstä, oli rikoslainsäädännöstä, oli mistä lainsäädännöstä kysymys tahansa. Tämä on sen keskeisin prinsiippi. Tämä täytyisi muistaa.

Mitä tulee kaavoitussopimukseen, olen täysin samaa mieltä kuin ed. Heikki Koskinen. Tämä on minusta edistysaskel, että kaavoitussopimuk-

set otetaan mukaan. Niiden täytyy kestää päivänvalo ja niistä täytyy antaa uutta lainsäädäntöä, lisälaki, koska tämä on liian avoin vielä. Mutta haluan sanoa sen, että siinä kannattaa olla tarkka, että se ei mene rahastukseksi, ei osto- eikä myyntiliikkeeksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Mikäli oikein kuulin ja — toinen edellytys — myös ymmärsin, ed. Tiusanen sanoi edellisessä puheenvuorossaan, että lailla ei saa sitoa tuomioistuimen käsiä, vaan sille pitää antaa väljyyttä tulkita lakia. Tällainen kuva minulle syntyi. Kun me olemme kuitenkin lakia säätävä elin, minun käsittääkseni meidän tehtävämme on niin pitkälle kuin mahdollista laissa sanoa ohjeeksi tuomioistuimille, kuinka maata hallitaan ja kuinka erilaisissa tapauksissa toimitaan. Siinä mielessä olisin todella toivonut, että 101 §:n 1 momentin loppuun olisi pantu selvennys, mitä tarkoitetaan erityisillä rajoituksilla.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ei lailla voida tyhjentävästi esittää sitä, mikä on kiellettyä ja mikä ei. Laki perustuu monta kertaa siihen, että annetaan yleensä esimerkkejä siitä, mitä laki tarkoittaa, ja sitten jää joka tapauksessa tuomioistuimen harkintaan katsoa lain perusteluiden perusteella vielä, kuuluuko tunnusmerkeiltään jokin teko tai tekemättä jättäminen siihen, mitä laki tarkoittaa. Ei sellaista lakia ole tehtykään, jossa tyhjentävästi esimerkit ja perustelut luodaan, ja sen jälkeen tuomioistuin korkeassa viisaudessaan katsoo, kuuluuko asia sen lainsäädännön tarkoittamaan piiriin vai ei.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Todellakin se puheenvuoro, jonka käytin, koskee kohtuullisen hyödyn arvioimista. Tämä on edelleenkin mielestäni sellainen asia, jota ei voi jotenkin sablonilla kirjoittaa lakiin. Tässä olen samaa mieltä kuin korkeimman hallinto-oikeuden presidentti, ja KHO:n kantaan pohjautui, niin kuin täällä on kuultu, myös valiokunnan käsitys.

Kun kohtuullista hyötyä arvioidaan, siinä arviointiprosessissa tullaan kuulemaan hyvin monenlaisia erilaisia näkökulmia ja etukäteen ei mikään valiokunta, ei myöskään kansanedustuslaitos pysty luomaan sellaista käyttäytymisluetteloa ja järjestelmää, mihin ed. Mikkola viittasi ja myös ed. H. Koskinen, jonka mukaan tuomioistuimet ikään kuin aina toimivat, että jaaha, tässä on tämä reikä, johon tämä asia sopii, tämä palikka tähän sopivaan aukkoon, vaan tuomioistuimilla luonnollisesti on mahdollisuus, kun muuten ei asia etene, jolla ne voivat aina jokaisen tilanteen kohdalla katsoa, mitä kohtuullinen hyöty on, ja käyttää sitä kuuluisaa lautamies- ja tuomarijärkeä taikka tavallista maalaisjärkeä tässä asiassa.

Ed. Mikkola nosti esiin, että ainoastaan yksi esimerkki on sanottu. Olisiko enemmän pitänyt sanoa? Ehkä olisi voitu sanoa muitakin esimerkkejä, mutta asioiden kirjo on niin valtava, mikä tähän liittyy, eikä se näillä esimerkeillä sinänsä avaudu.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! En väitä, että lainsäädäntötyö on helppoa ja yksinkertaista, ja jos sitä lähdetään tekemään aukottomaksi, niin kuin tässäkin laissa on pyritty, poistamaan vanhan aukot ja luomaan uutta lainsäädäntöä, niin varmasti tulkinnan varaa jää. Siinä mielessä olen kyllä samaa mieltä kuin ne puhujat, jotka ovat puhuneet tästä, että on mahdotonta kirjoittaa täysin aukotonta. Ihminen on niin luova. Tässä on annettu pelikentän rajat ja ne on pyritty antamaan niin tarkkaan kuin on mahdollista. Se, mitä ympäristövaliokunta on perusteluihin kirjoittanut, perustuu kyllä käytyihin keskusteluihin, tehtyihin kompromisseihin ja asiantuntijoilta saatuun tietoon ja ohjaukseen. Tuon enempää siitä ei ole pystytty ulos kirjoittamaan. Täytyy muistaa, että pohjana on ministeriön esitys ja sen pitkällisen prosessin, jossa on ollut asiantuntijoita käytettävissä, tulos. Silloin täytyy tietysti miettiä, onko meidän ministeriömme epäkelpo lain kirjoittaja.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

9) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 275/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottolain muuttamisesta, joka lyhyesti voitaisiin luonnehtia Lex Sundqvistiksi, on paljon enemmän kuin Lex Sundqvist. Ensinnäkin toteaisin sen, että eduskunta on kiirehtinyt tämän lakiesityksen antamista irrallisena ja erillisenä ulosottolain kokonaisuudistuksesta, joka on oikeusministeriössä ollut pitkään valmisteilla ja jota eduskunta niin ikään on kiirehtinyt.

Tilanne tällä hetkellä ulosottokäytännössä on se, että ulosotto vuotaa monin paikoin erittäin pahasti ja erittäin monella eri tavalla. Muun muassa sivullisomistajaa koskeva väite pitää usein sisällään sen, että kysymys ei olekaan aidosta sivullisomistajatahosta, vaan itse asiassa kysymyksessä on yksinomaan velallisen intressit. Mutta kun sivullisomistajataho on ollut vahvasti suojattu, siihen ei ole päästy käsiksi, vaikka on eräänlaisesta valeoikeustoimesta tosiasiassa kysymys.

Niin ikään erilaiset veroparatiisijärjestelyt ovat viime vuosina hyvin nopeassa tahdissa lisääntyneet, ja niihin on ollut hyvin vaikea nykyisen lainsäädännön puitteissa päästä käsiksi. Viittaan tässä suhteessa erityisesti limited-yhtiöihin ja erilaisiin trusteihin, joilla on kyetty sekä kiertämään verotusta että välttämään ulosottoa.

Tällä hetkellä meillä on toki lainsäädännössä säännöksiä, joilla näihin pyritään pääsemään kiinni, erityisesti oikeustoimilain 34 §, joka koskee valeoikeustoimia ja joka eduskunnassakin on useissa keskusteluissa esiintynyt, on tällainen pykälä. Mutta se on ulosoton kiertämistapauksissa usein osoittautunut hampaattomaksi ja riittämättömäksi. Niin ikään ulosottolain 4 luvun 10 §:ssä oleva omistajaolettamapykälä, johon jo edellä viittasin, on asia, joka pikemminkin on suojannut vilpillistä velallista kuin mahdollistanut asianmukaisen ulosoton. Samoin takaisinsaantisäännökset konkurssipesään koskevat vain tiettyä tilannetta ja ovat myös riittämättömät.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina on katseet käännetty ulkomaiseen lainsäädäntöön ja haettu sieltä apua. Muun muassa common law -maissa on oikeuskäytännössä, tuomioistuinkäytännössä vakiintunut periaate, jonka mukaan yhtiömuotoa ei sallita käytettävän petosten tekemiseen. Olen tehnyt Suomen osalle vastaavanlaisen lakialoitteen, joka ei vielä sellaisenaan ole saanut tuulta siipiensä alle, mutta toivottavasti ajattelu myös meillä kehittyy tähän suuntaan. Niin ikään common law -maissa ei sallita sellaisia oikeustoimia, joissa välikappaleena on käytetty ilmeistä sopimusvelvoitteiden kiertämistä tai laillisten velvoitteiden välttämistä. Tuomioistuimet ovat tällaisissa tapauksissa sivuuttaneet nämä sinänsä laillisin muodoin tehdyt oikeustoimet, jotka kuitenkin on tehty aivan muussa tarkoituksessa.

Ilmeisesti kun me pääsemme ulosottolain kokonaisuudistukseen, niin tässä suhteessa edelleen tullaan etenemään pitemmälle. Näin ainakin uskoisin ja näen, että tämä common law -systeemi on periaatteellisesti syytä toteuttaa myöskin suomalaisessa oikeuskäytännössä.

Mikä tässä hallituksen esityksessä on nyt ydinasia? Ydinasia on se, että tässä annetaan ulosoton kiertämistä koskeva yleissäännös, joka nyt tulee ulosottolakiin. Tämä säännös tulisi merkitsemään sitä, että siviilioikeudellisesti sinänsä päteväkin oikeustoimi voitaisiin ulosottomenettelyssä sivuuttaa. Tämä on hyvin merkittävä periaatteellinen ratkaisu suomalaiseen lainsäädäntöön, koska mehän olemme olleet toistaiseksi hyvin formaalisia tässä maassa. Minusta tämä on merkittävä askel aineellisen oikeuden suuntaan, johon nimenomaan lainsäädäntöä täytyy kehittää, ei pelkästään muodollisen oikeuden suuntaan.

Toisin sanoen ulosotto-oikeudellinen ratkaisu voisi poiketa siitä lopputuloksesta, johon asiassa siviilioikeudellisesti on päädytty. Tämä poikkeaminen ei kuitenkaan saa loukata sivullisen todellista oikeutta, vaan ainoastaan rajoittaa velallisen mahdollisuutta velkojiensa vahingoksi hyödyntää oikeusjärjestyksen muihin tarkoituksiin kehittämiä oikeudellisia muotoja. Tästä siis on kysymys ja tämä on pääjuoni tässä.

Entä mitkä ovat tämän esityksen vaikutukset? Tällä on useampia vaikutuksia, mutta ehkä muutama voitaisiin nostaa esille, erityisesti se, että tämä lainsäädäntö tulee varmasti lisäämään erikoisperinnän työmäärää. Se merkitsee myös sitä, että ulosottotoimen piiriin täytyy saada enemmän lainopillisen koulutuksen saaneita henkilöitä, koska on aivan ilmeistä, että erityisperinnän kautta juttujen vaikeustaso tulee tavallaan lisääntymään. Ilmeisesti myös ulosottovalitusten ja täytäntöönpanojen riita tulee kasvamaan. Tältä pohjalta joudutaan erittäin vaikeisiin ja monimutkaisiin oikeudenkäynteihin.

Toisaalta on pelättävissä, että epäasianmukaisia ulosoton välttelykeinoja käyttävät velalliset siirtyvät uudenlaisiin järjestelyihin. Yleensä lain-

säädäntö laahaa aina elävää elämää jäljessä. Luulen, että näin tässäkin tulee käymään, että tämän tyyppiset velalliset tulevat ehkä käyttämään vielä krouvimpia menettelyjä, siirtymään ehkä peräti rikollisiinkin menettelyihin välttääkseen ulosoton. Tämä edellyttää nyt mahdollisesti — ja toivon, että lakivaliokunta tähän kiinnittää huomiota — että seurataan erittäin tarkasti, miten laki tulee käytännön elämässä vaikuttamaan muun muassa juuri vilpillisten velallisten käyttäytymiseen.

Arvoisa puhemies! Summa summarum: Pidän lakiehdotusta erittäin tärkeänä. Se liittyy hallituksen toimintaohjelmaan talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi vuosina 1999—2001, joka on jo toinen laatuaan tältä hallitukselta. Se on kansalaisten kannalta hyvin merkittävä siinä mielessä, että lakiehdotus samalla korostaa kansalaisten yhdenvertaisuutta lain edessä. Tähän mennessä, jos palkansaajat ja eläkeläiset ovat joutuneet ulosoton kohteeksi, heiltä on nyhdetty jokainen markka viimeisen jälkeen, mutta rikkaat velalliset, jotka ovat kyenneet järjestämään taloudellisia asioitaan, ovat kyenneet välttämään ulosoton, joten siinäkin mielessä tämä on tervetullut.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Hallituksen esityksessä on kaksi selkeästi huonoa puolta. Ensinnäkin pykälät, jotka on tehty, ovat äärettömän pitkiä. En ole koskaan nähnyt näin pitkiä pykäliä missään, en konkurssilainsäädännössäkään. On mielenkiintoista nähdä, kun lakivaliokunta tätä alkaa käsittelemään ja huomaa siellä ne porsaanreiät, jotka jo nyt on selvästi nähtävissä parilla lukemisella, miten lakivaliokunta esitystä muuttaa sillä tavalla, että siitä jäisi edes jonkinlainen näky, mistä se on tullut eli ministeri Järventauksen putiikista. Ed. M. Pohjolakin varmasti näkee, että pykälät ovat erikoisen pitkiä ja monimutkaisia. Niissä on tietysti pyritty täydellisyyteen, mutta minä luulen, että siinä on pahasti epäonnistuttu.

Toinen asia, mikä on heikkous, on se, että se, joka tätä lakia on tehnyt, on lukenut vain Sundqvistin tarinaa ja tehnyt sen ympärille maton, kutonut niin kuin sukan sen asian ympärille. Aivan kuten ed. M. Pohjola totesi taitavana ja kokeneena juristina, tässä on se mahdollisuus olemassa, että on helppo keksiä lisää porsaanreikiä nopeasti. Ei se, että kudotaan jonkinlainen sukka Sundqvistin ympärille, tarkoita sitä, että tulisi valtakunnan laajuisesti sellainen laki, jolla peitetään laajempiakin alueita tämän tyyppisessä toiminnassa. Tämä on äärettömän huono ja heikko lakiesitys.

On mielenkiintoista nähdä, ed. M. Pohjola, kun tätä lakivaliokunnassa ryhdytään rukkaamaan, niin hetken kuluttua ei ole mitään muuta kuin irrallisia lauseita palasina pöydällä. Siinä sitä sitten ryhdytään laittelemaan niitä arpomisjärjestyksessä peräkkäin, jos onnistutaan. Minä olen sitä mieltä, että tämä laki on aivan susi tekovaltaan, on ed. M. Pohjola sitten mitä mieltä hyvänsä.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Täytyy hämmästellä sitä, kun ulosottolakia on kautta aikojen pidetty aina todella hyvin vaikeaselkoisena, ja kun sitä nyt on muutettu, niin sitä on muutettu tämän eduskunnan aikanakin jo useita kertoja ja aina vain tulee uusia muutoksia pala kerrallaan. Toki siihen on tullut hyviä parannuksia, kun esimerkiksi salassapitosäännöksiä muutettiin myönteisesti ulosottomiehiin nähden.

Mutta on todella hämmästyttävää, että sitten tulee tällaisia palasia. Ehkä se on kuitenkin parempi, että tulee palasia, niin asia menee nopeammin eteenpäin. Jossakin vaiheessa pitäisi kyllä kaikkia käsitellä yhdellä kertaa, että voitaisiin saada jonkinlainen yhdenmukaisuus. Tästä lainsäädännöstä tulee todellinen tilkkutäkki.

Ed. Viitamies merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M. P o h j o l a : Puhemies! Kuten totesin puheenvuorossani, sisältö on muotoa tärkeämpi. Voin yhtyä ed. Aittoniemen käsitykseen siitä, että pykälät, jotka tässä on, ovat aivan liian laajoja, ne täytyy hajottaa, ja sen työn lakivaliokunta varmasti tulee tekemään. Mutta itse pääsäännös, ulosoton kiertämistä koskeva yleissäännös, joka pitää sisällään sivuuttamissopimuksen, on periaatteellisesti erittäin merkittävä, laaja ja tärkeä. Se on ehdotuksen ydin ja se tulee kiireesti saattaa voimaan.

Ministeri S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Lakiesityshän perustuu siihen keskusteluun, joka eduskunnassa käytiin yli vuosi sitten syksyllä ja jonka jälkeen asetettiin johdollani ministerityöryhmä, jonka kymmenien ehdotusten joukossa tämä oli yksi. Oikeusministeriön työkulttuuriin ei kuulu tämän tyyppinen menettely, jossa irrotetaan jokin asia kokonaisuudesta, mutta

erittäin tärkeää on, että tästä poiketaan, niin kuin oikeusministeriön johdolla on poikettu, ja asia käsitellään eduskunnassa vielä tämän eduskunnan aikana, koska kaikki kansanedustajat ovat pitäneet tärkeänä sitä, että tämä epäkohta pitäisi korjata.

On erittäin hyvä, että ed. Aittoniemi on lakivaliokunnassa ja hänen asiantuntemustaan voidaan tässä käyttää. Sen takia valiokunnat ovat olemassa, että ne tekevät loppusilauksen hallituksen hyvääkin tarkoittaviin esityksiin, jos niissä on korjattavaa. Mutta tärkeätä olisi, että tämä asia saataisiin käytännössä eteenpäin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain 42 ja 52 §:n ja apteekkimaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 276/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Totean tästä apteekkihommasta sen, että apteekkareiden keskuudessa, joita nyt en niin kovasti sääli, koska he ovat rikkaita porvareita, on kuitenkin nähty kovin vaivaa Yliopiston apteekin olemassaolosta ja sen erioikeuksista tässä yhteiskunnassa. Toisaalta totean, että Yliopiston apteekkihan niin Tampereella kuin Helsingissäkin palvelee erinomaisesti ihmisiä, mutta sillä on tietynlaisia kilpailua rajoittavia erivapauksia verrattuna muihin yksityisiin apteekkeihin. Nyt tämä systeemi viedään vielä Kuopioon, mikä merkitsee samalla sitä, vaikka yhtäkkiä lukien vaikuttaisi siltä, että yliopistollisten apteekkien määrä ei lisäänny, niin lisääntyyhän se, koska Yliopiston apteekki Helsingissä saa vastineeksi korvaavan apteekkipaikan Espoosta, Vantaalta tai Helsingistä, niinhän se oli, kun he luovuttavat Kuopiossa siellä olevan apteekkinsa Kuopion yliopistolliselle apteekille.

Olen sitä mieltä, että tällaisia apteekkeja ei tarvittaisi lainkaan. Jos puhutaan koulutustarpeesta, niin muut apteekit pystyvät tarjoamaan tämän koulutuksen, ja jos sitten niikseen on, niin esimerkiksi Helsingissä yksi yliopistollinen apteekki riittää, ei tarvitse joka puolella olla kymmentä viittätoista Yliopiston apteekkia. Se on kilpailun kiertämistä, ja kieltämättä, vaikka apteekkarit ovatkin porvareita, täytyy kuitenkin tällainen pieni puolustuspuhe pitää heidän puolestaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiötä koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 277/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 278/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Jordanian Hašemiittisen kuningaskunnan välisen Euro-Välimeri-assosiaatiosopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 279/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys laiksi vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 280/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 18.22.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
